

Briuselis, 2025 m. rugsėjo 29 d.
(OR. en)

9474/1/25
REV 1

Tarpinstitucinė byla:
2023/0232(COD)

ENV 414
CLIMA 174
AGRI 228
FORETS 29
RECH 248
TRANS 210
CODEC 696
PARLNAT

TEISĖS AKTAI IR KITI DOKUMENTAI

Dalykas: Per pirmąjį svarstymą priimta Tarybos pozicija siekiant priimti EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVĄ dėl dirvožemio stebėsenos ir atsparumo (Dirvožemio stebėsenos teisės aktas)
– Tarybos priimta 2025 m. rugsėjo 29 d.

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS
DIREKTYVA (ES) 2025/...

... m. ... d.

dėl dirvožemio stebėsenos ir atsparumo
(Dirvožemio stebėsenos teisės aktas)

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 192 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,

teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę¹,

atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę²,

laikydami įprastos teisėkūros procedūros³,

¹ OL C, C/2024/887, 2024 2 6, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/887/oj>.

² OL C, C/2024/5371, 2024 9 17, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/5371/oj>.

³ 2024 m. balandžio 10 d. Europos Parlamento pozicija (OL C, C/2025/1312, 2025 3 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/1312/oj>) ir 2025 m. rugsėjo 29 d. Tarybos pozicija, priimta per pirmąjį svarstymą (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje). ... m. ... d. Europos Parlamento pozicija (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje).

kadangi:

- (1) dirvožemis yra gyvybiškai svarbus ribotas išteklius, kuris žmogiškojo laiko skalėje laikomas neatsinaujinančiu ir nesikeičiančiu. Jis yra itin svarbus ekonomikai, aplinkai ir visuomenei apskritai;
- (2) geros būklės dirvožemiai – dirvožemiai, kurie yra geros cheminės, biologinės ir fizinės būklės ir kurie dėl to gali teikti žmonėms ir aplinkai gyvybiškai svarbias ekosistemines paslaugas, kaip antai pakankamas aprūpinimas saugiu ir maistingu maistu, biomase ir švariu vandeniu, maisto medžiagų apykaita, anglies dioksido saugojimu ir prieglobsčiu biologinei įvairovei. Dirvožemiai taip pat yra labai svarbūs apsirūpinimo maistu saugumui užtikrinti. Tačiau vertinama, kad 60–70 % Sąjungos dirvožemių būklė yra prasta ir toliau blogėja;
- (3) dirvožemiai taip pat teikia kitas paslaugas, pavyzdžiui, dirvožemiai veikia kaip fizinė platforma infrastruktūrai ir žmogaus veiklai, yra žaliavų šaltinis arba sudaro geologinio, geomorfologinio ir archeologinio paveldo saugyklą. Ne visoms toms kitoms paslaugoms reikia suteikti funkcinę ekosistemą. Tokios kitos paslaugos dažnai taip pat yra labiausiai paplitę dirvožemio naudojimo būdai, dėl kurių smarkiai prarandamos gyvybiškai svarbios ekosistemines paslaugas. Todėl yra svarbu užtikrinti pusiausvyrą tarp tų dviejų rūšių paslaugų, kurias teikia dirvožemiai;

- (4) dirvožemio degradacija daro poveikį dirvožemių teikiamoms ekosisteminėms paslaugoms, o tai neigiamai veikia žmonių sveikatą bei aplinką. Dirvožemio degradacija gali apimti aspektus, susijusius su fizine degradacija, pavyzdžiui, dirvožemio sandarinimu ir dirvožemio naudojimu, kai sunaikinamos dirvožemio gamtinės funkcijos, apskritai, dirvožemio erozija, dirvožemio tankėjimu ir dirvožemio vandens sulaikymo bei infiltracijos sumažinimu, ir aspektus, susijusius su chemine ar biologine degradacija, kaip antai, maisto medžiagų perteklius bei išsekvojimas, rūgštėjimas, druskėjimas ir dirvožemio tarša, ir dirvožemio organinės anglies, dirvožemio biologinės įvairovės bei dirvožemio biologinio aktyvumo praradimu;
- (5) dirvožemio degradacija Sąjungai kasmet kainuoja dešimtis milijardų eurų. Dirvožemio būklė daro poveikį ekosisteminių paslaugų, kurios duoda didelę ekonominę grąžą, teikimui. Dirvožemio būklės gerinimas yra ekonomiškai pagrįstas ir galėtų gerokai padidinti žemės kainą ir vertę Sąjungoje. Be to, gali tekti laukti šimtus metų, kad susidarytų vos 1 centimetras viršutinio dirvožemio, tuo tarpu degradacijos procesas ir visiškas dirvožemio praradimas gali vykti staiga;

- (6) 2019 m. gruodžio 11 d. Komisijos komunikate dėl Europos žaliojo kurso išdėstytos plataus užmojo veiksmų gairės, kaip pertvarkyti Sąjungą į sąžiningą ir klestinčią visuomenę, pasižyminčią modernia, efektyviai išteklius naudojančia bei konkurencinga ekonomika, siekiant apsaugoti, tausoti bei didinti Sąjungos gamtinį kapitalą ir apsaugoti jos piliečių sveikatą bei gerovę. Komisija kaip Europos žaliojo kurso dalį priėmė 2030 m. ES biologinės įvairovės strategiją, išdėstytą Komisijos 2020 m. gegužės 20 d. komunikate „2030 m. ES biologinės įvairovės strategija. Gamtos grąžinimas į savo gyvenimą“, strategiją „Nuo ūkio iki stalo“, išdėstytą Komisijos 2020 m. gegužės 20 d. komunikate „Sąžininga, sveika ir aplinkai palanki maisto sistema pagal strategiją „Nuo ūkio iki stalo“, Nulinės taršos veiksmų planą, išdėstytą Komisijos 2021 m. gegužės 12 d. komunikate „Kuriamo sveiką planetą visiems. ES veiksmų planas „Siekiant nulinės oro, vandens ir dirvožemio taršos“, ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją, išdėstytą Komisijos 2021 m. vasario 24 d. komunikate „Klimato kaitai atsparios Europos kūrimas. Naujoji ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija“, ir ES 2030 m. dirvožemio strategiją, išdėstytą Komisijos 2021 m. lapkričio 17 d. komunikate „ES 2030 m. dirvožemio strategija. Naudojimasis geros būklės dirvožemio teikiama nauda žmonėms, maistui, gamtai ir klimatui“;

- (7) Sąjunga yra įsipareigojusi įgyvendinti Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarę iki 2030 m. ir jos darnaus vystymosi tikslus (toliau – DVT). Geros būklės dirvožemiai padeda tiesiogiai siekti kelių DVT, visų pirma, 2-ojo DVT (bado panaikinimas), 3-ojo DVT (gera sveikata ir gerovė), 6-ojo DVT (švarus vanduo ir sanitarija), 11-ojo DVT (darnūs miestai ir bendruomenės), 12-ojo DVT (atsakingas vartojimas ir gamyba), 13-ojo DVT (klimato srities veiksmai) ir 15-ojo DVT (gyvybė sausumoje). Pagal 15.3 DVT siekiama kovoti su dykumėjimu, atkurti nualintą žemę ir dirvožemį, įskaitant dykumėjimo, sausros ir potvynių paveiktą žemę, ir ketinama pasiekti, kad ne vėliau kaip 2030 m. pasaulyje žemės būklė daugiau neblogėtų;
- (8) Sąjunga bei jos valstybės narės, kaip Jungtinių Tautų biologinės įvairovės konvencijos⁴, patvirtintos Tarybos sprendimu 93/626/EEB⁵, šalys, 15-ojoje tos konvencijos Šalių konferencijoje susitarė dėl Kunmingo ir Monrealio pasaulinės biologinės įvairovės strategijos, kuri apima keletą 2030 m. į veiksmus orientuotų pasaulinių dirvožemio būklei aktualių tikslų. Vadovaujantis ta strategija, gamtos indėlis į žmonių gyvenimą, įskaitant dirvožemio būklę, turėtų būti atkurtas, išlaikytas ir padidintas;

⁴ OL L 309, 1993 12 13, p. 3.

⁵ 1993 m. spalio 25 d. Tarybos sprendimas 93/626/EEB dėl Biologinės įvairovės konvencijos sudarymo (OL L 309, 1993 12 13, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/1993/626/oj>).

- (9) Sąjunga bei jos valstybės narės, kaip Jungtinių Tautų konvencijos dėl kovos su dykumėjimu šalyse, kurios patiria dideles sausras ir (ar) dykumėjimą, ypač esančiose Afrikoje,⁶ (toliau – UNCCD), patvirtintos Tarybos sprendimu 98/216/EB⁷, Šalys, įsipareigojo kovoti su dykumėjimu ir švelninti sausrų padarinius paveiktose šalyse. Keturiolika valstybių narių – Bulgarija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Kroatija, Italija, Kipras, Latvija, Vengrija, Malta, Portugalija, Rumunija, Slovėnija ir Slovakija – pagal UNCCD pasiskelbė esančios dykumėjimo paveiktos šalys;
- (10) Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos (toliau – UNFCCC), patvirtintos Tarybos sprendimu 94/69/EB⁸, kontekste žemė ir dirvožemis vienu metu laikomi vienu iš anglies dioksido šaltinių ir absorbenčių. Sąjunga bei jos valstybės narės, kaip UNFCCC Šalys, yra įsipareigojusios skatinti tvarų anglies dioksido absorbenčių ir kaupiklių valdymą, išsaugojimą ir stiprinimą;

⁶ OL L 83, 1998 3 19, p. 3, ELI: <http://data.europa.eu/eli/convention/1998/216/oj>.

⁷ 1998 m. kovo 9 d. Tarybos sprendimas 98/216/EB dėl Jungtinių Tautų Organizacijos konvencijos dėl kovos su dykumėjimu šalyse, kurios patiria dideles sausras ir (ar) dykumėjimą, ypač esančiose Afrikoje, sudarymo Europos Bendrijos vardu (OL L 83, 1998 3 19, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/1998/216/oj>).

⁸ 1993 m. gruodžio 15 d. Tarybos sprendimas 94/69/EB dėl Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencijos sudarymo (OL L 33, 1994 2 7, p. 11, ELI: [http://data.europa.eu/eli/dec/1994/69\(1\)/oj](http://data.europa.eu/eli/dec/1994/69(1)/oj)).

- (11) 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje teigiama, kad itin svarbu stiprinti pastangas siekiant apsaugoti dirvožemio derlingumą, sumažinti dirvožemio eroziją ir padidinti dirvožemio organinės medžiagos kiekį taikant tvaraus dirvožemio valdymo praktiką. Taip pat teigiama, kad reikia nemažai nuveikti, kad būtų nustatytos užterštų dirvožemių teritorijos, atkurti nualinti dirvožemiai, apibrėžtos dirvožemių geros ekologinės būklės sąlygos, nustatyti atkūrimo tikslai ir būtų pagerinta dirvožemio būklės stebėseną;
- (12) ES 2030 m. dirvožemio strategijoje išdėstyta ilgalaikė vizija, kad ne vėliau kaip 2050 m. visos Sąjungos dirvožemio ekosistemų būklė būtų gera ir dėl to jos taptų atsparesnės. Kaip vienas iš pagrindinių sprendimų, geros būklės dirvožemiai padeda siekti Sąjungos tikslų užtikrinti poveikio klimatui neutralumą ir tapti atsparia klimato kaitai, plėtoti švarią ir žiedinę ekonomiką, įskaitant švarią ir žiedinę bioekonomiką, sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, apsaugoti žmonių sveikatą, sustabdyti dykumėjimą ir pakeisti žemės degradacijos procesą priešingu;

- (13) finansavimas yra labai svarbus, kad būtų galima pereiti prie geros būklės dirvožemių. Tarybos reglamente (ES, Euratomas) 2020/2093⁹ nustatytoje 2021–2027 m. daugiametėje finansinėje programoje numatytos kelios dirvožemių apsaugos, tvaraus valdymo ir atkūrimo finansavimo galimybės. Europos dirvožemio būklės gerinimo misija yra viena iš penkių programos „Europos horizontas“ – Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/695¹⁰ sukurtos bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos – ES misijų ir yra specialiai skirta dirvožemio būklės gerinimui. Europos dirvožemio būklės gerinimo ES misija yra viena iš pagrindinių šios direktyvos įgyvendinimo priemonių ir ja siekiama vadovauti perėjimui prie geros būklės dirvožemių finansuojant plataus užmojo mokslinių tyrimų ir inovacijų programą, sukuriant 100 gyvųjų laboratorijų ir kelrodžių tinklą kaimo ir miesto vietovėse, spartinant suderintos dirvožemio stebėsenos sistemos kūrimą ir didinant informuotumą apie dirvožemio svarbą.

⁹ 2020 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2020/2093, kuriuo nustatoma 2021–2027 m. daugiametė finansinė programa, (OL L 433 I, 2020 12 22, p. 11, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2093/oj>).

¹⁰ 2021 m. balandžio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/695, kuriuo sukuriamas bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Europos horizontas“, nustatomos su ja susijusios dalyvavimo ir sklaidos taisyklės ir panaikinami reglamentai (ES) Nr. 1290/2013 ir (ES) Nr. 1291/2013, (OL L 170, 2021 5 12, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/695/oj>).

Kita Sąjungos politika ir programos, kuriomis siekiama prisidėti prie geros būklės dirvožemių, yra bendra žemės ūkio politika (toliau – BŽŪP), sanglaudos politikos fondai, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/783¹¹ nustatyta Aplinkos ir klimato politikos programa (LIFE), programa „Europos horizontas“, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/240¹² nustatyta techninės paramos priemonė, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/241¹³ nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/523¹⁴ nustatyta programa „InvestEU“. Kadangi tikslas užtikrinti, kad visi dirvožemiai Sąjungoje būtų geros būklės, yra bendro intereso tikslas, reikia labiau sutelkti išteklius, įskaitant privatųjį kapitalą, ir stiprinti bendradarbiavimą su atitinkamomis finansų įstaigomis, pavyzdžiui, Europos investicijų banku, siekiant remti dirvožemio gerą būklę ir dirvožemio atsparumą;

-
- ¹¹ 2021 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/783, kuriuo nustatoma Aplinkos ir klimato politikos programa (LIFE) ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1293/2013, (OL L 172, 2021 5 17, p. 53, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/783/oj>).
- ¹² 2021 m. vasario 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/240, kuriuo nustatoma techninės paramos priemonė, (OL L 57, 2021 2 18, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/240/oj>).
- ¹³ 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, (OL L 57, 2021 2 18, p. 17, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj>).
- ¹⁴ 2021 m. kovo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/523, kuriuo nustatoma programa „InvestEU“ ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2015/1017, (OL L 107, 2021 3 26, p. 30, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/523/oj>).

- (14) ES 2030 m. dirvožemio strategijoje Komisija paskelbė, kad ji pateiks pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl dirvožemio būklės, kad ne vėliau kaip 2050 m. būtų galima pasiekti tos strategijos tikslus ir užtikrinti gerą dirvožemio būklę visoje Sąjungoje. Savo 2021 m. balandžio 28 d. rezoliucijoje dėl dirvožemio apsaugos Europos Parlamentas pabrėžė, kad svarbu apsaugoti dirvožemį ir skatinti geros būklės dirvožemius Sąjungoje, atsižvelgiant į tai, kad dirvožemio degradacija tęsiasi, nors kai kuriose valstybėse narėse imtasi veiksmų, kurie nebuvo didelio masto ar suderinti. Europos Parlamentas paragino Komisiją sukurti Sąjungos masto bendrą teisinę sistemą, kurioje būtų visapusiškai laikomasi subsidiarumo principo, kad dirvožemis būtų apsaugotas bei tvariai naudojamas ir būtų šalinamos visos dirvožemiui kylančios didelės grėsmės. Svarbu tai, kad Europos Parlamentas pabrėžė riziką, kylančią vidaus rinkos veikimui dėl vienodų sąlygų nebuvimo, ir didelį dirvožemiui taikomos bendros teisinės sistemos potencialą skatinti sąžiningą konkurenciją privačiajame sektoriuje, plėtoti novatoriškus sprendimus bei praktinę patirtį ir stiprinti technologijų eksportą už Sąjungos ribų;
- (15) savo 2020 m. spalio 23 d. išvadose Taryba pritarė aktyvesnėms Komisijos pastangoms geriau apsaugoti dirvožemius ir dirvožemio biologinę įvairovę, nes tai vienas iš gyvybiškai svarbių neatsinaujinančių išteklių;

- (16) Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2021/1119¹⁵ nustatytas privalomas tikslas – ne vėliau kaip 2050 m. Sąjungoje pasiekti poveikio klimatui neutralumą, o vėliau – neigiamą išmetamą ŠESD kiekį – kurį numatoma pasiekti teikiant pirmenybę sparčiam ir nuspėjamam išmetamo ŠESD kiekio mažinimui ir tuo pačiu metu didinant ŠESD šalinimą natūraliais absorbentais. Tvarus dirvožemio valdymas didina anglies dioksido sekvestraciją ir daugeliu atvejų duoda papildomos naudos ekosistemoms ir biologinei įvairovei. 2021 m. gruodžio 15 d. Komisijos komunikate dėl tvarių anglies ciklą pabrėžiamas poreikis aiškiai ir skaidriai nustatyti veiklą, kurią vykdant iš atmosferos vienareikšmiškai šalinamas anglies dioksidas, pavyzdžiui, sukurti Sąjungos sistemą, skirtą anglies dioksido absorbavimo iš natūralių ekosistemų, įskaitant dirvožemius, sertifikavimui. Be to, Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2018/841¹⁶ dirvožemio anglies dioksidas ne tik laikomas esminiu elementu siekiant tikslų kelyje į neutralaus poveikio klimatui Europą, bet ir valstybės narės raginamos parengti dirvožemio anglies dioksido sancaupų stebėsenos sistemą, naudojant, *inter alia*, žemės dangos ir žemės naudojimo statistinio tyrimo (toliau – LUCAS) duomenų rinkinius;

¹⁵ 2021 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1119, kuriuo nustatoma poveikio klimatui neutralumo pasiekimo sistema ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 401/2009 ir (ES) 2018/1999 (Europos klimato teisės aktas), (OL L 243, 2021 7 9, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj>).

¹⁶ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/841 dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų, išmetamų ir absorbuojamų dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės, kiekio įtraukimo į 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 ir Sprendimas Nr. 529/2013/ES, (OL L 156, 2018 6 19, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/841/oj>).

- (17) ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijoje pabrėžiama, kad naudojant gamtos procesais pagrįstus sprendimus ne pakrančių regionuose, be kita ko, atkuriant sugeriamąją dirvožemių funkciją, pagerės švaraus gėlo vandens tiekimas, sumažės potvynių poveikis ir bus sušvelnintas sausrų poveikis. Svarbu kuo labiau didinti dirvožemių pajėgumą išlaikyti bei valyti vandenį ir mažinti taršą;
- (18) Nulinės taršos veiksmų plane išdėstyta 2050 m. vizija, kad oro, vandens ir dirvožemio tarša turi būti sumažinta iki tokio lygio, kuris nebelaikomas žalingu sveikatai ir natūralioms ekosistemoms, ir kad būtų paisoma mūsų planetos išgalių, taip sukuriant aplinką be toksinių medžiagų;
- (19) 2022 m. kovo 23 d. Komisijos komunikate „Apsirūpinimo maistu užtikrinimas ir maisto sistemų atsparumo didinimas“ pabrėžiama, kad užtikrinant apsirūpinimo maistu saugumą labai svarbus maisto tvarumas. Dirvožemių gera būklė daro Sąjungos maisto sistemą atsparesnę, nes sukuriama pagrindas pakankamam apsirūpinimui maistinių medžiagų kupinu maistu;
- (20) būtina nustatyti priemones, skirtas Sąjungos mastu suderintiems dirvožemio būklės ir dirvožemio atsparumo stebėsenai bei vertinimui, dirvožemio būklės ir dirvožemio atsparumo rėmimui ir užterštų teritorijų tvarkymo priemonėms, kad ne vėliau kaip 2050 m. būtų užtikrinta dirvožemių gera būklė, būtų išlaikyta dirvožemių gera būklė ir būtų pasiekti Sąjungos klimato ir biologinės įvairovės tikslai, užkirstas kelias sausroms bei gaivalinėms nelaimėms ir į jas būtų reaguojama, būtų apsaugota žmonių sveikata ir užtikrintas apsirūpinimo maistu saugumas ir maisto sauga;

- (21) dirvožemiuose yra daugiau kaip 25 % visos biologinės įvairovės ir jie yra antras pagal dydį planetos anglies dioksido kaupiklis. Dėl jų gebėjimo surinkti ir saugoti anglies dioksidą geros būklės dirvožemiai padeda siekti Sąjungos klimato kaitos tikslų. Dirvožemio biologinė įvairovė apima mikroorganizmus, įskaitant bakterijas, grybus, protistus ir nematodus, taip pat didesnius organizmus, pavyzdžiui, sliekus bei vabzdžius, ir augalų šaknis, kurie kartu prisideda prie dirvožemio ekosistemų ekologinės ir funkcinės įvairovės. Geros būklės dirvožemiai taip pat yra palanki buveinė organizmams klestėti ir yra labai svarbūs siekiant didinti biologinę įvairovę ir susijusių ekosistemų stabilumą. Biologinė įvairovė po žeme ir ant žemės yra glaudžiai susijusi ir sąveikauja rūšių tarpusavio ryšiais, pavyzdžiui, mikoriziniai grybai, kurie jungia augalų šaknis. Todėl reikėtų pripažinti, kad svarbu rinkti ir analizuoti informaciją apie bakterijas bei grybus dirvožemyje, ir tai turėtų būti pagrindas galimai būsimai biologinės įvairovės stebėsenos plėtotei;
- (22) dirvožemio organinės medžiagos yra itin svarbios siekiant užtikrinti dirvožemio ekosistemines paslaugas ir funkcijas, nes jos mažina dirvožemio degradaciją, pavyzdžiui, eroziją ir tankėjimą, kartu didindamos buferiškumą, vandens sulaikymą, infiltraciją ir dirvožemio katijonų mainų gebėjimą. Dirvožemio organinės medžiagos gali pagerinti ne tik dirvožemių struktūrinį stabilumą, bet ir biomasės vystymą, įskaitant pasėlių derliaus padidėjimą. Be to, dirvožemio organinės medžiagos daro teigiamą poveikį dirvožemio biologinei įvairovei ir gali padidinti dirvožemyje sekvestruojamos anglies kiekį, taigi ir organinės anglies sankaupas dirvožemyje, taip prisidedant prie klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos;

- (23) potvyniai, gamtos gaisrai ir ekstremalūs meteorologiniai reiškiniai yra gaivalinių nelaimių riziką keliantys įvykiai, dėl kurių labiausiai nerimaujama visoje Europoje. Visoje Sąjungoje sparčiai didėja susirūpinimas dėl sausrų ir vandens trūkumo. 2020 m. 24 valstybės narės sausras ir vandens trūkumą laikė pagrindiniais naujų ar su klimatu susijusių nelaimių riziką keliančiais reiškiniais; 2015 m. tokių valstybių narių buvo tik 11. Geros būklės dirvožemiai padeda užtikrinti atsparumą sausrų ir gaivalinių nelaimių atžvilgiu. Praktika, kuria gerinamas vandens sulaikymas ir maisto medžiagų prieinamumas dirvožemiuose, dirvožemio struktūra, dirvožemio biologinė įvairovė ir anglies dioksido sekvestracija, didinamas ekosistemų, augalų ir pasėlių gebėjimas atsilaikyti prieš sausras, gaivalines nelaimes, karščio bangas ir ekstremalius meteorologinius reiškinis, kurie ateityje taps dažnesni dėl klimato kaitos, ir atsigauti po jų. Kita vertus, nesant tinkamo dirvožemio valdymo, sausros ir gaivalinės nelaimės sukelia dirvožemio degradaciją ir blogina dirvožemių būklę. Geresnė dirvožemio būklė padeda sumažinti žmonių žūtis ir ekonominius nuostolius, susijusius su ekstremaliais klimato reiškiniais – 1980–2021 m. Sąjungoje dėl tokių reiškinų prarasta daugiau kaip 182 000 gyvybių ir apie 560 mlrd. EUR;
- (24) dirvožemio gera būkle tiesiogiai prisidedama prie žmonių sveikatos ir gerovės. Geros būklės dirvožemiai užtikrina saugų ir maistinių medžiagų kupiną maistą ir gali filtruoti teršalus, taip išsaugodamas geriamojo vandens kokybę. Dirvožemio tarša gali pakenkti žmonių sveikatai teršalus nurijus, įkvėpus arba teršalams susilietus su oda. Žmonių ekspozicija geros būklės dirvožemio mikrobus bendrijai yra naudinga imuninės sistemos ugdymo ir atsparumo tam tikroms ligoms bei alergijoms didinimo atžvilgiu. Geros būklės dirvožemiai padeda augti medžiams, gėlėms bei žolei ir kuria žaliąją infrastruktūrą, kuri teikia estetinę vertę, užtikrina gerovę ir geresnę gyvenimo kokybę;

- (25) dirvožemio degradacija daro poveikį dirvožemio derlingumui, derliams, atsparumui kenkėjams ir maistinei maisto kokybei. Kadangi 95 % mūsų maisto tiesiogiai ar netiesiogiai pagaminama dirvožemiuose, o pasaulio gyventojų skaičius toliau didėja, siekiant užtikrinti ilgalaikį apsirūpinimo maistu saugumą ir Sąjungos žemės ūkio produktyvumą bei pelningumą yra itin svarbu, kad tokie baigtiniai gamtos ištekliai išliktų geros būklės. Svarbu išlaikyti ar gerinti dirvožemio būklę, kad ji prisidėtų prie maisto sistemos tvarumo ir atsparumo;
- (26) siekiamas ilgalaikis šios direktyvos tikslas – ne vėliau kaip 2050 m. užtikrinti geros būklės dirvožemius. Atsižvelgiant į ribotas žinias apie dirvožemių būklę ir apie jų geros būklės atkūrimui skirtų priemonių veiksmingumą ir sąnaudas, šioje direktyvoje daugiausia dėmesio skiriama dirvožemio stebėsenos sistemos sukūrimui ir dirvožemių padėties vertinimui visoje Sąjungoje. Ši direktyva taip pat apima paramą dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui, taip pat paramą užterštų teritorijų rizikos vertinimui ir valdymui. Tačiau ja valstybėms narėms nėra nustatoma pareiga ne vėliau kaip 2050 m. užtikrinti geros būklės dirvožemius arba nustatomi tarpiniai tikslai. Kai tik bus gauti pirmojo dirvožemio būklės vertinimo ir susijusių tendencijų analizės rezultatai, Komisija turėtų įvertinti pažangą, padarytą siekiant šios direktyvos tikslų, ir įvertinti šios direktyvos dalinių pakeitimų poreikį;

- (27) siekiant mažinti dirvožemiams daromą neigiamą poveikį ir remti dirvožemio būklę ir dirvožemio atsparumą, reikia atsižvelgti į tam tikras charakteristikas, t. y. dirvožemio tipų įvairovę, konkrečias vietas bei klimato sąlygas ir žemės naudojimą ar žemės dangą. Todėl tikslinga, kad valstybės narės nustatytų dirvožemio rajonus ir dirvožemių vienetus. Dirvožemio rajonai turėtų atspindėti administracines teritorijas, už kurias atsakingos atitinkamos valdymo struktūros, ir apimti vieną ar kelis ištikus dirvožemio vienetus. Savo ruožtu dirvožemio vienetai turėtų atspindėti tam tikrą tų charakteristikų homogeniškumo laipsnį, kad būtų galima stebėti ir vertinti dirvožemio būklę visoje valstybių narių teritorijoje. Už dirvožemio vienetų turėtų būti atsakingos valdymo struktūros, kad valstybės narės galėtų užtikrinti, kad būtų tinkamai vykdoma dirvožemio būklės stebėseną ir vertinimas, o parama dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui atitiktų reikalavimus pagal šią direktyvą;

- (28) siekdamas parengti atrankinį tyrimą dirvožemio stebėsenai, valstybės narės turės atsižvelgti į savo dirvožemio rajonus ir dirvožemio vienetus. Siekiant užtikrinti pakankamą suderinimo tarp valstybių narių lygį, Sąjungos lygmeniu turėtų būti nustatytas minimaliųjų kriterijų rinkinys, skirtas apibrėžti dirvožemio vienetus, atsižvelgiant bent į dirvožemio tipą ir žemės naudojimą. Tuo tikslu būtų galima naudoti Europos Sąjungos ir kaimyninių šalių dirvožemio regionų žemėlapi 1: 5 000 000, kurį paskelbė Federalinis geologijos mokslų ir gamtos išteklių institutas (BGR) kartu su Jungtiniu tyrimų centru (toliau – JRC). Tas žemėlapis grindžiamas dirvožemio tipais, kaip apibrėžta Tarptautinės dirvotyros sąjungos koordinuojamoje Pasaulinėje dirvožemio išteklių pamatinėje bazėje, taip pat jis grindžiamas visiškai palyginamais ir suderintais baziniais duomenimis žemyno lygmeniu, pavyzdžiui, baziniais duomenimis, susijusiais su klimatu, topografija, reljefu, geologija ir augmenija. Kiek tai susiję su žemės naudojimu, Reglamente (ES) 2018/841 ir Tarpvvyriausybinės klimato kaitos komisijos (IPCC) gairėse apibrėžtos kategorijos yra suderintas žemės naudojimo ataskaitų teikimo pagrindas. Todėl, siekdamas nubrėžti dirvožemio vienetų ribas, valstybės narės turėtų atsižvelgti bent į dirvožemio rajonus, taip pat į dirvožemio regionus ir žemės naudojimo kategorijas. Dėl dirvožemio savybių ir žemės naudojimo erdvinio kintamumo dirvožemio vienetai gali sudaryti negretimos teritorijos. Be to, brėžiant dirvožemio vienetų ribas, galima atsižvelgti į klimato ir aplinkos sąlygas. Galėtų būti naudojama detalesnė ar atnaujinta Sąjungos, nacionalinio ar subnacionalinio lygmens informacija, jei jos turima. Nustatydamos savo dirvožemio vienetus, valstybės narės gali remtis papildomais turimais duomenimis apie klimatą, aplinkos zonas ar upių baseinus. 2012 m. sausio mėn. „Alterra“ ataskaita Nr. 2281 „Europos aplinkos zonų ir sluoksnių aprašymai“ (angl. *Descriptions of the European Environmental Zones and Strata*) yra ypač svarbi šiame kontekste, nes joje numatomi su Europos aplinkos stratifikacijos bendra klasifikacija susiję duomenų rinkiniai, apibendrinti pagal aplinkos zonas, kuriuos valstybės narės gali naudoti dirvožemio vienetais nustatyti;

- (29) siekiant užtikrinti tinkamą su dirvožemiais susijusį valdymą, turėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės paskirtų kompetentingas institucijas, atitinkamu lygmeniu atsakingas už šioje direktyvoje numatytų pareigų vykdymą, įskaitant vieną ar daugiau kompetentingų institucijų kiekvienam dirvožemio rajonui. Valstybėms narėms turėtų būti leidžiama paskirti bet kurią papildomą kompetentingą instituciją atitinkamu lygmeniu, be kita ko, nacionaliniu ar subnacionaliniu lygmeniu. Labai svarbu, kad valstybės narės Komisijai teiktų naujausią informaciją apie paskirtas kompetentingas institucijas;
- (30) valstybėms narėms turėtų būti leidžiama paskirti atitinkamą kompetentingą instituciją, kuri vykdytų šioje direktyvoje numatytas pareigas kariniuose objektuose. Be to, su kariniais objektais susiję duomenys ir informacija neturėtų būti atskleidžiami, jeigu jų atskleidimas neigiamai paveiktų visuomenės saugumą ar nacionalinę gynybą. Todėl valstybėms narėms turėtų būti leidžiama viešai neskelbti duomenų ir informacijos, kurių atskleidimas neigiamai paveiktų visuomenės saugumą ar nacionalinę gynybą, net per skaitmeninį dirvožemio būklės duomenų portalą, kurį turi sukurti Komisija ir Europos aplinkos agentūra (toliau – EAA), arba nacionalinį potencialiai užterštų teritorijų ir užterštų teritorijų registrą, kurį turi sukurti valstybės narės, ir valstybėms narėms turėtų būti leidžiama tokių duomenų ir informacijos neteikti Komisijai ir EAA;

- (31) siekiant pasiekti bendrą supratimą apie gerą dirvožemio būklę, būtina nustatyti minimaliųjų išmatuojamų kriterijų, kurių nesilaikant dirvožemio pajėgumo veikti kaip būtinoji gyvybinė sistema ir teikti ekosistemines paslaugas praradimas pasiektų kritinę ribą, bendrą rinkinį. Tokie kriterijai turėtų atspindėti esamas dirvotyros žinias ir jomis remtis;
- (32) siekiant apibūdinti dirvožemio degradaciją, būtina nustatyti bendrus dirvožemio deskriptorius, kuriuos būtų galima išmatuoti arba apskaičiuoti. Net jeigu dirvožemio rūšys, klimato sąlygos ir žemės naudojimas įvairiose valstybėse narėse labai skiriasi, remiantis dabartinėmis mokslinėmis žiniomis kai kuriems iš tų dirvožemio deskriptorių galima nustatyti Sąjungos lygmens kriterijus. Tačiau valstybės narės turėtų turėti galimybę kai kuriems iš tų dirvožemio deskriptorių skirtus kriterijus pritaikyti pagal konkrečias nacionalines ar vietos sąlygas ir apibrėžti kriterijus kitiems dirvožemio deskriptoriams, kuriems šiuo metu bendrų kriterijų Sąjungos lygmeniu nustatyti neįmanoma. Tų dirvožemio deskriptorių, kuriems šiuo metu negalima nustatyti aiškių kriterijų, pagal kuriuos būtų galima atskirti dirvožemio gerą ir blogą būklę, stebėsena ir vertinimas sudarys palankesnes sąlygas galimam tokių kriterijų parengimui ateityje;

- (33) dirvožemio deskriptorių dirvožemio geros būklės kriterijai turėtų būti suskirstyti į neprivalomas tvarias tikslines vertes ir veiklos priežastinių veiksnių vertes. Neprivalomos tvarios tikslinės vertės turėtų atspindėti siektiną ilgalaikį šios direktyvos tikslą ir dėl jų neturėtų būti nustatoma pareiga imtis veiksmų. Remiantis dabartinėmis mokslo žiniomis, tos neprivalomos tvarios tikslinės vertės turėtų atspindėti idealią padėtį, kai dirvožemių gebėjimas teikti ekosistemines paslaugas nesumažės ir nebus padaryta reikšmingos žalos žmonių sveikatai ar aplinkai. Tačiau, atsižvelgiant į poreikį užtikrinti veiksmingumą ir turimus ribotus išteklius, taip pat siekiant atsižvelgti į vietos sąlygas, yra reikalingos valstybių narių nustatytos veiklos priežastinių veiksnių vertės. Tos veiklos priežastinių veiksnių vertės turėtų pradėti paramą dirvožemio geros būklės ir dirvožemio atsparumo užtikrinimui. Dėl kiekvieno dirvožemio degradacijos aspekto turėtų būti nustatyta viena ar kelios proporcingos ir įgyvendinamos veiklos priežastinių veiksnių vertės. Nacionaliniu lygmeniu nustačius priežastinių veiksnių vertes bus užtikrinta, kad būtų galima visapusiškai atsižvelgti į vietos sąlygas ir praktiką, dirvožemio naudojimą ir dabartinę politiką. Valstybės narės vienam ar daugiau dirvožemio degradacijos aspektų galėtų nuspręsti nustatyti veiklos priežastinių veiksnių vertę, kuri būtų tokio pačio lygmens kaip tiems dirvožemio degradacijos aspektams skirta neprivaloma tvari tikslinė vertė. Komisija turėtų remti valstybes nares nustatant neprivalomas tvarias tikslines vertes ir veiklos priežastinių veiksnių vertes;
- (34) kai kurie dirvožemiai pasižymi specifinėmis charakteristikomis dėl to, kad jie yra netipiniai dėl savo pobūdžio ir yra retos buveinės biologinės įvairovės atžvilgiu ar unikalūs kraštovaizdžio elementai arba dėl to, kad juos labai pakeitė žmonės ir juose galėtų būti apčiuopiamų žmonijos istorijos pėdsakų. Į tas charakteristikas turėtų būti atsižvelgiama termino „geros būklės dirvožemis“ apibrėžties ir reikalavimų užtikrinti dirvožemio gerą būklę kontekste;

- (35) panašiai kaip ir siekiant jos siektino ilgalaikio tikslo ne vėliau kaip 2050 m. užtikrinti dirvožemių gerą būklę, taip pat siekiant prisidėti prie 2030 m. ES dirvožemio strategijos tikslų, visų pirma, prie bendro užimtos žemės ploto nedidrinimo tikslo, šia direktyva taip pat siekiama nustatyti laipsnišką požiūrį į žemės užėmimą. Siekiant prisidėti prie to ilgalaikio tikslo, yra svarbu įvertinti įvairius žemės užėmimo procesus ir siekti mažinti bei švelninti jų poveikį dirvožemio būklei ir ekosisteminėms paslaugoms. Todėl šia direktyva siekiama sukurti dirvožemio stebėsenos sistemą, skirtą labiau matomiems žemės užėmimo aspektams, t. y. dirvožemio sandarinimui ir dirvožemio šalinimui, naudojant Sąjungos lygmeniu jau prieinamas priemones – paslaugas, teikiamas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/696¹⁷ nustatytos Sąjungos kosmoso programos „Copernicus“ komponentą (toliau – „Copernicus“ paslaugos), pasirinktinai papildant nacionaliniais nuotolinio stebėjimo duomenimis ir nacionaliniais inventoriais. Tikslas – turėti bendrą supratimą apie dirvožemio sandarinimą ir dirvožemio šalinimą ir pradėti preliminarinius svarstymus nacionaliniu lygmeniu, remiantis patikimais duomenimis;
- (36) nedarant poveikio valstybių narių kompetencijai apmokestinimo srityje ir principui „teršėjas moka“, nuostatos dėl dirvožemio būklės stebėsenos pagal šios direktyvos II skyrių neturėtų būti suprantamos kaip sukuriančios finansinę naštą žemės savininkams ir žemės valdytojams, išskyrus valstybes nares ir kompetentingas institucijas;

¹⁷ 2021 m. balandžio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/696, kuriuo sudaroma Sąjungos kosmoso programa, įsteigiama Europos Sąjungos kosmoso programos agentūra ir panaikinami reglamentai (ES) Nr. 912/2010, (ES) Nr. 1285/2013 bei (ES) Nr. 377/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES, (OL L 170, 2021 5 12, p. 69, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/696/oj>).

- (37) dirvožemis yra ribotas išteklius, dėl kurio naudojimo įvairioms reikmėms vis labiau konkuruojama. Žemės užėmimas yra procesas, dėl kurio keičiasi žemės naudojimas ir dirvožemio charakteristikos. Jį galima laikyti visa apimančia koncepcija, kuri gali būti suskirstyta į daugelį aspektų. Pirmas žemės užėmimo aspektas yra žemės naudojimo paskirties keitimas iš natūralaus ir pusiau natūralaus žemės naudojimo į gyvenamąsias teritorijas. Antras žemės užėmimo aspektas yra dirvožemio naudojimas, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, kurį lemia ilgalaikis dirvožemio sudedamųjų dalių ir charakteristikų pakeitimas, ir dėl to prarandama dirvožemio geba teikti ekosistemines paslaugas. Dirvožemio naudojimas, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, gali būti detaliau suskirstytas į tris pagrindinius procesus: dirvožemio sandarinimą, dirvožemio šalinimą ir kitas dirvožemio naudojimo, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, rūšis. Dirvožemio sandarinimas prilygsta dirvožemio padengimui dirbtinėmis medžiagomis, kurios yra visiškai ar iš dalies nepralaidžiomis. Statiniai yra vienas iš nepralaidaus dirvožemio sandarinimo pavyzdžių. Geležinkelio bėgiai, nuteisti naudojant pralaidžias medžiagas, yra iš dalies nepralaidaus dirvožemio sandarinimo rūšis. Keliai, atliekų šalinimo vietos ir sąvartynų teritorijos gali būti laikomi kitais dirvožemio sandarinimo pavyzdžiais. Dirvožemio šalinimas – laikinas ar ilgalaikis dirvožemio paviršinio sluoksnio ir kartais podirvio šalinimas tam tikroje teritorijoje. Tai vyksta, pavyzdžiui, statybos darbų, atvirosios kasybos ar karjerų eksploatavimo metu. Yra kitų, mažiau matomų dirvožemio naudojimo, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, rūšių, pavyzdžiui, tyčinis dirvožemio stabilizavimas ir tankinimas; dirvožemio ar podirvio sluoksnių modifikavimas naudojant dirbtines medžiagas arba dalinis dirvožemio padengimas kompozitinėmis medžiagomis. Lengviausia stebėti, ypač vykdant nuotolinį stebėjimą ir mašininių mokymą, labiausiai matomus ir didžiausią poveikį turinčius dirvožemio naudojimo, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, porūšius, t. y. dirvožemio sandarinimą ir dirvožemio šalinimą. Todėl dirvožemio sandarinimas ir dirvožemio šalinimas turėtų būti stebimi kartu su jų poveikiu dirvožemio gebai teikti ekosistemines paslaugas;

- (38) tarp žemės užėmimo aspektų, gyvenamųjų teritorijų didėjimas yra procesas, kurį dažnai lemia ekonominio vystymosi poreikiai ir dėl kurio žemės paskirtis keičiama iš natūralių ir pusiau natūralių plotų, įskaitant saugomas miško teritorijas, natūralias pievas, durpynus, žemės ūkio ir miškininkystės paskirties žemę, sodus ir parkus, į gyvenamąsias teritorijas, pavyzdžiui, vykdant miestų plėtrą. Gyvenamosios teritorijos, kaip apibūdinta Reglamente (ES) 2018/841, apima visą išvystytą žemę, t. y. bet kokio dydžio gyvenamosios, transporto, komercinės ir gamybos infrastruktūros paskirties žemės plotus, išskyrus atvejus, kai jie jau yra priskirti kitoms žemės naudojimo kategorijoms. Gyvenamosios teritorijos taip pat apima dirvožemį, daugiamečius žolinius augalus, pavyzdžiui, žolę bei sodo augalus ir kaimo gyvenvietėse, sodybų soduose ir miesto vietovėse augančius medžius. Visų pirma, žemės ūkio paskirties žemės žemės užėmimas gyvenamosioms teritorijoms dažnai daro poveikį dirvožemio funkcijai, kiek tai susiję su maisto tiekimu. Tokie žemės naudojimo keitimai dažnai yra kai kurių kitų žemės užėmimo aspektų, visų pirma, dirvožemio sandarinimo, pirmtakai, dėl to yra svarbu stebėti tokius keitimus, kad būtų galima numatyti bent dalį dirvožemio sandarinimo proceso. Taip pat svarbu pažymėti, kad gyvenamosios teritorijos ne visada yra visiškai užsandarintos. Priešingai, daugelyje miesto vietovių vis dar yra didelis kiekis dirvožemio, kuris nėra užsandarintas, o kai kuriose miesto vietovėse tas kiekis sudaro daugiau kaip 50 % jų ploto. Todėl vien su tuo žemės užėmimo aspektu susijusio rodiklio nepakanka, kad būtų galima visapusiškai stebėti žemės užėmimo klausimą, kaip tokį, nes jį taikant nedaromas skirtumas tarp sandarinto dirvožemio ir nesandarinto dirvožemio ir dėl to žaliosios zonos gyvenamosiose teritorijose tampa nematomomis, o tai daro jų stebėseną ir tvarų valdymą sudėtingesniais;

- (39) stebėti ir tvariai valdyti dirvožemį, kuris yra nesandarintas, gyvenamosiose teritorijose, visų pirma, tankiai apgyvendintose miesto vietovėse, yra taip pat svarbu, kaip ir visų kitų rūšių dirvožemio atvejais, nes toks dirvožemis vis dar teikia ekosistemines paslaugas, kurios yra gyvybiškai svarbios siekiant išlaikyti gerą gyvenimo kokybę miestų vietovėse. Įvairios aplinkosaugos problemos egzistuoja ir yra susikaupusios palyginti nedideliame plote, tankiai apgyvendintose miesto vietovėse. Tos problemos galėtų, be kita ko, apimti didesnę skaičių teritorijų, užterštą dėl buvusios pramoninės veiklos, didesnę potvynių dėl dirvožemio sandarinimo riziką, didesnę šilumos salų paplitimą ir mažiau galimybių naudotis žaliosiomis zonomis, kurios yra būtinos psichinei ir fizinei gerovei. Dirvožemio ekosistemines paslaugas, kurias teikia geros būklės dirvožemis miesto vietovėse, gali turėti labai didelį teigiamą poveikį dideliame žmonių skaičiui, nes sprendžiamos tos konkrečios problemos, todėl jų svarba neturėtų būti nuvertinta. Viešosios ir privačios miesto žaliosios erdvės taip pat prisideda prie mėlynojo–žaliojo tinklo bei biologinės įvairovės kūrimo ir yra itin svarbus kitų aplinkos politikos sričių elementas. Tai taip pat atitinka Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2024/1991¹⁸ 8 straipsnį dėl miesto ekosistemų atkūrimo, kuriame atspindimas poreikis valstybėms narėms išlaikyti ir didinti miesto žaliųjų erdvių plotą;

¹⁸ 2024 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1991 dėl gamtos atkūrimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2022/869, (OL L, 2024/1991, 2024 7 29, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj>).

- (40) dirvožemio sandarinimas ir dirvožemio šalinimas, kaip dirvožemio naudojimo, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos, – žemės užėmimo aspekto – dalis, skiriasi nuo gyvenamųjų teritorijų didėjimo, nes dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo atveju nebūtinai keičiama žemės naudojimo paskirtis, vyksta konkretūs ir išmatuojami dirvožemio dangos ir dirvožemio charakteristikų pokyčiai. Dėl dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo gali būti – dažnai negrįžtamai – prarandamas dirvožemio pajėgumas teikti gyvybiškai svarbias ekosistemines paslaugas, pavyzdžiui, užtikrinti maisto ir biomasės tiekimą, vandens ir maisto medžiagų apykaitą, būti prieglobsčiu biologinei įvairovei ar saugoti anglies dioksidą. Dėl sandarinto dirvožemio žmonių gyvenvietėse taip pat susiduriama su didesnėmis potvynių bangomis ir intensyvesniais karščio salų padariniais;
- (41) kalbant apie atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos vietas, valstybės narės, atsižvelgdamos į statybos rūšį, gali laikyti, kad dirvožemis yra sandarintas, kad dirvožemis yra dirvožemis teritorijoje, iš kurios buvo šalinamas dirvožemis, arba kad dirvožemis nėra sandarintas arba kad dirvožemis yra dirvožemis teritorijoje, iš kurios nebuvo šalinamas dirvožemis. Pavyzdžiui, saulės elektrinių parkai galėtų būti laikomi dirvožemio sandarinimu arba tokiu nelaikomi, priklausomai nuo to, kas yra padaryta dirvožemiui, ant kurio yra įrengtos saulės baterijų plokštės. Jeigu dirvožemis vis dar gali pakankamai palaikyti ekosistemą, tuomet nėra laikoma, kad saulės elektrinių parkų statyba yra dirvožemio sandarinimas. Tas vertinimas turėtų būti atliekamas atsižvelgiant į poveikį dirvožemiui, nepriklausomai nuo atitinkamo statinio paskirties ar išvaizdos. Teritorijų, kuriose yra tokios rūšies statinių, aprašus, kuriuose pateikiama informacija apie tai, kas yra padaryta dirvožemiui, ant kurio yra pastatyti tokių rūšių statiniai, galima susieti su dirvožemio sandarinimo nuotolinio stebėjimo žemėlapiais, kad tos teritorijos būtų laikomos dirvožemių, kuris nėra sandarintas;

- (42) apskritai labai svarbu mažinti dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo poveikį. Todėl tikslinga nustatyti tam tikrus principus siekiant mažinti dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo poveikį, laikantis pastangomis grindžiamo požiūrio, atsižvelgiant į daug gerosios praktikos, kuria siekiama kuo labiau sumažinti ir kompensuoti dirvožemio gebos teikti ekosistemines paslaugas praradimą, pavyzdžių. Tie principai turėtų būti grindžiami ES 2030 m. dirvožemio strategijoje nustatyta žemės užėmimo hierarchija, atsižvelgiant į skirtingas sąlygas ir geografines bei administracines aplinkybes valstybės narėse. Šios direktyvos nuostatomis dėl žemės užėmimo nenustatoma naujų leidimų išdavimo procedūrų ir jomis neturėtų būti užkertamas kelias išduoti leidimus veiklai, be kita ko, viršesnio viešojo intereso projektams, ir neturėtų būti daromas poveikis teritorijų planavimo sprendimams, kurie priklauso nacionalinių, regioninių ar vietos valdžios institucijų kompetencijai. Tie principai galėtų apimti platų spektrą praktikų, pavyzdžiui, kuo didesnę dirvožemio sandarinimo mažinimą, išsandinimą ir anksčiau sandarinto dirvožemio atstatymą, racionalų urbanizuotų teritorijų tankinimą, kartu apsaugant žaliasias erdves, įskaitant miestų žaliasias erdves, ir natūralias vietas, urbanistinių dykviečių atgaivinimą, teikiant pirmenybę terminuotam žemės užėmimui ir atliekant žemės atkūrimą pasibaigus žemės užėmimui. Siekiant kuo tvariau mažinti dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo poveikį, gali reikėti, kad kompensavimo priemonės, priklausomai nuo kompensuotinos ekosisteminių paslaugos, geografiniu požiūriu būtų kuo arčiau ekosisteminių paslaugos praradimo šaltinio. Iš tiesų, neteisingai taikant tuos principus žaliosios ir didelės vertės ekosistemų teritorijos ir ekosisteminių paslaugos gali būti perkeltos labai toli nuo teritorijų su sandarintais dirvožemiais, visiškai sukoncentruojant dirvožemio sandarinimą ir dirvožemio šalinimą paveiktose teritorijose;

- (43) dirvožemio būklės vertinimas, pagrįstas stebėsenos tinklu, turėtų būti tikslus, kartu tuo pačiu metu išlaikant priimtina tokios stebėsenos išlaidų lygį. Todėl tikslinga nustatyti ėminių ėmimo vietų, kurios reprezentuotų dirvožemio vienetų, atspindinčių tam tikrą dirvožemio būklės homogeniškumo laipsnį, esant skirtingiems dirvožemio tipams, klimato sąlygoms ir žemės naudojimui, kriterijus. Taip pat tikslinga atsižvelgti į ypatingą Sąjungos atokiausių regionų, kaip išvardyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 349 straipsnyje, padėtį, kuria remiantis numatomos konkrečios tiems regionams skirtos paramos priemonės. Todėl valstybės narės prireikus turėtų galėti su dirvožemio būklės stebėseną ir vertinimu susijusias pareigas pritaikyti prie savo atokiausių regionų konkrečių ypatumų. Ėminių ėmimo vietų tinklas turėtų būti nustatomas taikant geostatistinius metodus, būti grindžiamas dirvožemio vienetais ir būti pakankamai tankus, kad būtų galima įvertinti nualinto dirvožemio plotą visoje valstybių narių teritorijoje, leidžiant ne didesnę kaip 5 % paklaidos ribą dirvožemio vieneto lygiu. Paprastai manoma, kad ta vertė suteikia statistiškai patikimą įvertinimą ir pagrįstą patikinimą, kad atitinkamas tikslas buvo pasiektas. Dirvožemio stebėsenos atrankinis tyrimas turėtų būti parengtas remiantis geriausia turima informacija apie dirvožemio savybių pasiskirstymą, pavyzdžiui, informacija, gauta atlikus ankstesnius nacionalinius ar subnacionalinius tyrimus, atitinkamais dirvožemio valdytojų atliktais tyrimais ir tyrimais, atliktais pagal Sąjungos ir tarptautinę teisę ar konkrečias programas, pavyzdžiui, LUCAS dirvožemio kampaniją arba Tarptautinės oro taršos poveikio miškams vertinimo ir monitoringo programą („ICP Forests“). Nepažeidžiant pagal šią direktyvą numatytų pareigų dėl užterštų teritorijų valdymo, atliekant dirvožemio tyrimus užterštose teritorijose iš ėminių ėmimo vietų gauti duomenys gali būti naudojami vertinant dirvožemio geros būklės kriterijus;

- (44) dirvožemio archyvuose saugomas reprezentatyvus dirvožemio mėginių poaibį, todėl galima naudoti vieną mėginį įvairiais tikslais, įskaitant mokslinius tyrimus, taip sumažinant stebėsenos *in situ* ilgalaikes išlaidas. Be to, dirvožemio archyvai sudaro sąlygas iš naujo įvertinti praeityje paimtus dirvožemio mėginius dabartinėmis aplinkybėmis, siekiant geriau suprasti dirvožemio ilgalaikius pokyčius arba kitais mokslinių tyrimų tikslais, įskaitant medicininius mokslinius tyrimus. Komisija, įskaitant tokias tarnybas kaip JRC, ir valstybės narės turėtų užtikrinti, kad reprezentatyvus dirvožemio mėginių poaibis būtų tinkamai saugomas fiziniuose archyvuose ir liktų prieinamas tolesnių mokslinių tyrimų ir inovacijų tikslais. Kai valstybės narės vykdo tokį archyvavimą, reprezentatyvus dirvožemio mėginių poaibis turėtų būti saugomas specialiuose dirvožemio archyvuose bent du stebėsenos ciklus. Valstybės narės turėtų galėti nuspręsti savo reprezentatyvų dirvožemio mėginių poaibį perduoti Komisijos specialiajam dirvožemio archyvui;

- (45) Komisija, valstybių narių prašymu, turėtų padėti joms vykdyti jų dirvožemio būklės stebėseną ir jas remti, toliau atlikdama ir gerindama reguliarių dirvožemio ėminių ėmimą *in situ* ir susijusius dirvožemio tyrimus (LUCAS dirvožemis), kaip LUCAS dalį, vykdomus vadovaujantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 223/2009¹⁹. Tuo tikslu ir gavus valstybių narių pritarimą LUCAS turi būti tobulinamas ir atnaujinamas, kad būtų visapusiškai suderintas su konkrečiais kokybės reikalavimais, kurių turi būti laikomasi šios direktyvos tikslais. Siekiant palengvinti administracinę ir finansinę naštą, valstybėms narėms turėtų būti leidžiama atsižvelgti į dirvožemio būklės duomenis, surinktus atliekant LUCAS. Tie dirvožemio būklės duomenys valstybėms narėms turėtų būti pateikiami laiku. Taip remiamos valstybės narės turėtų imtis būtinų teisinių priemonių, kad užtikrintų, jog Komisija galėtų atlikti tokį dirvožemio ėminių ėmimą *in situ*, be kita ko, privatiems asmenims priklausančioje žemėje, laikydamasi taikytinos Sąjungos ar nacionalinės teisės;

¹⁹ 2009 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 223/2009 dėl Europos statistikos, panaikinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB, Euratomas) Nr. 1101/2008 dėl konfidencialių statistinių duomenų perdavimo Europos Bendrijų statistikos tarnybai, Tarybos reglamentą (EB) Nr. 322/97 dėl Bendrijos statistikos ir Tarybos sprendimą 89/382/EEB, Euratomas, įsteigiantį Europos Bendrijų statistikos programų komitetą, (OL L 87, 2009 3 31, p. 164, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2009/223/oj>).

- (46) Komisija kuria nuotolinio stebėjimo paslaugas pagal programą „Copernicus“, kaip į naudotojus orientuotą programą, nustatytą Reglamentu (ES) 2021/696, ir taip irgi remia valstybes nares. Siekdamas padidinti dirvožemio būklės stebėsenos savalaikiškumą bei veiksmingumą, valstybės narės, kai aktualu, turėtų naudoti nuotolinio stebėjimo duomenis, įskaitant programos „Copernicus“ paslaugų rezultatus, atitinkamiems dirvožemio deskriptoriams ir dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio šalinimo rodikliams stebėti ir, jeigu aktualu, dirvožemio būklei vertinti. Komisija ir EAA turėtų remti galimybių, susijusių su dirvožemio nuotolinio stebėjimo produktų mokslinius tyrimais ir plėtra, tyrinėjimą, kad padėtų valstybėms narėms stebėti atitinkamus dirvožemio deskriptorius ir dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio šalinimo rodiklius;
- (47) remdamasi esamo ES dirvožemio stebėjimo centro veikla ir ją modernizuodama, Komisija turėtų sukurti skaitmeninį dirvožemio būklės duomenų portalą, kuris turėtų būti suderinamas su ES duomenų strategija, išdėstyta 2020 m. vasario 19 d. komunikate „Europos duomenų strategija“, ir su ES duomenų erdvėmis. Skaitmeninis dirvožemio būklės duomenų portalas turėtų būti centras, suteikiantis prieigą prie iš įvairių šaltinių gautų dirvožemio duomenų, agreguotų dirvožemio vieneto lygmeniu arba, jeigu aktualu, išsamesniu lygmeniu, jei neįmanoma nustatyti atskirų verčių arba pagrindinių geografiškai susietų ėminių vietos. Tas portalas, visų pirma, turėtų apimti visus valstybių narių ir Komisijos surinktus duomenis, kaip reikalauja šia direktyva.

Tų duomenų tvarkymas ir prieiga prie jų, be kita ko, moksliniais tikslais, turėtų atitikti atitinkamą Sąjungos teisę, pavyzdžiui, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 2003/4/EB²⁰, 2007/2/EB²¹, (ES) 2019/1024²², taip pat Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2023/2854²³ bei Reglamentą (EB) Nr. 223/2009. Be to, valstybės narės turėtų galėti peržiūrėti dirvožemio būklės duomenis ir prašyti ištaisyti visas klaidas prieš tokius duomenis viešai paskelbiant skaitmeniniame dirvožemio būklės duomenų portale. Be to, į portalą turėtų būti galima savanoriškai integruoti kitus aktualius valstybių narių ar bet kurios kitos šalies surinktus dirvožemio duomenis ir, visų pirma, duomenis, gautus vykdant projektus pagal programą „Europos horizontas“ ir ES Europos dirvožemio būklės gerinimo misiją, jei tie duomenys atitinka tam tikrus reikalavimus, kiek tai susiję su formatu ir specifikacijomis. Tuos reikalavimus Komisija turėtų nustatyti įgyvendinimo aktais;

²⁰ 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL L 41, 2003 2 14, p. 26, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/4/oj>).

²¹ 2007 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/2/EB, sukurianti Europos bendrijos erdvinės informacijos infrastruktūrą (INSPIRE), (OL L 108, 2007 4 25, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2007/2/oj>).

²² 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1024 dėl atvirųjų duomenų ir viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (OL L 172, 2019 6 26, p. 56, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1024/oj>).

²³ 2023 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/2854 dėl suderintų sąžiningos prieigos prie duomenų ir jų naudojimo taisyklių, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2017/2394 ir Direktyva (ES) 2020/1828, (Duomenų aktas) (OL L, 2023/2854, 2023 12 22, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2854/oj>).

- (48) taip pat būtina geriau suderinti valstybėse narėse naudojamas dirvožemio stebėsenos sistemas ir išnaudoti Sąjungos ir nacionalinių stebėsenos sistemų sinergiją, kad duomenys visoje Sąjungoje būtų labiau palyginami. Labai svarbu užtikrinti dirvožemio tyrimų kokybę ir palyginamumą dalyvaujančiose laboratorijose taikant kokybės valdymo sistemos praktiką. Siekdama kuo labiau sumažinti laboratorijoms tenkančią administracinę naštą, valstybė narė galėtų laikyti, kad yra pakankama laboratorijoms turėti vieną akreditaciją bet kuriai dirvožemio deskriptorių verčių nustatymo metodikų. Dirvožemio tyrimus atliekančios laboratorijos arba šalys, su kuriomis laboratorijos yra sudariusios sutartis, turėtų taikyti kokybės valdymo sistemas pagal standartą EN ISO/IEC-17025. Galėtų būti taikomi lygiaverčiai Sąjungos ar tarptautinio lygmens kokybės valdymo standartai ir, kai aktualu, siekiama sinergijos su kokybės valdymo sistema „ICP Forests“;
- (49) svarbu taikyti dirvožemio tyrimų metodiką, kurią yra sertifikavusios tarptautiniu mastu pripažintos įstaigos, pavyzdžiui, Tarptautinė standartizacijos organizacija (toliau – ISO) ir Europos standartizacijos komitetas (toliau – CEN), ir kurią yra pripažinusi pasaulinė mokslinių tyrimų bendruomenė, jei tokia metodika yra. Atliekant dirvožemio tyrimus taip pat galima taikyti kitą lygiavertę metodiką, t. y. analitines procedūras, kuriomis nustatomas tas pats parametras arba deskriptorius ir yra įrodyta, kad gaunami identiški rezultatai jų pakartojamumo koeficiento (0,95) ribose. Bet kurią lygiavertę metodiką taip pat turėtų sertifikuoti tarptautiniu mastu pripažintos įstaigos, pavyzdžiui, ISO ir CEN, ir tokią lygiavertę metodiką turėtų pripažinti pasaulinė mokslinių tyrimų bendruomenė;

- (50) siekiant užtikrinti, kad dirvožemiai būtų apsaugoti nuo taršos medžiagomis, kurios gali kelti didelę riziką žmonių sveikatai ir užteršti aplinkinį orą, paviršinius vandenis, požeminį vandenį, o vėliau – vandenynus, turėtų būti nustatyti politikos mechanizmai, skirti tokioms susirūpinimą keliančioms medžiagoms aptikti ir įvertinti. Tuo atveju, panašiai kaip paviršinio vandens ir požeminio vandens atžvilgiu, dėl dirvožemio taršos reikėtų parengti požiūrį, pagal kurį būtų galima stebėti ir analizuoti tokias medžiagas ar medžiagų grupes pasitelkiant orientacinį sąrašą. Medžiagos ar medžiagų grupės, kurios turi būti įtrauktos į tokį orientacinį sąrašą, turėtų apimti medžiagas, kurios kelia didelę riziką dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui, žmonių sveikatai ar aplinkai, ir medžiagas, apie kurias turima informacija rodo, kad jos galėtų kelti didelę riziką dirvožemiui arba per jį, ir apie kurias turimų stebėsenos duomenų nepakanka. Medžiagų ar medžiagų grupių, kurios turi būti įtrauktos į orientacinį dirvožemio teršalų sąrašą stebėsenos ir analizės tikslais, skaičiaus viršutinė riba neturėtų būti nustatyta;

- (51) būtina rinkti duomenis apie dirvožemio teršalų, kurie galėtų kelti riziką žmonių sveikatai ir aplinkai, įskaitant pesticidus, jų metabolitus, perfluoralkilintas ir polifluoralkilintas medžiagas (PFAS) bei kitus naujus dirvožemio teršalus, buvimą. Todėl šia direktyva turėtų būti nustatyta sistema, pagal kurią tokie teršalai būtų įtraukti į orientacinį dirvožemio teršalų, dėl kurių reikia daugiau dirvožemio stebėsenos duomenų, kad būtų pašalinta rizika žmonių sveikatai ir aplinkai, sąrašą. Siekiant apriboti stebėsenos išlaidas, valstybėms narėms turėtų būti leidžiama atlikti tyrimus naudojant ribotą tų teršalų ėminių ėmimo vietų skaičių. Komisija galėtų teikti paramą valstybėms narėms atlikdama tam tikrų atrinktų dirvožemio teršalų tyrimus LUCAS kontekste pagal orientacinį dirvožemio teršalų sąrašą;
- (52) mikroplastikai ir nanoplastikai yra medžiagos, kurios gali kelti riziką dirvožemio būklei ir tokiai svarbiai veiklai kaip žemės ūkio gamyba. Jų buvimas dirvožemyje gali turėti įtakos dirvožemio derlingumui ir taip pakenkti augalų sveikatai bei sveikam vystymuisi. Todėl labai svarbu, kad šia direktyva mikroplastikus ir nanoplastikus būtų leidžiama įtraukti į dirvožemio teršalų stebėseną;

- (53) siekiant kuo plačiau naudoti dirvožemio būklės duomenis, gautus vykdant stebėseną pagal šią direktyvą, turėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės sudarytų palankesnes sąlygas visuomenei susipažinti su tokiais duomenimis, agreguotais dirvožemio vieneto lygmeniu arba, jeigu aktualu, detalesniu lygmeniu, jei neįmanoma nustatyti atskirų verčių arba pagrindinių geografiškai susietų ėminių vietos. Konfidencialūs duomenys, kuriuos Komisija ar valstybės narės renka Europos statistikai rengti, turėtų būti apsaugoti pagal Reglamente (EB) Nr. 223/2009 nustatytas taisykles ir priemones, kad būtų įgytas ir išlaikytas už tos informacijos teikimą atsakingų šalių pasitikėjimas. Kai Komisija ar valstybės narės rengia dirvožemio būklės statistiką, jos turėtų užtikrinti, kad konfidencialūs duomenys atitiktų Reglamento (EB) Nr. 223/2009 principus. Be to, siekiant apsaugoti duomenų nuosavybę, svarbu, kad Komisija, EAA ar valstybės narės atskleistų duomenis tik gavusios duomenų savininko sutikimą. Be to, valstybės narės turėtų perduoti dirvožemio būklės duomenis ir dirvožemio būklės vertinimų rezultatus atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams, pavyzdžiui, ūkininkams, miškininkams, žemės savininkams ir vietos valdžios institucijoms. Svarbu, kad galimi žemės pirkėjai ir nuomininkai pagal nacionalinę teisę ir jų prašymu gautų dirvožemio būklės duomenis ir dirvožemio būklės vertinimų rezultatus. Be to, pagal šią direktyvą teikiami dirvožemio būklės duomenys, kai aktualu, gali būti naudojami su dirvožemiu susijusių aspektų stebėsenos, vykdomos pagal kitą Sąjungos teisę, tikslais;

- (54) pagal šią direktyvą vykdytų dirvožemio būklės vertinimų rezultatais bus remiamasi nustatant konkrečią praktiką, kurios reikia siekiant tvariai valdyti dirvožemį, taigi ir tai, kokią paramą valstybės narės turėtų teikti dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui gerinti. Nedarant poveikio pareigoms, kylančioms iš kitos Sąjungos ir nacionalinės teisės, šios direktyvos nuostatomis dėl paramos dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui žemės savininkams ir žemės valdytojams nenustatoma papildomų pareigų. Tuo pačiu metu dirvožemio valdytojai, žemės savininkai, žemės valdytojai ir atitinkamos institucijos turėtų gauti paramą dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui gerinti. Ta parama turėtų būti teikiama, *inter alia*, taip: informavimas apie ir konsultacijos dėl praktikos, kuria gerinama dirvožemio būklė ir dirvožemio atsparumas, atsižvelgiant į vietos dirvožemio sąlygas; stiprinami gebėjimai; skatinamas informuotumas apie praktikos, kuria gerinama dirvožemio būklė ir dirvožemio atsparumas, naudą; propaguojami moksliniai tyrimai ir inovacijos; vertinami techniniai bei finansiniai poreikiai ir sudaromos palankesnės sąlygos gauti bei įsisavinti esamą finansavimą;

- (55) ekonominės priemonės, įskaitant priemones pagal BŽŪP, kuriomis teikiama parama ūkininkams, atlieka esminį vaidmenį palaikant bei gerinant dirvožemio būklę ir dirvožemio atsparumą ir, kiek mažesniu mastu, miško dirvožemius. BŽŪP tikslas – remti dirvožemio būklę įgyvendinant paramos sąlygų sistemą, ekologines sistemas ir kaimo plėtros priemones. Finansinę paramą ūkininkams ir miškininkams, kurie taiko praktiką, kuria gerinami tvari dirvožemio būklė ir dirvožemio atsparumas, taip pat gali generuoti privatusis sektorius. Pavyzdžiui, maisto, medienos, biologinės ir energetikos pramonių naudojamais savanoriškais tvarumo ženklais, kuriuos nustato privatūs suinteresuotieji subjektai, galima atsižvelgti į ūkininkų ir miškininkų įnašus, kuriais gerinama dirvožemio būklė ir dirvožemio atsparumas, vadovaujantis šią direktyvą. Tokie ženklai galėtų padėti maisto, medienos ir kitos biomasės gamintojams, kurie savo gamyboje taiko tokią praktiką, atspindėti ją savo produktų vertėje. Per ES Europos dirvožemio būklės gerinimo misijos gyvąsias laboratorijas ir pavyzdinius projektus bus skiriamas papildomas finansavimas realių teritorijų tinklui, kuriame bus bandomi, demonstruojami ir plėtojami sprendimai, be kita ko, dėl anglies kaupimo ūkininkavimo. Nedarant poveikio principui „teršėjas moka“, valstybės narės turėtų teikti paramą ir konsultacijas, kad pagelbėtų žemės savininkams, žemės valdytojams ir žemės naudotojams, kuriems daro poveikį pagal šią direktyvą vykdomi veiksmai, atsižvelgdamos, visų pirma, į mažųjų ir vidutinių įmonių poreikius ir ribotus pajėgumus;

- (56) pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/2115²⁴ valstybės narės savo BŽŪP strateginiuose planuose turi aprašyti, kaip su aplinka ir klimatu susijusiais tų planų struktūriniais elementais ketinama prisidėti prie to reglamento XIII priede išvardytuose teisėkūros procedūra priimtuose aktuose arba iš jų kylančių ilgalaikių nacionalinių tikslų siekimo ir kaip jie derės su tais tikslais;
- (57) turėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės atidžiai stebėtų paramos dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui poveikį, atsižvelgdamos į naujas mokslinių tyrimų ir inovacijų teikiamas žinias. Šiuo atžvilgiu tikimasi vertingo indėlio iš ES Europos dirvožemio būklės gerinimo misijos, visų pirma, iš jos gyvųjų laboratorijų ir veiklos, skirtos dirvožemio stebėsenai, švietimui dirvožemio klausimais ir piliečių angažuotumui remti;

²⁴ 2021 m. gruodžio 2 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/2115, kuriuo nustatomos valstybių narių pagal bendrą žemės ūkio politiką rengtinių strateginių planų (BŽŪP strateginių planų), finansuotinių iš Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) ir iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP), rėmimo taisyklės ir panaikinami reglamentai (ES) Nr. 1305/2013 ir (ES) Nr. 1307/2013 (OL L 435, 2021 12 6, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj>).

- (58) imantis dirvožemio atkūrimo veiksmų nualintas dirvožemis vėl tampa geros būklės. Dirvožemio atkūrimo kontekste galima atsižvelgti į dirvožemio būklės vertinimų rezultatus ir atkūrimo priemones yra tikslinga pritaikyti prie konkrečių dirvožemio vietos, rūšies, naudojimo bei būklės ypatumų ir vietos, klimato bei aplinkos sąlygų. Teritorijų, kuriose dirvožemis sandarinamas ar šalinamas, atveju, siekiant atkurti dirvožemio pajėgumą teikti ekosistemines paslaugas, pirmiausia reikia atkurti dirvožemį, kad būtų užtikrintas toks dirvožemio funkcionavimo ir ekosisteminių paslaugų teikimo lygis, kuris būtų kuo artimesnis dirvožemio natūraliam funkcionavimui ir optimaliam jo ekosisteminių paslaugų teikimo lygiui;

- (59) siekdamas užtikrinti įvairių pagal kitą Sąjungos teisę priimtų priemonių, kurios galėtų daryti poveikį dirvožemio būklei, sinergiją, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad veikla, kuria remiami dirvožemio būklė ir dirvožemio atsparumas, derėtų su: pagal Reglamentą (ES) 2024/1991 parengtais nacionaliniais atkūrimo planais; pagal Jungtinių Tautų konvencijos dėl biologinės įvairovės 6 straipsnį parengtomis nacionalinėmis biologinės įvairovės strategijomis bei veiksmų planais; BŽŪP strateginiais planais, kuriuos valstybės narės turi parengti pagal Reglamentą (ES) 2021/2115; pagal Tarybos direktyvą 91/676/EEB²⁵ priimtais gerosios žemės ūkio praktikos kodeksais ir veiksmų programomis, skirtomis nustatytoms jautrioms zonoms; apsaugos priemonėmis ir prioritetinių veiksmų programa, nustatyta „Natura 2000“ teritorijoms pagal Tarybos direktyvą 92/43/EEB²⁶;

²⁵ 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyva 91/676/EEB dėl vandenių apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių (OL L 375, 1991 12 31, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/1991/676/oj>).

²⁶ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992 7 22, p. 7, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/1992/43/oj>).

priemonėmis, skirtomis gerai ekologiškai būklei ir gerai cheminei būklei pasiekti vandens telkiniuose, įtrauktuose į upių baseinų valdymo planus, parengtus pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/60/EB²⁷; potvynių rizikos valdymo priemonėmis, nustatytomis pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2007/60/EB²⁸; sausrų valdymo planais, propaguojamais ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijoje; nacionalinėmis veiksmų programomis, priimtomis pagal UNCCD 10 straipsnį; tikslais, išdėstytais pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentus (ES) 2018/841 ir (ES) 2018/842²⁹; integruotais nacionaliniais energetikos ir klimato srities veiksmų planais, parengtais pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/1999³⁰; nacionalinėmis oro taršos valdymo programomis, parengtomis pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2016/2284³¹;

²⁷ 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus, (OL L 327, 2000 12 22, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2000/60/oj>).

²⁸ 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/60/EB dėl potvynių rizikos įvertinimo ir valdymo (OL L 288, 2007 11 6, p. 27, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2007/60/oj>).

²⁹ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/842, kuriuo, prisidedant prie klimato politikos veiksmų, kad būtų vykdomi įsipareigojimai pagal Paryžiaus susitarimą, valstybėms narėms nustatomi įpareigojimai 2021–2030 m. laikotarpiu sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų metinį kiekį, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013, (OL L 156, 2018 6 19, p. 26, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/842/oj>).

³⁰ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 663/2009 ir (EB) Nr. 715/2009, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/22/EB, 98/70/EB, 2009/31/EB, 2009/73/EB, 2010/31/ES, 2012/27/ES ir 2013/30/ES, Tarybos direktyvos 2009/119/EB ir (ES) 2015/652 ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013, (OL L 328, 2018 12 21, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1999/oj>).

³¹ 2016 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/2284 dėl tam tikrų valstybėse narėse į atmosferą išmetamų teršalų kiekio mažinimo, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/35/EB ir panaikinama Direktyva 2001/81/EB, (OL L 344, 2016 12 17, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2016/2284/oj>).

rizikos vertinimų ir nelaimių rizikos valdymo planavimu, nustatytu pagal Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą Nr. 1313/2013/ES³²; nacionaliniais veiksčių planais, priimtais pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/128/EB³³ 4 straipsnį, ir poveikio aplinkai vertinimais, atliekamais pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2011/92/ES³⁴. Veikla, kuria remiamas dirvožemio būklės ir dirvožemio atsparumo gerinimas, turėtų būti kuo labiau integruota į tas programas, kodeksus, veiksmų programas, tikslus, planus bei priemones tiek, kiek ja prisidedama prie jų tikslų siekimo. Dėl to atitinkami rodikliai ir duomenys, pavyzdžiui, su dirvožemiu susiję rezultato rodikliai pagal Reglamentą (ES) 2021/2115, ir statistiniai žemės ūkio sąnaudų ir produkcijos duomenys, teikiami pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2022/2379³⁵, turėtų būti prieinami kompetentingoms institucijoms, kad būtų galima nustatyti tų duomenų ir rodiklių kryžmines nuorodas ir taip būtų sudarytos sąlygos kuo tiksliau įvertinti pasirinktų priemonių veiksmingumą;

³² 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1313/2013/ES dėl Sąjungos civilinės saugos mechanizmo (OL L 347, 2013 12 20, p. 924, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2013/1313/oj>).

³³ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/128/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų pagrindus siekiant tausiojo pesticidų naudojimo, (OL L 309, 2009 11 24, p. 71, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2009/128/oj>).

³⁴ 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 26, 2012 1 28, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/92/oj>).

³⁵ 2022 m. lapkričio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2379 dėl žemės ūkio sąnaudų ir produkcijos statistikos, kuriuo iš dalies keičiamas Komisijos reglamentas (EB) Nr. 617/2008 ir panaikinami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1165/2008, (EB) Nr. 543/2009 bei (EB) Nr. 1185/2009 ir Tarybos direktyva 96/16/EB, (OL L 315, 2022 12 7, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2379/oj>).

- (60) užterštos teritorijos dažnai yra dešimtmečių veiklos, tokios kaip pramoninė ar karinė veikla, Sąjungoje palikimas ir gali dabar ir ateityje kelti riziką žmonių sveikatai ir aplinkai. Todėl, pirmiausia, būtina nustatyti ir ištirti potencialiai užterštas teritorijas, o tada, jei tarša patvirtinama, įvertinti užterštos teritorijos keliamą riziką ir imtis priemonių nepriimtinais rizikai pašalinti. Šiomis aplinkybėmis taip pat svarbu atsižvelgti į užterštų teritorijų poveikį aplinkos terpėms arba terpėms, kurios nėra dirvožemis, pavyzdžiui, požeminiam vandeniui ar paviršiniam vandeniui. Tam tikra minėta veikla, tokia kaip požeminių pavojingų medžiagų saugyklų naudojimas, galėjo būti vykdoma pamatinėje uolienoje arba dirvodarinėje medžiagoje. Kai tokioje požeminėje saugykloje įvyksta nuotėkis, teršalai gali patekti į pamatinę uolieną arba dirvodarinę medžiagą, o dirvožemyje jų, labiausiai tikėtina, nebus rasta. Vis dėlto teršalai gali plisti ir taip padaryti poveikį žmonių sveikatai ar aplinkai. Todėl, jeigu tokia veikla vykdoma potencialiai užterštose teritorijose, šalia veiklos vietos esanti pamatinė uoliena arba dirvodarinė medžiaga taip pat turės būti tirinama, kad būtų patikrinta, ar veikla sukėlė taršą, darančią poveikį žmonių sveikatai ar aplinkai;

- (61) atliekant dirvožemio tyrimą turi būti nustatyta, ar potencialiai užteršta teritorija tikrai yra užteršta ir ar tarša kelia riziką žmonių sveikatai ar aplinkai. Šia direktyva nereikalaujama, kad atliekant dirvožemio tyrimą būtų analizuojami dirvožemio deskriptoriai, išskyrus dirvožemio taršą. Kadangi žemės naudojimas laikui bėgant gali keistis, svarbu, kad informacija apie taršą būtų prieinama visuomenei. Pavyzdžiui, jei reikia priimti sprendimą dėl žemės naudojimo paskirties keitimo, svarbu įvertinti, ar tarša, kuri buvo nustatyta atliekant ankstesnį dirvožemio tyrimą, galėtų kelti pavojų naudojant žemę pagal numatytą naują paskirtį. Taigi, norint įvertinti, ar potencialiai užteršta teritorija tikrai yra užteršta, taip pat reikia atsižvelgti į riziką žmonių sveikatai ar aplinkai, susijusią su jautriu teritorijos naudojimu. Jautrus teritorijos naudojimas apima žaidimų aikštelių, mokyklų ar vaikų priežiūrai naudojamų teritorijų arba šalia tokių objektų esančios teritorijos naudojimą, gyvenamosios paskirties teritorijų naudojimą ar kitų pažeidžiamų gyventojų naudojamų teritorijų naudojimą. Jei dirvožemio tyrimu įrodoma, kad potencialiai užteršta teritorija iš tikrųjų nėra užteršta, valstybė narė šios teritorijos nebeturėtų laikyti potencialiai užteršta, nebent tarša įtariama remiantis naujais įrodymais;

- (62) kadangi potencialiai užterštų ir užterštų teritorijų galėtų būti labai daug, o užterštos teritorijos keliamos rizikos lygis gali įvairuoti nuo labai mažo iki labai didelio, tikslinga laikytis rizika grindžiamo ir laipsniško metodo potencialiai užterštoms teritorijoms nustatyti bei tirti ir užterštoms teritorijoms valdyti. Toks požiūris valstybėms narėms gali suteikti galimybę teikti pirmenybę tam tikroms teritorijoms. Nustatydamos, kurioms teritorijoms teikti pirmenybę, valstybės narės gali atsižvelgti į potencialią riziką, kurią įtariamas ar patvirtintas taršos atvejis kelia žmonių sveikatai ir aplinkai, taip pat į socialines ar ekonomines aplinkybes. Potencialios rizikos vertinimas, naudojamas nustatant tokią pirmenybę, yra daug bendresnis nei konkrečiai teritorijai būdingos rizikos vertinimas, atliekamas užterštoje teritorijoje;
- (63) siekdamos nustatyti potencialiai užterštas teritorijas, valstybės narės turėtų rinkti įrodymus, be kita ko, atlikdamos istorinį tyrimą, kuriame nagrinėjama informacija apie pramoninę veiklą, incidentus ir avarijas naudojantis senais žemėlapiais, archyvais, straipsniais spaudoje, aplinkosaugos leidimais ir visuomenės ar valdžios institucijų pranešimais, taip pat žmogaus biologinės stebėsenos ar aplinkos stebėsenos duomenimis, surinktais vykdant mokslinių tyrimų projektus. Valstybės narės, atsižvelgdamos į veiklos rūšį, potencialios taršos mastą, indikaciją, kad yra tiesioginė rizika, ar kitą aktualią informaciją, turėtų sudaryti potencialiai taršių veiklų sąrašą ir galėti teikti pirmenybę tam tikroms potencialiai užterštoms teritorijoms, kurios, labiausiai tikėtina, gali kelti potencialią riziką žmonių sveikatai ar aplinkai. Kadangi potencialiai užterštų teritorijų skaičius ilgainiui gali kisti, pirmasis tokių teritorijų nustatymas turėtų būti užbaigtas per nustatytą laikotarpį, remiantis esamais įrodymais, o tolesnis tokių teritorijų nustatymas turėtų būti vykdomas taikant sisteminį požiūrį;

- (64) siekiant užtikrinti, kad dirvožemio tyrimai potencialiai užterštose teritorijose būtų atliekami laiku ir veiksmingai, turėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės būtų įpareigosotos ne tik nustatyti laikotarpį, per kurį turėtų būti atlikti dirvožemio tyrimai, bet ir nurodyti konkrečius įvykius, dėl kurių tokie tyrimai pradedami. Tokie priežastiniai įvykiai galėtų apimti prašymą išduoti aplinkosaugos ar statybos leidimą arba leidimą, kurio reikalaujama pagal Sąjungos ar nacionalinę teisę, ar jo peržiūrą, grunto kasimo veiklą, žemės naudojimo paskirties keitimą arba žemės ar nekilnojamojo turto sandorius. Dirvožemio tyrimus galėtų sudaryti įvairūs etapai, pavyzdžiui, preliminarus dokumentų tyrimas, istorinis konkrečios teritorijos tyrimas siekiant surinkti informaciją apie buvusią pramoninę veiklą, incidentus ar avarijas, apsilankymas vietoje, parengiamasis ar nagrinėjamasis tyrimas, detalesnis ar aprašomasis tyrimas ir lauko ar laboratoriniai bandymai, taip pat jie galėtų apimti konkrečiai teritorijai pritaikytą rizikos, kurią tarša kelia žmonių sveikatai ir aplinkai, vertinimą. Jeigu nustatoma tarša, dirvožemio tyrimas turėtų būti taršos bei jos aplinkos konteksto apibūdinimo pagrindas ir suteikti pagrindinę informaciją, kuria remiantis būtų galima atlikti konkrečiai teritorijai būdingos rizikos vertinimą ir parengti rizikos mažinimo priemones, kurių gali prireikti. Pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2010/75/ES³⁶ parengtos pradinės būklės ataskaitos ir įgyvendintos stebėsenos priemonės, kai tinkama, taip pat galėtų būti laikomos dirvožemio tyrimu;

³⁶ 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių ir gyvulininkystės sektoriuje išmetamų teršalų (taršos integruota prevencija ir kontrolė) (OL L 334, 2010 12 17, p. 17, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2010/75/oj>).

- (65) siekiant atsižvelgti į sąnaudas, naudą ir vietos ypatumus, užterštų teritorijų valdymo atžvilgiu yra būtinas lankstumas. Todėl valstybės narės turėtų bent taikyti rizika grindžiamą ir laipsnišką požiūrį į potencialiai užterštų teritorijų nustatymą bei tyrimą ir į užterštų teritorijų valdymą, atsižvelgdamos į tų dviejų kategorijų skirtumą ir taip sudarydamos galimybes paskirstyti išteklius atsižvelgiant į konkrečias aplinkos, socialines ir ekonomines aplinkybes. Sprendimai dėl užterštų teritorijų valdymo, be kita ko, dėl rizika grindžiamo ir laipsniško požiūrio, turėtų būti priimami atsižvelgiant į potencialios rizikos žmonių sveikatai pobūdį ir mastą, įskaitant pažeidžiamų gyventojų grupių, pavyzdžiui, nėščių moterų, asmenų su negalia, vyresnio amžiaus žmonių ir vaikų, ekspoziciją teršalams, ir į potencialios rizikos aplinkai dėl ekspozicijos dirvožemio teršalams arba teršalų, kurie migravo į požeminį vandenį, pobūdį ir mastą, taip pat, jeigu įmanoma, į kumuliacinį poveikį žmonių sveikatai, dirvožemio ekosistemoms ir susijusioms ekosisteminėms paslaugoms;
- (66) atliekant rizikos vertinimą turėtų būti atsižvelgiama į natūralios ir antropogeninės foninės teršalų koncentracijos lygius, nes jie taip pat galėtų padėti nustatyti dirvožemio remediacijos ar valdymo tikslus;

- (67) konkrečiai teritorijai būdingos rizikos vertinimo arba dirvožemio remediacijos sąnaudų ir naudos analizės rezultatai turėtų būti teigiami. Pavyzdžiui, mažos apimties užterštų teritorijų atveju išsamus konkrečiai vietai būdingos rizikos vertinimas galėtų būti brangesnis nei skubi dirvožemio remediacija arba teritorija galėtų būti akivaizdžiai ir smarkiai užteršta tokiu būdu, kad išsamus konkrečiai teritorijai būdingos rizikos vertinimas nebūtų būtinas sprendimui dėl dirvožemio remediacijos priimti. Tokiais atvejais galima sumažinti riziką grindžiamo ir laipsniško požiūrio, skirto potencialiai užterštomis teritorijoms nustatyti bei tirti ir užterštomis teritorijoms valdyti, etapų skaičių, nes išsamus konkrečiai teritorijai būdingos rizikos vertinimas duoda mažai pridėtinės vertės. Valstybės narės turėtų nustatyti specifinę metodiką, skirtą užterštų teritorijų atveju taikomam konkrečiai teritorijai būdingos rizikos vertinimui. Valstybės narės, remdamosi mokslo žiniomis, atsargumo principu, vietos ypatumais ir dabartiniu bei planuojamu žemės naudojimu, taip pat turėtų nustatyti, kas yra užterštos teritorijos keliama nepriimtina rizika;

- (68) kad užterštų teritorijų keliama rizika būtų sumažinta iki žmonių sveikatai ir aplinkai priimtino lygio, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų imamas tinkamų rizikos mažinimo priemonių, įskaitant dirvožemio remediaciją. Optimalios rizikos mažinimo priemonės turėtų būti tvarios ir pasirinktos taikant subalansuotą sprendimų priėmimo procesą, kuriame atsižvelgiama į poveikį aplinkai ir socialinį bei ekonominį poveikį. Metodo ar priemonės pasirinkimas priklauso nuo tokių kriterijų, kaip antai teršalų pobūdis, dirvožemio charakteristikos, taršos mastas, turimas laikas bei erdvė, biudžeto apribojimai, dirvožemio remediacijos tikslai, dabartinis bei planuojamas žemės naudojimas ir dirvožemio būklės gerinimo potencialas, derinio. Rizikos mažinimo priemonės turėtų nedaryti neigiamo poveikio Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2020/2184³⁷ 8 straipsnyje nustatytų žmonėms vartoti skirtų vandens gavybos vietoms skirtų vandens baseinų rizikos vertinimui ir rizikos valdymui. Kadangi vykdant dirvožemio remediaciją daugiausia dėmesio skiriama rizikai, kurią dirvožemio tarša kelia žmonių sveikatai ir aplinkai, šalinti, gali būti, kad dirvožemio remediacija nepagerintų kitų dirvožemio deskriptorių. Tam tikri dirvožemio remediacijos metodai taip pat gali neigiamai paveikti dirvožemio būklę. Todėl reikėtų atsižvelgti į visus remediacijos metodų pranašumus ir trūkumus. Priemonės, kurių imamas pagal kitą Sąjungos teisę, turėtų būti galima laikyti rizikos mažinimo priemonėmis pagal šią direktyvą, jeigu tomis priemonėmis veiksmingai mažinama užterštų teritorijų keliama rizika;

³⁷ 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2020/2184 dėl žmonių vartoti skirtų vandens kokybės (OL L 435, 2020 12 23, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2020/2184/oj>).

- (69) tiriant potencialiai užterštas ir valdant užterštas teritorijas turėtų būti laikomasi principo „teršėjas moka“, atsargumo ir proporcingumo principų. Valstybės narės turėtų siekti identifikuoti teršėją ir turėtų nustatyti atsakomybės hierarchiją arba sprendimų dėl atsakomybės grandinę, kad būtų galima nustatyti fizinį ar juridinį asmenį, atsakingą už tai, kad būtų padengtos dirvožemio tyrimo, rizikos vertinimo ir rizikos mažinimo priemonių išlaidos. Valstybės narės turėtų galėti nuspręsti papildomai atskirti istoriškai ir naujai užterštas teritorijas ir taikyti griežtesnį požiūrį į taršą, atsiradusią po tam tikros atskaitinės datos. Užterštų teritorijų atveju, kai neįmanoma identifikuoti jokio fizinio ar juridinio asmens, atsakingo už taršą, valstybės narės turėtų galėti naudotis finansinėmis priemonėmis ir Sąjungos finansinėmis programomis, kad įvykdytų su dirvožemio tyrimu ir dirvožemio remediacija susijusias pareigas;
- (70) dirvožemio tarša jau reglamentuojama pagal Sąjungos teisę, pavyzdžiui, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2010/75/ES ar 2004/35/EB³⁸. Šios direktyvos nuostatos nedaro poveikio atitinkamoje Sąjungos teisėje nustatytiems reikalavimams;

³⁸ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) (OL L 143, 2004 4 30, p. 56, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2004/35/oj>).

- (71) dirvožemio tyrimai, rizikos vertinimai ar rizikos mažinimo priemonės, kurie buvo įvykdyti potencialiai užterštose teritorijose arba užterštose teritorijose iki ... [šios direktyvos įsigaliojimo diena] ir kurie atitinka šioje direktyvoje išdėstytus reikalavimus, turėtų būti laikomi tinkamais, kad būtų tenkinami šioje direktyvoje tokioms teritorijoms išdėstyti reikalavimai;
- (72) priemonėmis, kurių imamasi pagal šią direktyvą, taip pat turėtų būti atsižvelgiama į kitus Sąjungos politikos tikslus, pavyzdžiui, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2024/1252³⁹ siekiamus tikslus, t. y. užtikrinti saugų ir tvarų svarbiausiųjų žaliavų tiekimą Sąjungos pramonei;

³⁹ 2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1252, kuriuo nustatoma saugaus ir tvaraus ypatingos svarbos žaliavų tiekimo užtikrinimo sistema ir kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 168/2013, (ES) 2018/858, (ES) 2018/1724 ir (ES) 2019/1020, (OL L, 2024/1252, 2024 5 3, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1252/oj>).

- (73) skaidrumas yra esminė dirvožemio politikos dalis ir juo užtikrinama viešoji atskaitomybė bei informuotumas, sąžiningos rinkos sąlygos ir tai, kad pažanga galėtų būti stebima. Todėl valstybės narės turėtų sukurti ir tvarkyti potencialiai užterštų teritorijų ir užterštų teritorijų nacionalinius registrus. Tuose registruose turėtų būti saugoma su konkrečia teritorija susijusi informacija ir jie turėtų būti viešai prieinami kaip internetinė georeferencinio erdvinio formato duomenų bazė. Jeigu registrai sudaromi subnacionaliniu lygmeniu, valstybės narės turėtų numatyti koordinuojamą nacionalinį prieigos prie skirtingų subnacionalinių registrų punktą, pavyzdžiui, centralizuotą nacionalinę interneto svetainę, kurioje būtų pateiktos internetinės nuorodos. Registruose turėtų būti pateikiama informacija, būtina tam, kad visuomenė būtų informuojama apie potencialiai užterštų teritorijų buvimą ir užterštų teritorijų valdymą. Atsižvelgiant į tai, kad dirvožemio tarša potencialiai užterštose teritorijose pagal termino apibrėžtį gali būti tik įtariama, visuomenei turėtų būti komunikuojama apie skirtumą tarp potencialiai užterštų teritorijų ir užterštų teritorijų ir tai turėtų būti aiškiai išdėstoma, kad nekiltų bereikalingo susirūpinimo. ... m. ... d. [šios direktyvos įsigaliojimo diena] esantys ir šioje direktyvoje išdėstyti reikalavimus atitinkantys registrai turėtų būti laikomi tinkamais šioje direktyvoje išdėstytiems reikalavimams tenkinti;

- (74) Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje reikalaujama, kad valstybės narės numatytų teisių gynimo priemonės, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse. Be to, pagal Konvenciją dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais⁴⁰ (toliau – Orhuso konvencija), kurią Europos bendrija patvirtino 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB⁴¹, suinteresuotosios visuomenės nariai turi turėti teisę į teisingumą, kad būtų geriau saugoma teisė gyventi aplinkoje, tinkamoje žmonių sveikatai ir gerovei;

⁴⁰ OL L 124, 2005 5 17, p. 4, ELI: <http://data.europa.eu/eli/convention/2005/370/oj>.

⁴¹ 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimas 2005/370/EB dėl Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais sudarymo Europos bendrijos vardu (OL L 124, 2005 5 17, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2005/370/oj>).

- (75) kaip išaiškinta Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje⁴², valstybėms narėms neleidžiama nustatyti, kad teisė ginčyti valdžios institucijos sprendimą būtų suteikiama tik tiems suinteresuotosios visuomenės nariams, kurie dalyvavo sprendimų priėmimo procedūroje, kurios metu buvo priimtas tas sprendimas. Be to, peržiūros procedūra turėtų būti sąžininga, teisinga, savalaikė bei ne pernelyg brangi ir joje turėtų būti numatyti tinkamos taisomosios priemonės, įskaitant, atitinkamai, uždraudimą imtis ar nesiimti veiksmų. Be to, pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją⁴³ teisė į teisingumą turi būti suteikta bent jau suinteresuotajai visuomenei;

⁴² 2021 m. sausio 14 d. Teisingumo Teismo (pirmosios kolegijos) sprendimas *LB ir kt. / College van burgemeester en wethouders van de gemeente Echt-Susteren*, C-826/18, ECLI:EU:C:2021:7, 58 ir 59 punktai.

⁴³ 2008 m. liepos 25 d. Teisingumo Teismo (antrosios kolegijos) sprendimas, *Dieter Janecek / Freistaat Bayern*, C-237/07, ECLI:EU:C:2008:447, 42 punktas; 2014 m. lapkričio 19 d. Teisingumo Teismo (antrosios kolegijos) sprendimas, *Client Earth / The Secretary of State for the Environment, Food and Rural Affairs*, C-404/13, ECLI:EU:C:2014:2382, 56 punktas; 2019 m. birželio 26 d. Teisingumo Teismo (pirmosios kolegijos) sprendimas, *Craeynest ir kt.*, C-723/17, ECLI:EU:C:2019:533, 56 punktas; 2019 m. gruodžio 19 d. Teisingumo Teismo (didžiosios kolegijos) sprendimas, *Deutsche Umwelthilfe eV / Freistaat Bayern*, C-752/18, ECLI:EU:C:2019:1114, 56 punktas.

- (76) Direktyva (ES) 2019/1024 suteikiami įgaliojimai skelbti viešojo sektoriaus informaciją nemokamais ir atviraisiais formatais. Bendras Direktyvos (ES) 2019/1024 tikslas – toliau stiprinti Sąjungos duomenų ekonomiką didinant sąveikių viešojo sektoriaus duomenų, kuriuos galima pakartotinai naudoti, kiekį, užtikrinant sąžiningą konkurenciją bei lengvą prieigą prie viešojo sektoriaus informacijos ir stiprinant duomenimis grindžiamas tarpvalstybines inovacijas. Pagrindinis tos direktyvos principas – valdžios sektoriaus duomenys turėtų būti atviri pagal nutylėjimą ir pagal pritaikymą. Direktyva 2003/4/EB siekiama užtikrinti teisę susipažinti su aplinkos informacija valstybėse narėse pagal Orhuso konvenciją. Orhuso konvencija ir Direktyva 2003/4/EB apima plataus pobūdžio pareigas, susijusias tiek su informacijos apie aplinką teikimu, kai prašoma, tiek su tokios informacijos aktyvia sklaida. Direktyvoje 2003/4/EB pateikiamas informacijos apie aplinką platinimo ar atskleidimo išimčių ribotas sąrašas, atsižvelgiant į tai, kaip toks platinimas tarnauja viešajam interesui, jei informacijos platinimo ar atskleidimo atveju būtų neigiamai paveikti tam tikri interesai. Tokie interesai apima: visuomenės saugumą ar nacionalinę gynybą; komercinės ar pramoninės informacijos konfidencialumą, kai toks konfidencialumas yra numatytas Sąjungos ar nacionalinėje teisėje tam, kad būtų apsaugoti teisėti ekonominiai interesai, įskaitant ir viešąjį interesą išlaikyti statistikos konfidencialumą bei informacijos apie mokesčių mokėtoją slaptumą; ir asmens duomenų arba su fiziniu asmeniu susijusių bylų konfidencialumą, jei tas asmuo nesutiko, kad informacija būtų paviešinta, ir jei tokį konfidencialumą numato Sąjungos ar nacionalinė teisė. Be to, Direktyvos 2007/2/EB taikymo sritis yra plati, apimanti dalijimąsi erdvine informacija, įskaitant įvairių aplinkos aspektų duomenų rinkinius. Svarbu, kad šios direktyvos nuostatos, susijusios su prieiga prie informacijos ir dalijimosi duomenimis tvarka, papildytų direktyvas (ES) 2019/1024, 2003/4/EB bei 2007/2/EB ir nesukurtų atskiro teisinio režimo. Todėl šios direktyvos nuostatos dėl visuomenės informavimo ir informacijos apie įgyvendinimo stebėseną turėtų nedaryti poveikio toms direktyvoms;

- (77) taip pat svarbu, kad šios direktyvos nuostatos, susijusios su dalijimosi duomenimis tvarka, leistų valstybėms narėms pakartotinai naudoti esamas duomenų infrastruktūras, sukurtas pagal direktyvas (ES) 2019/1024 ir 2007/2/EB, kad būtų užtikrintas veiksmingas ir savalaikis keitimasis informacija. Tuo tikslu valstybės narės ir Komisija galėtų naudotis tokiomis EAA valdomomis priemonėmis kaip „Reportnet“. Tas požiūris grindžiamas vienkartinio duomenų pateikimo principu ir juo išvengiama papildomos naštos užkrovimo valstybėms narėms, kuri susidarytų, jei joms reikėtų kurti specialią duomenų infrastruktūrą pagal šią direktyvą;
- (78) siekiant užtikrinti taisyklių dėl dirvožemio būklės stebėsenos ir užterštų teritorijų valdymo būtiną pritaikymą, pagal SESV 290 straipsnį Komisijai turėtų būti deleguoti įgaliojimai priimti aktus, kuriais iš dalies keičiama ši direktyva siekiant dirvožemio būklės stebėsenos metodiką, orientacinį rizikos mažinimo priemonių sąrašą ir konkrečiai teritorijai būdingos rizikos vertinimo etapus bei principus pakoreguoti pagal mokslo ir technikos pažangą. Ypač svarbu, kad atlikdama parengiamąjį darbą Komisija tinkamai konsultuotųsi, taip pat ir su ekspertais, ir kad tos konsultacijos būtų vykdomos vadovaujantis 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstituciniame susitarime dėl geresnės teisėkūros⁴⁴ nustatytais principais. Visų pirma, siekiant užtikrinti vienodas galimybes dalyvauti atliekant su deleguotaisiais aktais susijusį parengiamąjį darbą, Europos Parlamentas ir Taryba visus dokumentus gauna tuo pačiu metu kaip ir valstybių narių ekspertai, o jų ekspertams sistemingai suteikiama galimybė dalyvauti Komisijos ekspertų grupių, kurios atlieka su deleguotaisiais aktais susijusį parengiamąjį darbą, posėdžiuose;

⁴⁴ OL L 123, 2016 5 12, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2016/512/oj.

- (79) siekiant užtikrinti vienodas šios direktyvos įgyvendinimo sąlygas, Komisijai turėtų būti suteikti įgyvendinimo įgaliojimai, kad būtų nustatyti dalijimosi dirvožemio būklės duomenimis ar jų rinkimo formatai ar metodai bei tų duomenų integravimo į skaitmeninį dirvožemio būklės duomenų portalą formatai ar metodai ir kad būtų nustatyti duomenų ir informacijos teikimo Komisijai elektroniniu būdu formatas, struktūra bei išsami tvarka. Tais įgaliojimais turėtų būti naudojamosi laikantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 182/2011⁴⁵;

⁴⁵ 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 182/2011, kuriuo nustatomos valstybių narių vykdomos Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais kontrolės mechanizmų taisyklės ir bendrieji principai, (OL L 55, 2011 2 28, p. 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj>).

- (80) siekdama padėti valstybėms narėms vykdyti savo pareigas pagal šią direktyvą, Komisija, kai aktualu, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais, turėtų parengti dokumentus ir plėtoti mokslines priemones, įskaitant galimą metodiką ir procedūras, kurias būtų galima taikyti. Tais dokumentais ir mokslinėmis priemonėmis valstybėms narėms būtų laiku suteikiama esminės informacijos, o kartu užtikrinamas lankstumas, kad būtų galima remtis jau taikomomis metodikomis ir procedūromis. Turėtų būti ne tik parengiami tie dokumentai ir mokslinės priemonės, bet ir teikiama būtina pagalba ir stiprinami gebėjimai. Komisija valstybėms narėms turėtų užtikrinti būtiną gebėjimų stiprinimą bei pagalbą, remti daugiašalį metodų derinimą ir taip, dalydamasi ekspertinėmis žiniomis, eliminuoti esamas duomenų spragas ir darbo srauto kliūtis. Tuo tikslu Komisija turėtų remtis esamais Sąjungos ir tarptautinio lygmens mechanizmais, įskaitant iniciatyvą „Soil BON“, Pasaulinę dirvožemio partnerystę, „SOILveR“, „NICOLE“, EUROSOLAN, ES Europos dirvožemio būklės gerinimo misijos („Mission Soil“) veidrodines grupes bei Europos aplinkos informacijos ir stebėjimo tinklą (EIONET). Komisija turėtų remti tarpvalstybinį valstybių narių bendradarbiavimą, siekdama užtikrinti, kad būtų laikomasi suderinto požiūrio į dirvožemio stebėseną ir kad tarp kaimyninių dirvožemių rajonų būtų sudarytos vienodos sąlygos;

- (81) Komisija turėtų ne tik parengti dokumentus ir plėtoti mokslines priemones, bet ir organizuoti reguliarius pasikeitimus informacija, patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais tarp valstybių narių ir, jei aktualu, kitų suinteresuotųjų subjektų dėl šios direktyvos taikymo. Be to, toks keitimasis informacija galėtų suteikti galimybę apsvarstyti: visuomenės informavimą apie dirvožemio būklės vertinimų rezultatus; praktiką, kuria didinamas dirvožemio atsparumas; kitą taršą nei sutelktoji antropogeninė tarša; atsakomybės hierarchijos, pagal kurią būtų nustatoma (-os) šalis (-ys), atsakinga (-os) už užterštų teritorijų valdymą, taikymą; teritorijų, kurių savininkas ar valdytojas nežinomas, valdymą; užterštų teritorijų dirvožemio remediacijos metodus; natūralios ir antropogeninės foninės teršalų koncentracijos lygių nustatymą ir įvertinimą; vietovių, kuriose netenkinami individualūs dirvožemio geros būklės kriterijai, nustatymo metodus; laboratorijoms skirtos kokybės valdymo sistemos praktiką; ir žemės užėmimo poveikio švelninimo principus;

- (82) ne vėliau kaip ... [90 mėnesių nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos] Komisija, remdamasi dirvožemio būklės vertinimų rezultatais, turėtų atlikti įrodymais pagrįstą vertinimą ir, kai aktualu, peržiūrėti šią direktyvą. Atliekant tą vertinimą, visų pirma, turėtų būti vertinamas poreikis nustatyti konkretesnius reikalavimus siekiant užtikrinti, kad būtų pasiekti šios direktyvos tikslai. Atliekant tą vertinimą taip pat turėtų būti įvertintas poreikis termino „geros būklės dirvožemis“ apibrėžtį pritaikyti prie mokslo ir technikos pažangos, papildant nuostatomis dėl tam tikrų dirvožemio deskriptorių ar dirvožemio geros būklės kriterijų, remiantis naujais su dirvožemio apsauga susijusiais moksliniais įrodymais arba reaguojant į problemą kurioje nors valstybėje narėje, iškilusią dėl naujų aplinkos ar klimato aplinkybių. Pagal 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstitucinio susitarimo dėl geresnės teisėkūros 22 punktą tas vertinimas turi būti grindžiamas veiksmingumo, efektyvumo, aktualumo, nuoseklumo ir pridėtinės vertės kriterijais ir turėtų būti tolesnių veiksmų pasirinkimo poveikio vertinimų pagrindas;

- (83) norint įgyvendinti viziją ne vėliau kaip 2050 m. pasiekti visų dirvožemių gerą būklę ir ilguoju laikotarpiu užtikrinti dirvožemio ekosisteminių paslaugų teikimą visoje Sąjungoje, būtina, kad visos valstybės narės imtųsi koordinuotų priemonių. Paaiškėjo, kad pavienių valstybių narių veiksmų nepakanka, nes dirvožemio degradacija tęsiasi ir netgi didėja. Kadangi šios direktyvos tikslų valstybės narės negali deramai pasiekti, o dėl veiksmo masto arba poveikio tų tikslų būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu, laikydamasi Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidarumo principo Sąjunga gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytiems tikslams pasiekti;
- (84) vadovaujantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1725⁴⁶ 42 straipsnio 1 dalimi, buvo konsultuojamasi su Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnu ir jis pateikė nuomonę 2023 m. gruodžio 11 d.;

⁴⁶ 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1725 dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, organams, tarnyboms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 ir Sprendimas Nr. 1247/2002/EB (OL L 295, 2018 11 21, p. 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1725/oj>).

- (85) pagal 2011 m. rugsėjo 28 d. bendrą valstybių narių ir Komisijos politinį pareiškimą dėl aiškinamųjų dokumentų⁴⁷ valstybės narės įsipareigojo pagrįstais atvejais prie pranešimų apie perkėlimo priemones pridėti vieną ar daugiau dokumentų, kuriuose paaiškinamos direktyvos sudedamųjų dalių ir nacionalinių perkėlimo priemonių atitinkamų dalių sąsajos. Šios direktyvos atveju teisės aktų leidėjas laikosi nuomonės, kad tokių dokumentų perdavimas yra pagrįstas,

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

⁴⁷ OL C 369, 2011 12 17, p. 14.

I skyrius

Bendrosios nuostatos

1 straipsnis

Tikslai ir dalykas

1. Šios direktyvos tikslai – sukurti tvirtą ir nuoseklią dirvožemio stebėsenos sistemą, skirtą visiems dirvožemiams visoje Sąjungoje, siekiant sumažinti dirvožemio taršą iki lygio, kuris nebebūtų laikomas žalingu žmonių sveikatai ir aplinkai, nuolat gerinti dirvožemių būklę Sąjungoje, išlaikyti dirvožemių gerą būklę ir užkirsti kelią visiems dirvožemio degradacijos aspektams bei imtis veiksmų jiems pašalinti, kad ne vėliau kaip 2050 m. būtų užtikrinta dirvožemių gera būklė, kad dirvožemiai galėtų teikti įvairialypes ekosistemines paslaugas tokiu mastu, kuris būtų pakankamas tenkinti aplinkos, socialinius ir ekonominius poreikius, užkardyti bei sušvelninti klimato kaitos ir biologinės įvairovės nykimo poveikį ir padidinti atsparumą gaivalinėms nelaimėms bei užtikrinti apsirūpinimo maistu saugumą.
2. Šioje direktyvoje nustatoma sistema ir priemonės dėl:
 - a) dirvožemio būklės stebėsenos ir vertinimo;
 - b) dirvožemio atsparumo ir
 - c) užterštų teritorijų valdymo.

2 straipsnis

Taikymo sritis

Ši direktyva taikoma visiems dirvožemiams valstybių narių teritorijose.

3 straipsnis

Terminų apibrėžtys

Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

- 1) dirvožemis – tarp dirvodarinės uolienos ar dirvodarinės medžiagos ir žemės paviršiaus esantis viršutinis Žemės plutos sluoksnis, kurį sudaro mineralinės dalelės, organinė medžiaga, vanduo, oras ir gyvi organizmai;
- 2) ekosistema – dinamiška augalų, gyvūnų bei mikroorganizmų bendrijų ir jų negyvosios aplinkos visuma, kuri sąveikauja kaip funkcinis vienetas;
- 3) ekosisteminės paslaugos – tiesioginis ar netiesioginis ekosistemų prisidėjimas prie naudos aplinkai, ekonominės, socialinės, kultūrinės ir kitos naudos, kurią žmonės gauna iš tų ekosistemų;
- 4) dirvožemio biologinė įvairovė – dirvožemio gyvybės (nuo genų iki organizmų bendrijų) ir ekologinių kompleksų, kurių dalis tie organizmai yra (t. y. kompleksų pradedant dirvožemio mikrobuveinėmis ir baigiant kraštovaizdžiais), įvairovė;

- 5) dirvožemio būklė – dirvožemio fizinė, cheminė ir biologinė būklė, nuo kurios priklauso jo gebėjimas funkcionuoti kaip būtinoji gyvybinė sistema ir teikti ekosistemines paslaugas;
- 6) dirvožemio atsparumas – dirvožemio gebėjimas išsaugoti savo funkcijas bei išlaikyti savo gebėjimą teikti ekosistemines paslaugas ir gebėjimas atlaikyti sutrikdymus bei po jų atsigauti;
- 7) dirvožemio valdymo praktika – praktika, daranti poveikį fizinėms, cheminėms ar biologinėms dirvožemio savybėms;
- 8) dirvožemių rajonas – valstybės narės teritorijos dalis, kurios ribas ta valstybė narė nubrėžė pagal šią direktyvą;
- 9) dirvožemio vienetas – erdviniu požiūriu atskiras plotas dirvožemių rajone, sudaromas pagal erdvinių duomenų rinkinių, naudojamų kaip statistinio homogeniškumo tame dirvožemių rajone veiksniai, sankirtos rezultatus;
- 10) dirvožemio deskriptorius – parametras, apibūdinantis fizinės, cheminės ar biologinės dirvožemio būklės charakteristikas;
- 11) dirvožemio būklės vertinimas – dirvožemio būklės vertinimas, grindžiamas dirvožemio deskriptorių verčių matavimu ar apskaičiavimu;
- 12) dirvožemio tarša – medžiagos buvimas dirvožemyje tokiu lygiu, kuris tiesiogiai ar netiesiogiai gali pakenkti žmonių sveikatai ar aplinkai;
- 13) teršalas – medžiaga, galinti sukelti dirvožemio taršą arba dirvodarinės uolienos ar dirvodarinės medžiagos taršą;

- 14) potencialiai užteršta teritorija – apibrėžtas plotas, kuriame remiantis aktualiais įrodymais yra labai tikėtina dirvožemio tarša arba dirvodarinės uolienos ar dirvodarinės medžiagos tarša, sukelta antropogeninės sutelktosios veiklos;
- 15) užteršta teritorija – apibrėžtas plotas, kuriame yra patvirtinta dirvožemio tarša arba dirvodarinės uolienos ar dirvodarinės medžiagos tarša, sukelta antropogeninės sutelktosios veiklos;
- 16) žemė – Žemės paviršius, kuris nėra reguliariai padengtas vandens telkiniais;
- 17) žemės danga – fizinė ir biologinė Žemės paviršiaus danga;
- 18) dirvožemio sandarinimas – dirvožemio uždengimas visiškai ar iš dalies nepralaidžia medžiaga;
- 19) sandarintas dirvožemis – dirvožemio plotas, kuriame įvykdytas dirvožemio sandarinimas;
- 20) dirvožemio šalinimas – laikinas ar ilgalaikis viso ar dalies dirvožemio pašalinimas tam tikrame plote;
- 21) išsandinimas – sandarinto dirvožemio pavertimas dirvožemiu, kuris nėra sandarintas dirvožemis;
- 22) perdavimo funkcija – matematinė taisyklė, sudaranti sąlygas matavimo, atlikto taikant metodiką, kuri skiriasi nuo pamatinės metodikos, vertę konvertuoti į vertę, kuri būtų gauta atliekant dirvožemio matavimą pagal pamatinę metodiką;

- 23) suinteresuotoji visuomenė – visuomenė, kuriai daro ar gali daryti poveikį dirvožemio degradacija arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procedūromis, susijusiomis su pareigų įgyvendinimu pagal šią direktyvą, įskaitant žemės savininkus, žemės valdytojus ir žemės naudotojus, taip pat nevyriausybines organizacijas, siekiančios gerinti žmonių sveikatos ar aplinkos apsaugą ir atitinkančios reikalavimus pagal nacionalinę teisę;
- 24) dirvožemio atkūrimas – tikslinga veikla, kuria siekiama nualintą dirvožemį grąžinti į gerą būklę;
- 25) rizika – kenksmingo poveikio žmonių sveikatai ar aplinkai tikimybė dėl ekspozicijos dirvožemio taršai arba dirvodarinės uolienos ar dirvodarinės medžiagos taršai;
- 26) dirvožemio tyrimas – procesas, kuris gali būti atliekamas keliais ir kartotiniaisi etapais siekiant įvertinti teršalų buvimą ir lygius dirvožemyje, dirvodarinėje uolienoje ar dirvodarinėje medžiagoje ir, jeigu aktualu, siekiant apibūdinti užterštą teritoriją bei nustatyti jos aprėptį;
- 27) dirvožemio remediacija – veiksmų, kuriais dirvožemyje, dirvodarinėje uolienoje ar dirvodarinėje medžiagoje mažinamas teršalų kiekis arba teršalai izoliuojami ar imobilizuojami, rinkinys;
- 28) rizikos mažinimo priemonės – priemonės, kuriomis siekiama sumažinti užterštų teritorijų keliamą riziką žmonių sveikatai ir aplinkai, pasitelkiant dirvožemio remediaciją arba pakeičiant taršos šaltinio, kelio ir receptoriaus tarpusavio sąsają, bet nekeičiant pačios taršos savybių.

4 straipsnis

Dirvožemių rajonai ir dirvožemio vienetai

1. Valstybės narės administraciniais tikslais nustato vieną ar daugiau dirvožemių rajonų, kurie apima jų visą teritoriją ir už kuriuos yra atsakingos viena ar daugiau kompetentingų institucijų, paskirtų pagal 5 straipsnį.
2. Valstybės narės stebėsenos rengimo ir ataskaitų teikimo dirvožemio būklės atžvilgiu tikslais nustato dirvožemio vienetus, kurie kartu padengia jų visą teritoriją, neviršydamos tam tikros paklaidos atitinkamame dirvožemio vienetė, atsižvelgdamos į:
 - a) dirvožemių rajonų geografinę aprėptį, kaip nustatyta pagal 1 dalį;
 - b) dirvožemio tipą, kaip apibrėžta Europos Sąjungos ir kaimyninių šalių dirvožemio regionų žemėlapyje 1: 5 000 000, kurį paskelbė Federalinis geologijos mokslų ir gamtos išteklių institutas (BGR) kartu su Jungtiniu tyrimų centru (JRC);
 - c) žemės naudojimo kategorijas, išskyrus vandens telkinius, kaip nurodyta Reglamente (ES) 2018/841.
3. Dirvožemio vienetų nustatymo tikslais valstybės narės, kai jų esama Sąjungos, nacionaliniu ar subnacionaliniu lygmeniu, gali naudoti atnaujintus 2 dalyje nurodytus duomenis arba tiems duomenims lygiaverčius detalesnius duomenis.

Nustatydamos savo dirvožemio vienetus, valstybės narės gali atsižvelgti į papildomus erdvinius duomenis, pavyzdžiui, duomenis, susijusius su klimatu, aplinkos zonomis, kaip apibūdinta atitinkamuose moksliniuose tyrimuose ar ataskaitose, arba upių baseiniais.

5 straipsnis

Kompetentingos institucijos

Valstybės narės paskiria kompetentingas institucijas, atitinkamu lygmeniu atsakingas už šioje direktyvoje numatytų pareigų vykdymą.

II skyrius

Dirvožemio būklės stebėseną ir vertinimas

6 straipsnis

Dirvožemio būklės ir dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio šalinimo stebėsenos sistema

1. Valstybės narės nustato stebėsenos sistemą (toliau – Dirvožemio stebėsenos sistema), kurios lygis atitinka dirvožemio deskriptorius, dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio šalinimo rodiklius, siekdamas užtikrinti, kad pagal šį straipsnį ir I bei II priedus būtų vykdoma reguliari, nuosekli ir tiksli dirvožemio būklės ir dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio šalinimo stebėseną.

Dirvožemio stebėsenos sistema turi būti grindžiama esamomis nacionalinio lygmens ir Sąjungos lygmens stebėsenos sistemomis, įskaitant, kai tinkama, žemės dangos ir žemės naudojimo statistinio tyrimo (toliau – LUCAS) duomenis.

Jeigu būtina, savo Dirvožemio stebėsenos sistemą valstybės narės gali pritaikyti savo atokiausiems regionams, kad būtų atsižvelgta į tų regionų konkrečius ypatumus.

2. Valstybės narės stebi dirvožemio būklę kiekviename dirvožemio vienetė ir dirvožemio sandarinimą bei dirvožemio šalinimą kiekviename dirvožemių rajone.
3. Stebėsenos sistema turi būti grindžiama:
 - a) 7 straipsnyje nurodytais dirvožemio deskriptoriais ir dirvožemio geros būklės kriterijais;
 - b) ėminių ėmimo vietomis, kurios turi būti nustatytos pagal 9 straipsnio 1 dalį;
 - c) dirvožemio tyrimais, kuriuos pagal 9 straipsnio 3 ir 4 dalis turi atlikti valstybės narės ir, jeigu taikytina, Komisija;
 - d) mokslškai pagrįstais nuotolinio stebėjimo produktais ir gautais duomenimis, kaip nurodyta šio straipsnio 4 dalyje, jei jų esama;
 - e) dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo rodikliais, nurodytais 7 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje.

4. Komisija ir Europos aplinkos agentūra (toliau – EAA) panaudoja esamus pagal Reglamentu (ES) 2021/696 nustatytos Sąjungos kosmoso programos, „Copernicus“ komponentą gaunamus kosmoso duomenis ir produktus, kad tyrinėtų galimybes, susijusias su dirvožemio nuotolinio stebėjimo produktais, ir, bendradarbiaudamos su valstybėmis narėmis, kurtų dirvožemio nuotolinio stebėjimo produktus, siekdamos valstybėms narėms suteikti būtinus duomenis apie dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo rodiklius ir padėti valstybėms narėms stebėti atitinkamus dirvožemio deskriptorius.
5. Ne vėliau kaip ... [24 mėnesiai nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos] Komisija ir EAA, remdamosi turimais duomenimis, sukuria skaitmeninį dirvožemio būklės duomenų portalą (toliau – Skaitmeninis dirvožemio būklės duomenų portalas), siekdamos suteikti prieigą georeferenciniu erdviniu formatu bent prie esamų dirvožemio būklės duomenų, agreguotų dirvožemio vieneto ar detalesniu lygmeniu, gautų iš:
- a) 9 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytų dirvožemio tyrimų;
 - b) šio straipsnio 4 dalyje nurodytų atitinkamų dirvožemio nuotolinio stebėjimo duomenų ir produktų.

Pirmoje pastraipoje nurodyti dirvožemio būklės duomenys tvarkomi ir prieinami laikantis atitinkamos Sąjungos teisės.

6. Komisija ir EAA užtikrina, kad valstybėms narėms būtų laiku ir veiksmingai suteikta galimybė peržiūrėti dirvožemio būklės duomenis ir paprašyti ištaisyti klaidas prieš viešai paskelbiant tokius duomenis skaitmeniniame dirvožemio būklės duomenų portale. Komisija ir EAA užtikrina, kad tokia galimybė taip pat būtų suteikta bet kurios kitos ataskaitos, kuri turi būti paskelbta skaitmeniniame dirvožemio būklės duomenų portale ir grindžiama Dirvožemio stebėsenos sistema, atžvilgiu.
7. Skaitmeniniame dirvožemio būklės duomenų portale gali būti suteikta prieiga prie kitų su dirvožemio būkle susijusių duomenų nei 5 dalyje nurodyti duomenys, jeigu tais su dirvožemio būkle susijusiais duomenimis buvo dalijamasi arba jie buvo surinkti taikant pagal 9 dalį Komisijos nustatytus formatus ar metodus.
8. Skaitmeniniame dirvožemio būklės duomenų portale nesuteikiama prieiga prie duomenų ir informacijos, kurių atskleidimas neigiamai paveiktų visuomenės saugumą ar nacionalinę gynybą.
9. Komisija priima įgyvendinimo aktus, kuriais nustatomi formatai ar metodai, skirti dalijimuisi šiame straipsnyje nurodytais duomenimis ar jų rinkimui arba tų duomenų integravimui į skaitmeninį dirvožemio būklės duomenų portalą. Tie įgyvendinimo aktai priimami laikantis 22 straipsnio 2 dalyje nurodytos nagrinėjimo procedūros.

7 straipsnis

Dirvožemio deskriptoriai, dirvožemio geros būklės kriterijai ir dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio šalinimo rodikliai

1. Stebėdamos ir vertindamos dirvožemio būklę, valstybės narės taiko I priedo A, B ir C dalyse išvardytus dirvožemio deskriptorius.

Stebėdamos dirvožemio sandarinimą ir dirvožemio šalinimą, valstybės narės taiko I priedo D dalyje išvardytus dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo rodiklius.

2. Vertindamos dirvožemio būklę, valstybės narės taiko dirvožemio geros būklės kriterijus, kuriuos sudaro:

- a) I priedo A ir B dalyse išvardytos neprivalomos tvarios tikslinės vertės ir
- b) vadovaujantis 6 dalimi nustatytos veiklos priežastinių veiksmų vertės.

3. Valstybės narės sudaro organinių teršalų sąrašą, taikomą dirvožemio deskriptoriui, susijusiam su dirvožemio tarša, nurodyta I priedo B dalyje. Tuo tikslu valstybės narės gali atsižvelgti į 8 straipsnyje nurodytą orientacinį dirvožemio teršalų sąrašą.

4. Valstybės narės sudaro teršalų sąrašą, skirtą dirvožemio deskriptoriams, susijusiems su dirvožemio tarša, nurodyta I priedo C dalyje, įskaitant pesticidus, jų metabolitus bei perfluoralkilintas ir polifluoralkilintas medžiagas (toliau – PFAS), keliančias didžiausią riziką žmonių sveikatai ir aplinkai, atsižvelgdamos į 8 straipsnyje nurodytą orientacinį dirvožemio teršalų sąrašą ir į atitinkamą informaciją, jeigu jos esama, apie:
- a) dirvožemio teršalo toksiškumą;
 - b) dirvožemio teršalo patvarumą ir mobilumą;
 - c) galimus dirvožemio teršalo šaltinius ir paplitimą;
 - d) kiekybinius duomenis apie susijusių medžiagų gamybą, naudojimą, vartojimą ar pardavimų apimtį atitinkamose valstybėse narėse;
 - e) žmogaus biologinės stebėsenos duomenis, surinktus vykdant mokslinių tyrimų projektus, ir teršalų buvimą aplinkos terpėse.
5. Valstybės narės, laikydamosi I priedo B dalies trečioje skiltyje išdėstytų nuostatų, nustato neprivalomas tvarias tikslines vertes, taikomas I priedo B dalyje išvardytiems dirvožemio deskriptoriams.

6. Valstybės narės kiekvienam dirvožemio deskriptoriui, nurodytam I priedo A ir B dalyse, nustato vieną ar daugiau veiklos priežastinių veiksnių verčių, atspindinčių dirvožemio degradacijos lygius, kurių pagrindu reikalinga parama dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui gerinti pagal 11 straipsnį.

Valstybės narės gali nustatyti veiklos priežastinių veiksnių vertę vienam ar daugiau dirvožemio deskriptorių, kuri būtų to paties lygio, kaip ir tiems dirvožemio deskriptoriams taikoma neprivaloma tvari tikslinė vertė.

7. Valstybės narės gali nustatyti ir kitus dirvožemio deskriptorius ir dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio šalinimo rodiklius nei išvardyti I priede.
8. Pagal 2–8 dalis nustačiusios ar pakoregavusios dirvožemio deskriptorius, dirvožemio sandarinimo bei dirvožemio šalinimo rodiklius arba geros dirvožemio būklės kriterijus, valstybės narės apie tai informuoja Komisiją.

8 straipsnis

Orientacinis dirvožemio teršalų sąrašas

1. Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, nustato orientacinį sąrašą, apimančią tiek dirvožemio teršalus, galinčius kelti didelę riziką dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui, žmonių sveikatai ar aplinkai, tiek dirvožemio teršalus, apie kuriuos reikia gauti duomenų, kad būtų galima pašalinti tokios galimos didelės rizikos poveikį.

2. Dirvožemio teršalai, įskaitant pesticidus, jų metabolitus ir PFAS, kurie turi būti įtraukti į 1 dalyje nurodytą orientacinį sąrašą, atrenkami remiantis tuo, ar jie gali kelti didelę riziką dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui, žmonių sveikatai ar aplinkai, taip pat remiantis jų toksiškumu ir ekspozicija jiems visoje Sąjungoje.
3. Ne vėliau kaip ... [18 mėnesių nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos] Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, nustato 1 dalyje nurodytą orientacinį dirvožemio teršalų sąrašą ir prireikus jį atnaujina remdamasi pagal šį skyrių atliktos dirvožemio būklės stebėsenos ir vertinimo rezultatais bei atsižvelgdama į mokslo ir technikos pažangą.

9 straipsnis

Tyrimai ir metodikos

1. Valstybės narės, taikydamos II priedo A dalyje nustatytą metodiką, nustato ėminių ėmimo vietų skaičių ir vietą.

Pirmos pastraipos tikslais Komisija valstybėms narėms pateikia atitinkamus dirvožemio deskriptorių žemėlapius, pirminių ėminių ėmimo vietas ir atitinkamus duomenis, susijusius su ėminių ėmimo vietomis, surinktus atliekant ankstesnius LUCAS dirvožemio tyrimus.
2. Nustačiusios ėminių ėmimo vietų skaičių ir jų vietą ir prieš atlikdamos atrankinį tyrimą, valstybės narės Komisijai praneša apie bet kokią galimą paramos, susijusios su ėminių ėmimu vietoje ir dirvožemio analize, poreikį, taip pat apie bet kokius kitus su atrankiniu tyrimu susijusius poreikius.

Komisija, koordinuodama veiksmus su atitinkamomis valstybėmis narėmis, įvertina paramos poreikį ir nustato tinkamą paramos lygį.

Tuo atveju, kai Komisija teikia paramą pagal šią dalį, atitinkama valstybė narė atitinkamai pakoreguoja atrankinį tyrimą. Atitinkama valstybė narė ir Komisija rašytiniame susitarime išdėsto tokios paramos praktinę tvarką.

Tuo atveju, kai Komisija teikia ėminių ėmimo vietoje paramą, atitinkama valstybė narė užtikrina, kad Komisija galėtų paimti dirvožemio ėminius *in situ*.

3. Valstybės narės ir tuo atveju, kai Komisija teikia paramą pagal 2 dalį pagal tos dalies trečioje pastraipoje nurodytą atitinkamą rašytinį susitarimą, Komisija atlieka dirvožemio tyrimus imdamos dirvožemio ėminius 1 dalyje nurodytose ėminių ėmimo vietose ir renka, apdoroja bei analizuoja duomenis priklausomai nuo to, kas aktualu, siekdamos nustatyti:
 - a) I priede išvardytų dirvožemio deskriptorių vertes;
 - b) kai aktualu, 7 straipsnio 7 dalyje nurodytų papildomų dirvožemio deskriptorių vertes.

Valstybėms narėms netaikomas reikalavimas imti dirvožemio ėminius iš sandarinto dirvožemio ir plotų, iš kurių buvo šalinamas dirvožemis.

Valstybės narės I priedo A dalyje nurodyto elektrinio laidžio tyrimo gali netaikyti plotuose, kuriuose nėra druskėjimo rizikos, ir apie tai praneša bei pateikia paaiškinimą Komisijai.

Dirvožemio ėminiai *in situ* imami vadovaujantis II priedo A dalies 2 punkte nustatytą vietos atrankinių tyrimų metodikos minimaliaisiais kriterijais.

I priedo C dalyje išvardytų dirvožemio taršos deskriptorių atveju valstybės narės gali apriboti ėminių ėmimo vietų skaičių iki bendro ėminių ėmimo vietų skaičiaus, nustatyto pagal šio straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą, atitinkamo poaibio.

I priedo C dalyje nurodyto dirvožemio biologinės įvairovės nykimo deskriptoriaus atveju valstybės narės atlieka tyrimus bent 5 % dalyje bendro ėminių ėmimo vietų skaičiaus, nustatyto pagal šio straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą.

4. Jei duomenys buvo surinkti tame pačiame stebėsenos cikle, per kurį buvo atliktas atrankinis tyrimas, ir pagal II priedo A dalies 2 punkte bei B dalyje nurodytas metodikas, dirvožemio tyrimus, kuriuos turi atlikti valstybės narės pagal šio straipsnio 3 dalį, kai aktualu, gali sudaryti tyrimai, kuriuos atlieka:
 - a) valstybės narės, remdamosi esamais nacionaliniais ar subnacionaliniais dirvožemio stebėsenos tinklais ir dirvožemio tyrimais;
 - b) valstybės narės, vadovaudamosi Sąjungos ir tarptautine teise;

- c) privatūs subjektai, mokslinių tyrimų organizacijos ir kiti subjektai, jei tokių esama.

Atliekant pirmuosius dirvožemio tyrimus, kaip nurodyta 8 dalyje, šios dalies pirmoje pastraipoje nurodytas duomenų rinkimui skirtas ciklas, tokia apimtimi, kokia turima duomenų, prasideda ... [12 mėnesių iki šios direktyvos įsigaliojimo datos].

- 5. Valstybės narės renka, apdoroja ir analizuoja duomenis, kad nustatytų I priedo D dalyje išvardytų dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo rodiklių vertes.
- 6. Valstybės narės taiko:
 - a) II priedo B dalyje nustatytų dirvožemio deskriptorių verčių nustatymo arba apskaičiavimo metodikas;
 - b) II priedo C dalyje nustatytus dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo rodiklių verčių nustatymo minimaliuosius metodinius kriterijus;
 - c) pagal šio straipsnio 13 dalį Komisijos nustatytus bet kuriuos reikalavimus.

Valstybės narės gali taikyti šios dalies pirmos pastraipos a ir b punktuose nenurodytas metodikas su sąlyga, kad egzistuoja patvirtintos perdavimo funkcijos, kaip reikalaujama II priedo B dalies ketvirtoje skiltyje.

7. Valstybės narės užtikrina, kad valstybių narių pagal 3 dalį atliktinus dirvožemio tyrimus atliekančios laboratorijos arba šalys, su kuriomis laboratorijos yra sudariusios sutartis, taikytų kokybės valdymo sistemų praktiką pagal EN ISO/IEC-17025 arba kitus lygiaverčius Sąjungos ar tarptautiniu lygmeniu pripažintus standartus ir turėtų galimybę samdyti tinkamai apmokytus tinkamos kvalifikacijos darbuotojus bei turėtų prieigą prie infrastruktūros, įrangos ir produktų, būtinų dirvožemio tyrimams vykdyti.

Vertindamos atitiktį kokybės valdymo sistemos praktikai, valstybės narės gali laikyti, kad yra pakankama turėti vieną akreditaciją bet kuriai iš II priedo B dalyje nustatytų dirvožemio deskriptorių verčių nustatymo metodikų.

Valstybės narės užtikrina, kad valstybių narių pagal 3 dalį atliktinus dirvožemio tyrimus atliekančios laboratorijos arba šalys, su kuriomis laboratorijos yra sudariusios sutartis, pademonstruotų savo kompetenciją, susijusią su atitinkamų tiriamųjų dydžių analize:

- a) dalyvaudamos kvalifikacijos tikrinimo programose, apimančiose analizės metodus, kai koncentracijos lygiai yra reprezentatyvūs dirvožemio stebėsenos programose, jeigu tokių yra;
- b) analizuodamos pamatinių medžiagų, kurios yra reprezentatyvios paimtuose dirvožemio ėminiuose, kuriuose yra atitinkamas koncentracijos lygis, jeigu tokių yra.

Kai Komisija atlieka dirvožemio tyrimus pagal 3 ir 4 dalis, ši dalis taikoma Komisijai.

8. Valstybės narės ir, tuo atveju, kai Komisija teikia paramą pagal 2 dalį, Komisija užtikrina, kad pirmieji dirvožemio tyrimai būtų atlikti ne vėliau kaip ... [60 mėnesių nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos].
9. Valstybės narės užtikrina, kad nauji dirvožemio tyrimai būtų atliekami kas šešis metus per vieną ėminių ėmimo kampaniją arba pagal nuolatinio ėminių ėmimo schemą susijusiu šešių metų laikotarpiu.
10. Nukrypdomos nuo šio straipsnio 9 dalies, valstybės narės, prieš pradėdamos antrą ar vėlesnę ėminių ėmimo kampaniją, gali nuspręsti neatlikti naujų dirvožemio tyrimų, susijusių su dirvožemio deskriptoriumi, visoje savo teritorijoje ar jos dalyje, jeigu, remiantis anksčiau pagal šį straipsnį ir 6, 7 bei 8 straipsnius surinktais duomenimis ir remiantis mokslinių įrodymų naudojimu, įskaitant dirvožemio prognozavimo modelius, paremtais geografinės ir laiko aprėpties atžvilgiu statistiškai reikšmingu vietos duomenų kiekiu, yra pagrįsta ir pateisinama tikėtis, kad tokio dirvožemio deskriptoriaus vertė nuo paskutinio stebėsenos ciklo reikšmingai nepakito tyrimo neapibrėžties atžvilgiu. Apie tokį sprendimą valstybės narės nepagrįstai nedelsdamos praneša Komisijai.

Pirmoje pastraipoje nustatyta leidžianti nukrypti nuostata netaikoma per dvi iš eilės ėminių ėmimo kampanijas, kiek tai susiję su atliekamais dirvožemio tyrimais, susijusiais su tuo pačiu deskriptoriumi.

11. Valstybės narės bent du stebėsenos ciklus specialiuose dirvožemio archyvuose saugo kiekvieno stebėsenos ciklo reprezentatyvų dirvožemio ėminių poaibį. Valstybės narės gali nuspręsti nesaugoti dirvožemio ėminių iš savo atokiausių regionų.

Jei valstybės narės saugo dirvožemio ėminus savo specialiuose dirvožemio archyvuose, jos nustato prieigos prie tokių dirvožemio ėminių bei jų naudojimo sąlygas.

Jei valstybės narės nusprendžia perduoti savo reprezentatyvų dirvožemio ėminių poaibį į Komisijos specialų dirvožemio archyvą, Komisija sudaro sąlygas tokiam perdavimui. Valstybės narės ir Komisija nustato tų dirvožemio ėminių siuntimo praktinę tvarką ir prieigos prie jų bei jų naudojimo sąlygas. Komisija valstybėms narėms perduoda visus rezultatus, gautus toliau tikrinant atitinkamus parametrus arba atliekant būsimą naujai atsirandančių parametrų analizę. Komisija saugo dirvožemio ėminus laikydamasi savo archyvavimo protokolo.

12. Valstybės narės užtikrina, kad dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo rodiklių vertės būtų atnaujinamos bent kas trejus metus remiantis turima informacija.

13. Komisijai pagal 21 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiama II priedo B dalis, siekiant joje nurodytas pamatines metodikas priderinti prie mokslo ir technikos pažangos, visų pirma, kai dirvožemio deskriptorių vertės galima nustatyti naudojant 6 straipsnio 4 dalyje nurodytus dirvožemio nuotolinio stebėjimo produktus.

10 straipsnis

Dirvožemio būklės vertinimas

1. Valstybės narės visuose savo dirvožemių rajonuose ir susijusiuose dirvožemio vienetuose vertina dirvožemio būklę, remdamosi duomenimis, surinktais vykdant 6–9 straipsniuose nurodytą dirvožemio stebėseną pagal kiekvieną I priedo A ir B dalyse išvardytą dirvožemio deskriptorių.

Valstybės narės užtikrina, kad dirvožemio būklės vertinimai būtų atliekami kas šešerius metus ir kad pirmasis dirvožemio būklės vertinimas būtų atliktas ne vėliau kaip ... [72 mėnesiai nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos].

2. Dirvožemio būklė vertinama kiekvieno dirvožemio degradacijos aspekto atžvilgiu naudojant neprivalomas tvarias tikslines vertes ir veiklos priežastinių veiksnių vertes, kiek tai susiję su geros dirvožemio būklės kriterijumi, nustatytu pagal 7 straipsnio 2, 5 ir 6 dalis.
3. Valstybės narės analizuoja I priedo C dalyje išvardytų dirvožemio deskriptorių vertes siekdamos nustatyti, ar esama kritinio ekosisteminių paslaugų praradimo, atsižvelgdamos į atitinkamus duomenis ir turimas mokslo žinias. Valstybės narės analizuoja I priedo D dalyje išvardytų dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo rodiklių vertes, siekdamos įvertinti dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo poveikį ekosisteminių paslaugų praradimui ir pagal Reglamentą (ES) 2018/841 nustatytiems tikslams ir tiksliniams rodikliams.
4. Valstybės narės gali nustatyti kiekvieno I priedo A, B ir C dalyse nurodyto dirvožemio deskriptoriaus patobulinimus.

5. Gera būklė I priedo A ir B dalyse nurodyto deskriptoriaus atžvilgiu laikoma pasiekta, kai pasiekama neprivialoma tvari tikslinė vertė. Valstybės narės nustato I priedo A ir B dalyse išvardytų dirvožemio deskriptorių verčių, kurios reiškia vidutinę būklę ir blogą būklę veiklos priežastinių veiksnių verčių atžvilgiu, intervalą. Tik vidutinės būklės intervalas gali būti nulinis.
6. Remdamosi pagal šį straipsnį atliktais dirvožemio būklės vertinimais, 5 straipsnyje nurodytos kompetentingos institucijos, kai aktualu, koordinuodamos veiksmus su vietos, regioninėmis ir nacionalinėmis valdžios institucijomis, kiekviename dirvožemių rajone nustato plotus, kuriuose netenkinami atskiri dirvožemio geros būklės kriterijai bei kuriuose reikalinga parama dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui gerinti pagal 11 straipsnį, ir informuoja visuomenę pateikdamos agreguotus duomenis pagal 20 straipsnį. Rengiant III priede išvardytas programas, planus, tikslinius rodiklius ir priemones, remiamasi dirvožemio būklės stebėsenos duomenimis, dirvožemio būklės vertinimų rezultatais ir šio straipsnio 3 dalyje nurodyta analize.
7. Siekdamas prisidėti prie dirvožemio būklės gerinimo, 5 straipsnyje nurodytos kompetentingos institucijos, kai aktualu, koordinuodamos veiksmus su vietos, regioninėmis ir nacionalinėmis valdžios institucijomis, kiekviename dirvožemių rajone nustato plotus, kuriuose esama didelių galimybių pagerinti dirvožemio būklę vykdant išsandarinimą arba dirvožemio atstatymą. Sandarinto dirvožemio plotų ir plotų, iš kurių buvo šalinamas dirvožemis, potencialas vertinamas remiantis techniniu įgyvendinamumu, ekonominiu efektyvumu ir dirvožemio būklės pagerinimo lygiu, kurį galima pasiekti.

8. Valstybės narės ne tik vykdo 20 straipsnyje nustatytas pareigas, bet ir, laikydamosi nacionalinės teisės, atitinkamiems žemės savininkams ir žemės valdytojams paprašius, jiems pateikia 6–9 straipsniuose nurodytus dirvožemio būklės duomenis ir pagal šį straipsnį atliktų dirvožemio būklės vertinimų rezultatus, visų pirma, siekdamos paremti 11 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytų moksliai pagrįstų rekomendacijų rengimą.

III skyrius

Dirvožemio atsparumas

11 straipsnis

Parama dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui gerinti

1. Valstybės narės skatina bei remia žemės savininkus ir žemės valdytojus, kiek tai susiję su dirvožemio būklės bei dirvožemio atsparumo gerinimu, ir sudaro palankesnes sąlygas tokiam žemės savininkų ir žemės valdytojų vykdomam gerinimui, *inter alia*:
- a) užtikrindamos, kad dirvožemio valdytojams, žemės savininkams, žemės valdytojams ir atitinkamoms institucijoms būtų lengva gauti ir jos turėtų lygias galimybes gauti nešališkas bei nepriklausomas moksliai pagrįstas rekomendacijas ir informaciją, dalyvauti mokomojoje veikloje ir stiprinti gebėjimus, kiek tai susiję su dirvožemio būklės ir dirvožemio atsparumo gerinimo praktika;

- b) didindamos informuotumą apie įvairialypę dirvožemio būklės ir dirvožemio atsparumo gerinimo praktikos naudą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu ir atkreipdamos dėmesį į taikant dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui žalingą praktiką patiriamas išlaidas;
- c) skatindamos mokslinius tyrimus ir inovacijas, susijusius su tvaraus dirvožemio valdymo koncepcijomis ir dirvožemio atkūrimo praktika, pritaikyta prie vietos dirvožemio charakteristikų, klimato sąlygų ir žemės naudojimo;
- d) vietos lygmeniu teikdamos informaciją apie tinkamas priemones bei praktiką dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui gerinti, remdamosi pagal 10 straipsnį atliktu dirvožemio būklės vertinimu ir, kai tinkama, atsižvelgdamos į 24 straipsnio 1 dalies k punkte nurodytus dokumentus ir mokslines priemones;
- e) pateikdamos reguliariai atnaujinamą esamo finansavimo, priemonių ir kitų priemonių, kuriomis teikiama parama dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui gerinti, apžvalgą.

2. Valstybės narės taip pat reguliariai:

- a) vertina, kokie yra techniniai ir finansiniai poreikiai, susiję su dirvožemio būklės ir dirvožemio atsparumo gerinimu;
- b) palaiko ryšius su suinteresuotąja visuomene, visų pirma, žemės savininkais ir žemės valdytojais, ir užtikrina, kad suinteresuotajai visuomenei iš anksto būtų suteikta veiksminga galimybė nustatyti reikiamos paramos lygį, ir
- c) vertina numatomą priemonių, kurių imamasi III priede išvardytų programų, planų, tikslinių rodiklių ir priemonių kontekste, poveikį dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui.

12 straipsnis

Žemės užėmimo poveikio švelninimo principai

Nedarant poveikio valstybių narių autonomijai teritorijų planavimo srityje, valstybės narės užtikrina, kad jų teritorijoje atitinkamu teritoriniu lygmeniu naujo dirvožemio sandarinimo ar naujo dirvožemio šalinimo, kurie yra žemės užėmimo dalis, atveju būtų atsižvelgiama į šiuos principus:

- a) kuo labiau vengti dirvožemio gebėjimo teikti įvairialypes ekosistemines paslaugas, įskaitant maisto gamybą, praradimo arba jį kuo labiau sumažinti:
 - i) kuo labiau sumažinant dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo veikiamą dirvožemio plotą, visų pirma, skatinant pakartotinai naudoti sandarintus dirvožemius, pavyzdžiui, esamus pastatus, ir keisti jų paskirtį,
 - ii) atrenkant plotus, kuriuose ekosisteminių paslaugų praradimas būtų minimalus, visų pirma, plotus labai nualintuose dirvožemiuose, pavyzdžiui, urbanistinėse dykvietėse, ir
 - iii) atliekant dirvožemio sandarinimą ir dirvožemio šalinimą taip, kad neigiamas poveikis dirvožemiui būtų kuo mažesnis, visų pirma, apsaugant aplinkinius dirvožemius arba laikant dirvožemio sandarinimą tokiam stovyje, kad jį būtų kuo labiau įmanoma apgręžti;
- b) siekiant pagrįstu mastu kompensuoti dirvožemio gebėjimo teikti įvairialypes ekosistemines paslaugas praradimą, be kita ko, grąžinant ekosistemines paslaugas skatinant sandarintų dirvožemių išsandarinimą ir plotų, iš kurių buvo šalinamas dirvožemis, atstatymą.

IV skyrius

Užterštų teritorijų valdymas

13 straipsnis

Rizika grindžiamas ir laipsniškas metodas

1. Atsižvelgdamos į dirvožemio užterštumo ir rizikos mažinimo priemonių, kurių imtasi vadovaujantis 16 straipsnio 4 dalimi, poveikį aplinkai bei socialinį ir ekonominį poveikį, valstybės narės užtikrina, kad potencialiai užterštų teritorijų ir užterštų teritorijų keliama rizika žmonių sveikatai ir aplinkai būtų nustatyta, valdoma ir neviršytų priimtinių lygių. Ta rizika gali būti įvertinama atsižvelgiant į dabartinį bei planuojamą žemės naudojimą kiekvienu iš šio straipsnio 2 dalyje nurodytų etapų.

Valstybės narės nustato atsakomybės hierarchiją, pagal kurią nustatoma už šio straipsnio 2 dalies b ir c punktų įgyvendinimą konkrečioje teritorijoje atsakinga šalis ar šalys.

2. Nedarant poveikio iš Sąjungos ar nacionalinės teisės kylantiems griežtesniems reikalavimams, ne vėliau kaip ... [48 mėnesiai nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos] valstybės narės nustato rizika grindžiamą ir laipsnišką metodą:
 - a) potencialiai užterštoms teritorijoms nustatyti pagal 14 straipsnį;

- b) potencialiai užterštoms teritorijoms tirti pagal 15 straipsnį;
- c) užterštų teritorijų atveju taikomam konkrečiai teritorijai būdingos rizikos vertinimui atlikti ir užterštoms teritorijoms valdyti pagal 16 straipsnį.

3. Suinteresuotajai visuomenei anksti suteikiama veiksmingų galimybių:

- a) pateikti pastabas dėl 2 dalyje nurodyto rizika grindžiamo ir laipsniško metodo nustatymo ir konkretaus taikymo;
- b) teikti informaciją, aktualią a punkte nurodytai veiklai, pavyzdžiui, žmogaus biologinės stebėsenos ar aplinkos stebėsenos duomenis, surinktus vykdant mokslinių tyrimų projektus;
- c) teikti informaciją siekiant ištaisyti informaciją 17 straipsnyje nurodytame registre.

Valstybėms narėms nustatant rizika grindžiamą ir laipsnišką metodą turi būti atsižvelgiama į pagal šios dalies a punktą pateiktas pastabas.

4. 3 dalies tikslais valstybės narės užtikrina, kad visuomenei, be kita ko, viešaisiais pranešimais ir elektroninėmis priemonėmis, būtų laiku, tinkamai ir veiksmingai teikiama aktuali informacija.

14 straipsnis

Potencialiai užterštų teritorijų nustatymas

1. Valstybės narės savo teritorijoje sistemingai nustato potencialiai užterštas teritorijas.
2. Potencialiai užterštų teritorijų nustatymo tikslais valstybės narės sudaro potencialiai taršių veiklos rūšių sąrašą. Tos veiklos gali būti smulkiau klasifikuojamos arba, remiantis moksliniais įrodymais, nustatomas jų prioritetas atsižvelgiant į jų potencialą užteršti dirvožemį. Nustatydamos potencialiai užterštas teritorijas savo teritorijoje, valstybės narės, kai aktualu, atsižvelgia į šiuos kriterijus:
 - a) ankstesnį arba dabartinį potencialiai taršios veiklos rūšies vykdymą;
 - b) Direktyvos 2010/75/ES I priede nurodytos veiklos vykdymą;
 - c) Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2012/18/ES⁴⁸ nurodytų objektų eksploatavimą;
 - d) Direktyvos 2004/35/EB III priede nurodytos veiklos vykdymą;
 - e) įvykusį potencialiai taršų įvykį, avariją, katastrofą, nelaimę, incidentą ar išsiliejimą, dėl kurio (kurios) gali būti užterštas dirvožemis;

⁴⁸ 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/18/ES dėl didelių, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės, iš dalies keičianti ir vėliau panaikinanti Tarybos direktyvą 96/82/EB, (OL L 197, 2012 7 24, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2012/18/oj>).

f) aktualią informaciją, gautą vykdant dirvožemio būklės stebėseną pagal 6–9 straipsnius.

3. Valstybės narės užtikrina, kad ... [šios direktyvos įsigaliojimo diena] arba iki tos dienos esančios potencialiai užterštos teritorijos būtų nustatytos ir tinkamai įtrauktos į 17 straipsnyje nurodytą registrą ne vėliau kaip ... [120 mėnesių nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos].

15 straipsnis

Potencialiai užterštų teritorijų tyrimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad būtų atliekami pagal 14 straipsnį nustatytų potencialiai užterštų teritorijų dirvožemio tyrimai pagal šio straipsnio 2 dalį ir taikant 13 straipsnyje nurodytą rizika grindžiamą ir laipsnišką metodą.
2. Valstybės narės nustato taisykles, susijusias su dirvožemio tyrimų laikotarpiu, turiniu, forma ir prioritetų nustatymu.

Nustatydamos dirvožemio tyrimų prioritetus, valstybės narės atsižvelgia į potencialiai užterštas teritorijas, esančias plotuose, iš kurių imamas žmonėms vartoti skirtas vanduo.

Valstybės narės dirvožemio tyrimais gali laikyti pagal Direktyvą 2010/75/ES parengtas pradinės būklės ataskaitas ir įgyvendintas stebėsenos priemonės, taip pat tokiais tyrimais gali laikyti kitus tyrimus, jeigu tokios ataskaitos, priemonės ir tyrimai atitinka šios direktyvos reikalavimus.

3. Valstybės narės sudaro konkrečių įvykių, dėl kurių reikia atlikti dirvožemio tyrimą, sąrašą. Dirvožemio tyrimai atliekami per 2 dalyje nurodytą laikotarpį.

16 straipsnis

Užterštų teritorijų atveju taikomas konkrečios teritorijos rizikos vertinimas ir užterštų teritorijų valdymas

1. Valstybės narės nustato specifinę metodiką užterštų teritorijų atveju taikomam konkrečiai teritorijai būdingos rizikos vertinimui atlikti. Nustatydamos tokią metodiką, valstybės narės užtikrina, kad būtų atsižvelgta į V priede nurodytus etapus ir principus.
2. Valstybės narės, atsižvelgdamos į esamas mokslo žinias, sveikatos apsaugos institucijų nuomones, atsargumo principą, vietos ypatumus ir dabartinį bei planuojamą žemės naudojimą, nustato, kas laikoma užterštų teritorijų keliama nepriimtina rizika žmonių sveikatai ir aplinkai.

3. Valstybės narės užtikrina, kad kiekvienos užterštos teritorijos, kuri buvo nustatyta esančia užteršta teritorija po tyrimo pagal 15 straipsnį ar kitais būdais, atveju būtų atliktas konkrečios teritorijos dabartinio bei planuojamo žemės naudojimo rizikos vertinimas siekiant nustatyti, ar užteršta teritorija kelia nepriimtina riziką žmonių sveikatai ar aplinkai. Jeigu pagal 15 straipsnį surinktos informacijos pakanka, kad būtų galima padaryti išvadą, jog dirvožemio tarša nekelia nepriimtinos rizikos žmonių sveikatai ar aplinkai, arba padaryti išvadą, kad yra reikalinga dirvožemio remediacija, valstybės narės gali nuspręsti neatlikti konkrečiai teritorijai būdingos rizikos vertinimo.
4. Remdamosi 3 dalyje nurodyto konkrečiai teritorijai būdingos rizikos vertinimo rezultatais arba pagal tą dalį padariusios išvadą, kad yra reikalinga dirvožemio remediacija, valstybės narės užtikrina, kad nepagrįstai nedelsiant būtų imamasi tinkamų rizikos mažinimo priemonių ir jos būtų įgyvendinamos, kad rizika žmonių sveikatai ir aplinkai būtų sumažinta iki priimtino lygio.
5. Siekdamos išvalyti dirvožemį, be kita ko, užkirsti kelią tolesniam užteršimui, valstybės narės, priimdamos sprendimą dėl tinkamų rizikos mažinimo priemonių, atsižvelgia į prieinamų rizikos mažinimo priemonių ilgalaikės sąnaudas, naudą, veiksmingumą, ilgaamžiškumą ir techninį įgyvendinamumą. Rizikos mažinimo priemonės gali būti IV priede nurodytos priemonės.
6. Komisijai pagal 21 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais IV ir V priedai būtų priderinti prie mokslo ir technikos pažangos.

17 straipsnis

Registras

1. Ne vėliau kaip ... [48 mėnesiai nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos] valstybės narės, laikydamosi 2 dalies, sudaro ir tvarko potencialiai užterštų teritorijų ir užterštų teritorijų registrą, kaip nustatyta pagal šį skyrių.
2. Registre pateikiami VI priede išdėstyti duomenys ir informacija, išskyrus duomenis ir informaciją, kurių atskleidimas neigiamai paveiktų visuomenės saugumą ar nacionalinę gynybą.
3. Valstybės narės tvarko ar prižiūri registrą ir užtikrina, kad jis būtų reguliariai peržiūrimas ir atnaujinamas.
4. Valstybės narės nustato, kad šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytas registras bei duomenys ir informacija yra vieši ir nemokami. Kompetentinga institucija gali atsisakyti atskleisti bet kokius duomenis ar informaciją arba apriboti jų atskleidimą, jei tenkinamos Direktyvos 2003/4/EB 4 straipsnyje nustatytos sąlygos.

Registras skelbiamas kaip internetinė georeferencinio erdvinio formato duomenų bazė.

V skyrius

Finansavimas, valstybių narių ataskaitų teikimas ir visuomenei teikiama informacija

18 straipsnis

Finansavimas Sąjungos lėšomis

Kadangi dirvožemio stebėsenai, dirvožemio atsparumui ir užterštų teritorijų valdymui dėl jų pobūdžio teikiamas prioritetas, šios direktyvos įgyvendinimas remiamas pagal Sąjungos finansines programas, laikantis taikomų jų taisyklių ir sąlygų.

Komisija, ypatingą dėmesį skirdama aplinkos stebėsenos poreikiams, įvertina bet kokį turimo Sąjungos finansavimo ir valstybės narėms padėti įgyvendinti šią direktyvą skirtą finansavimo poreikių atotrūkį.

Įgyvendindamos šią direktyvą, Komisija ir valstybės narės skatinamos naudoti finansinius išteklius iš atitinkamų šaltinių, įskaitant Sąjungos, nacionalinius, regioninius ir vietos fondus, veiksams, kuriais daugiausia dėmesio skiriama dirvožemio apsaugai, dirvožemio atsparumui ir dirvožemio atkūrimui, finansuoti.

19 straipsnis
Valstybių narių ataskaitų teikimas

1. Valstybės narės kas šešis metus elektroniniu būdu Komisijai ir EAA teikia šiuos duomenis ir informaciją:
 - a) duomenis, susijusius su pagal 6–10 straipsnius vykdomais dirvožemio būklės stebėseną bei dirvožemio būklės vertinimu, ir tokios stebėsenos bei tokių vertinimų rezultatus;
 - b) laikantis 10 straipsnio atliekamą I priedo A, B ir C dalyse išvardytų dirvožemio deskriptorių ir I priedo D dalyje išvardytų dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo rodiklių dirvožemio būklės tendencijų analizę;
 - c) pažangos, padarytos toliau nurodytose srityse, santrauką:
 - i) palaikant dirvožemio būklę ir dirvožemio atsparumą pagal 11 straipsnį;
 - ii) nustatant bei tiriant potencialiai užterštas teritorijas, valdant užterštas teritorijas ir registruojant potencialiai užterštas teritorijas ir užterštas teritorijas pagal 13-17 straipsnius.

Valstybės narės pirmąją iš pirmoje pastraipoje nurodytų ataskaitų pateikia ne vėliau kaip ... [78 mėnesiai nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos].

2. Valstybės narės ir Komisija, padedamos EAA, užtikrina, kad būtų tarpusavyje keičiamasi šio straipsnio 1 dalyje nurodytais duomenimis ir informacija ir kad toks keitimasis būtų veiksmingas bei jo metu būtų užtikrinamas statistinių duomenų konfidencialumas. Valstybės narės taip pat užtikrina, kad Komisija ir EAA galėtų laiku ir veiksmingai susipažinti su 17 straipsnyje nurodytame registre laikomais duomenimis ir informacija.
3. Nukrypstant nuo 1 ir 2 dalių, jeigu tam tikrų duomenų ir informacijos atskleidimas neigiamai paveiktų visuomenės saugumą ar nacionalinę gynybą, valstybės narės gali nuspręsti tokių duomenų ir informacijos neteikti, jais nesikeisti ir nesuteikti prieigos prie jų.
4. Ne vėliau kaip ... [39 mėnesiai nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos] valstybės narės Komisijai suteikia internetinę prieigą prie:
 - a) atnaujinto 4 straipsnyje nurodytų dirvožemių rajonų ir dirvožemio vienetų sąrašo ir informacijos apie jų geografinę aprėptį;
 - b) atnaujinto 5 straipsnyje nurodytų kompetentingų institucijų sąrašo.
5. Valstybės narės informuoja Komisiją apie 13 straipsnyje nurodyto rizika grindžiamo ir laipsniško metodo nustatymo rezultatus, apie valstybių narių pagal 16 straipsnio 1 dalį parengtą metodiką ir apie tai, ką jos laiko nepriimtina rizika pagal 16 straipsnio 2 dalį.

6. Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti įgyvendinimo aktus, kuriais nustatomas šio straipsnio 1 dalyje nurodytų duomenų ir informacijos teikimo formatas ir tvarka. Tie įgyvendinimo aktai priimami laikantis 22 straipsnio 2 dalyje nurodytos nagrinėjimo procedūros.

20 straipsnis

Visuomenei teikiama informacija

1. Valstybės narės viešai skelbia rezultatus, gautus vykdant dirvožemio būklės stebėseną pagal 9 straipsnį ir vadovaujantis 10 straipsniu atliekant dirvožemio būklės vertinimus, agreguotų duomenų forma ir nustato, kad 17 straipsnyje nurodytas registras yra viešas.
2. Komisija užtikrina, kad visuomenė turėtų prieigą prie skaitmeninio dirvožemio būklės duomenų portalo.

Komisija skelbia kompetentingų institucijų, apie kurias valstybės narės pranešė pagal 19 straipsnio 4 dalies b punktą, sąrašą.

3. Atskleisti bet kokius pagal šią direktyvą reikalaujamus duomenis ir informaciją gali būti atsisakyta arba toks atskleidimas gali būti apribotas, jei tenkinamos Direktyvos 2003/4/EB 4 straipsnyje nustatytos sąlygos.

4. Kai Komisija ar valstybės narės naudoja konfidencialius duomenis Europos statistikai rengti, ji (jos) saugo tokius duomenis pagal Reglamentą (EB) Nr. 223/2009.

Prieš atskleidžiamos konfidencialius duomenis, Komisija ar EAA privalo gauti aiškų konfidencialius duomenis surinkusios institucijos leidimą.

VI skyrius

Delegavimas ir komiteto procedūra

21 straipsnis

Įgaliojimų delegavimas

1. Įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami šiame straipsnyje nustatytais sąlygomis.
2. 9 straipsnio 13 dalyje ir 16 straipsnio 6 dalyje nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami neribotam laikotarpiui nuo ... [šios direktyvos įsigaliojimo diena].
3. Europos Parlamentas arba Taryba gali bet kada atšaukti 9 straipsnio 13 dalyje ir 16 straipsnio 6 dalyje nurodytus deleguotuosius įgaliojimus. Sprendimu dėl įgaliojimų atšaukimo nutraukiami tame sprendime nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus. Sprendimas įsigalioja kitą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* arba vėlesnę jame nurodytą dieną. Jis nedaro poveikio jau galiojančių deleguotųjų aktų galiojimui.

4. Prieš priimdama deleguotąjį aktą Komisija konsultuojasi su kiekvienos valstybės narės paskirtais ekspertais vadovaudamasi 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstituciniame susitarime dėl geresnės teisėkūros nustatytais principais.
5. Apie priimtą deleguotąjį aktą Komisija nedelsdama vienu metu praneša Europos Parlamentui ir Tarybai.
6. Pagal 9 straipsnio 13 dalį arba 16 straipsnio 6 dalį priimtas deleguotasis aktas įsigalioja tik tuo atveju, jeigu per du mėnesius nuo pranešimo Europos Parlamentui ir Tarybai apie šį aktą dienos nei Europos Parlamentas, nei Taryba nepareiškia prieštaravimų arba jeigu dar nepasibaigus šiam laikotarpiui ir Europos Parlamentas, ir Taryba praneša Komisijai, kad prieštaravimų nereikš. Europos Parlamento arba Tarybos iniciatyva šis laikotarpis pratęsiamas dviem mėnesiais.

22 straipsnis

Komiteto procedūra

1. Komisijai padeda komitetas. Tas komitetas – tai komitetas, kaip tai suprantama Reglamente (ES) Nr. 182/2011.
2. Kai daroma nuoroda į šią dalį, taikomas Reglamento (ES) Nr. 182/2011 5 straipsnis.

VII skyrius

Baigiamosios nuostatos

23 straipsnis

Teisė į teisingumą

1. Valstybės narės užtikrina, kad pagal jų nacionalinės teisės sistemą suinteresuoti visuomenės nariai galėtų pasinaudoti peržiūros procedūra teisme arba kitoje pagal teisę įsteigtoje nepriklausomoje ir nešališkoje įstaigoje, kad užginčytų dirvožemio būklės vertinimo materialinį ar procesinį teisėtumą, priemones, kurių imtasi pagal šią direktyvą, ir bet koki kompetentingų institucijų neveikimą, su sąlyga, kad įvykdoma viena iš šių sąlygų:
 - a) jie turi pakankamą interesą;
 - b) jie tvirtina, kad įvykdytas teisės pažeidimas, jei pagal valstybės narės administracinio proceso teisę toks pažeidimas yra būtina išankstinė sąlyga.

Valstybės narės nustato, kas laikoma pakankamu interesu ir teisės pažeidimu, ir tai daro laikydamosi tikslo suteikti visuomenei plačią teisę į teisingumą. Dėl to kiekvienos aplinkos apsaugą skatinančios ir nacionalinėje teisėje nustatytus reikalavimus atitinkančios nevyriausybinių organizacijos interesas laikomas pakankamu pirmos pastraipos a punkto tikslais. Pirmos pastraipos b punkto tikslais taip pat laikoma, kad tokios organizacijos turi teises, kurios gali būti pažeistos.

2. Teisė užginčyti nepriklauso nuo vaidmens, kurį suinteresuotas visuomenės narys atliko dalyvaudamas sprendimų priėmimo procedūrose pagal šią direktyvą.
3. Peržiūros procedūra turi būti sąžininga, teisinga, savalaikė, ne pernelyg brangi ir joje turi būti nustatyti tinkami ir veiksmingi teisių gynimo mechanizmai, įskaitant, atitinkamai, uždraudimą imtis ar nesiimti veiksmų.

24 straipsnis
Komisijos parama

1. Komisija valstybėms narėms teikia reikiamą paramą, pagalbą ir padeda stiprinti gebėjimus, kad padėtų joms vykdyti savo pareigas pagal šią direktyvą. Visų pirma, Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, parengia dokumentus ir sukuria mokslines priemones, kurias valstybės narės gali naudoti, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos:
 - a) sukurti Dirvožemio stebėsenos sistemą ir nustatyti ėminių ėmimo vietas skaičių ir vietą pagal 9 straipsnio 1 bei 2 dalis ir II priedo A dalies 1 punktą;
 - b) nustatyti dirvožemio deskriptorių neprivalomas tvarias tikslines vertes ir veiklos priežastinių veiksnių vertes pagal 7 straipsnio 2 dalį ir I priedo A bei B dalis;
 - c) sudaryti organinių teršalų, kurie turi būti stebimi pagal 7 straipsnio 3 dalį ir I priedo B dalį, sąrašą;
 - d) įvertinti teritorijas, kurioms nekyla druskėjimo rizika ir kurioms gali būti netaikomi elektrinio laidžio tyrimai pagal 9 straipsnio 3 dalies trečią pastraipą ir I priedo A dalį;

- e) imti dirvožemio deskriptorių ėminių *in situ* pagal 9 straipsnio 3 dalies ketvirtą pastraipą ir II priedo A dalies 2 punktą;
- f) nustatyti dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo rodiklių vertes pagal 9 straipsnio 5 dalį ir vadovaujantis II priedo C dalimi;
- g) nustatyti arba įvertinti dirvožemio deskriptorių vertes pagal 9 straipsnio 6 dalį ir II priedo B dalį;
- h) nustatyti ir įvertinti ekosisteminių paslaugų kritinį praradimą bei dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo poveikį ekosisteminių paslaugų praradimui pagal 10 straipsnio 3 dalį;
- i) nustatyti potencialiai užterštas teritorijas ir sudaryti potencialiai taršių veiklos rūšių sąrašą pagal 14 straipsnį;
- j) nustatyti konkrečią metodiką užterštų teritorijų atveju taikomam konkrečiai teritorijai būdingos rizikos vertinimui atlikti, atsižvelgiant į bendrą praktiką, metodiką ir toksikologinius duomenis pagal 16 straipsnį, ir
- k) vietos lygmeniu teikti informaciją apie dirvožemio atsparumo didinimo priemones ir praktiką pagal 11 straipsnio 1 dalies d punktą, suteikiant žinių apie dirvožemio atsparumą saugyklą, kurioje kaupiama praktinė informacija apie dirvožemio valdymo praktiką, ir ją reguliariai atnaujinant.

2. 1 dalyje nurodyti dokumentai parengiami ir mokslinės priemonės sukuriamos laikantis šių terminų:
- a) kiek tai susiję su a punktu – ne vėliau kaip ... [12 mėnesių nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos];
 - b) kiek tai susiję su b, c, e ir j punktais – ne vėliau kaip ... [18 mėnesių nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos];
 - c) kiek tai susiję su i punktu – ne vėliau kaip ... [24 mėnesiai nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos];
 - d) kiek tai susiję su d, f ir g punktais – ne vėliau kaip ... [36 mėnesiai nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos];
 - e) kiek tai susiję su h punktu – ne vėliau kaip ... [48 mėnesiai nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos].
3. Komisija organizuoja valstybių narių ir, kai aktualu, kitų suinteresuotųjų subjektų reguliarių keitimąsi informacija, patirtimi ir geriausia praktika, susijusia su šios direktyvos taikymu. Pirmą kartą informacija pasikeičiama ne vėliau kaip ... [trys mėnesiai nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos].

Komisija skelbia pirmoje pastraipoje nurodyto keitimosi informacija, patirtimi ir geriausia praktika rezultatus ir, kai aktualu, valstybėms narėms teikia rekomendacijas ar gaires.

4. Komisija sudaro palankesnes sąlygas valstybių narių bendradarbiavimui, siekdama užtikrinti, kai tinkama, kad kompetentingos institucijos, atsakingos už kaimyninius dirvožemių rajonus, kuriuose dirvožemiui daromas poveikis yra tarpvalstybinis, dirvožemio tipai yra panašūs arba žemė naudojama panašiai, keistūsi geriausia praktika ir siektų užtikrinti darnų požiūrį į šios direktyvos taikymą.

25 straipsnis

Vertinimas ir peržiūra

1. Ne vėliau kaip ... [90 mėnesių nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos] Komisija atlieka šios direktyvos vertinimą, siekdama įvertinti pažangą, padarytą siekiant jos tikslų, ir poreikį ją iš dalies pakeisti, kad būtų nustatyti konkretesni reikalavimai jos tikslams pasiekti. Atliekant tą vertinimą atsižvelgiama į, *inter alia*, šiuos elementus:
 - a) įgyvendinant šią direktyvą sukaupą patirtį;
 - b) 19 straipsnyje nurodytus duomenis ir informaciją;
 - c) aktualius mokslinius ir analitinius duomenis, įskaitant Sąjungos finansuotų mokslinių tyrimų projektų rezultatus;

- d) likusios pažangos, kurią reikia padaryti, kad ne vėliau kaip 2050 m. būtų užtikrinta dirvožemio gera būklė, analizę;
- e) valstybių narių teikiamos paramos, skirtos dirvožemio būklei ir dirvožemio atsparumui gerinti, veiksmingumo analizę;
- f) galimo poreikio priderinti šios direktyvos nuostatas prie mokslo ir technikos pažangos analizę, visų pirma, dėl šių aspektų:
 - i) termino „geros būklės dirvožemis“ apibrėžties;
 - ii) I priedo C dalyje išvardytų dirvožemio deskriptorių ir I priedo D dalyje išvardytų dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo rodiklių kriterijų nustatymo;
 - iii) I priede išvardytų dirvožemio deskriptorių papildymo naujais dirvožemio deskriptoriais stebėsenos tikslais arba esamų dirvožemio deskriptorių ir dirvožemio geros būklės kriterijų pritaikymo;
 - iv) dirvožemio deskriptorių neprivalomų tvarių tikslinių verčių ir veiklos priežastinių veiksnių verčių pagal 7 straipsnio 2 dalį ir I priedo A bei B dalis, atsižvelgiant į, *inter alia*, tikslą užtikrinti vienodas sąlygas vidaus rinkoje;
 - v) galimybės nustatyti didesnę ėminių ėmimo vietų, pasirinktų I priedo C dalyje nurodytų dirvožemio biologinės įvairovės deskriptorių analizei, poaibio procentinę dalį, remiantis pirmojo stebėsenos ciklo rezultatais.

2. Komisija Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui pateikia 1 dalyje nurodyto vertinimo pagrindinių išvadų ataskaitą, prie kurios, jeigu tikslinga, prideda pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto.

26 straipsnis

Perkėlimas į nacionalinę teisę

1. Valstybės narės užtikrina, kad įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad šios direktyvos būtų laikomasi ne vėliau kaip ... [36 mėnesiai nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos]. Apie tai jos nedelsdamos praneša Komisijai.

Valstybės narės, priimdamos tas nuostatas, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.

2. Valstybės narės Komisijai pateikia šios direktyvos taikymo srityje priimtų nacionalinės teisės aktų pagrindinių nuostatų tekstus. Kartu su pranešimu apie neprivalomas tvarias tikslines vertes ir I priede išvardytų dirvožemio deskriptorių veiklos priežastinių veiksnių vertes pateikiamas pagrindimas.

27 straipsnis

Įsigaliojimas

Ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

28 straipsnis

Adresatai

Ši direktyva skirta valstybėms narėms.

Priimta ...

Europos Parlamento vardu

Pirmininkė

Tarybos vardu

Pirmininkas / Pirmininkė

I PRIEDAS

DIRVOŽEMIO DESKRIPTORIAI, DIRVOŽEMIO GEROS BŪKLĖS KRITERIJAI BEI DIRVOŽEMIO SANDARINIMO IR DIRVOŽEMIO ŠALINIMO RODIKLIAI

Šiame priede vartojamų terminų apibrėžtys:

- 1) natūrali žemė – žemės plotas, kuriame vyrauja natūralūs procesai, o žmogaus įsikišimas yra minimalus arba jo visai nėra, ir kuriame pagrindinės ekologinės funkcijos ir rūšių sudėtis iš esmės nebuvo pakeista;
- 2) grynasis sandarinimas – dirvožemio sandarinimo rezultatas, atėmus išsandarinimo poveikį;
- 3) gyvenamoji teritorija – gyvenamoji teritorija, kaip tai suprantama 2006 m. Tarpvyriausybės klimato kaitos komisijos (toliau – IPCC) gairėse dėl nacionalinės šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos;
- 4) organinis dirvožemis – organinis dirvožemis, kaip tai suprantama 2006 m. IPCC gairėse dėl nacionalinės šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos;
- 5) mineralinis dirvožemis – mineralinis dirvožemis, kaip tai suprantama 2006 m. IPCC gairėse dėl nacionalinės šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos;
- 6) valdomas dirvožemis – dirvožemis, kuriame vykdoma dirvožemio valdymo praktika.

Dirvožemio degradacijos aspektas	Dirvožemio deskriptorius ¹	Dirvožemio geros būklės kriterijai. Neprivalomos tvarios tikslinės vertės ²	Žemės plotai, kurių atžvilgiu nereikalaujama pasiekti susijusio kriterijaus
A dalis. Dirvožemio deskriptoriai su dirvožemio geros būklės kriterijais, nustatytais Sąjungos lygmeniu			
Druskėjimas ³	Elektrinis laidis (decisimensai vienam metrui)	$< 4 \text{ dS m}^{-1}$, kai naudojamas tyrimo įmirkusiame dirvožemio masės ekstrakto (eEC) metodas, arba lygiavertis kriterijus, jeigu naudojamas kitas tyrimo metodas	Natūraliai druskingi žemės plotai, reguliariai jūros užtvindomi plotai ir plotai, kuriuos veikia jūros vandens purslai
Dirvožemio organinės anglies (DOA) praradimas	DOA koncentracija (g/kg)	– Organinio dirvožemio atveju: laikytis tokiems dirvožemiams pagal Reglamento (ES) 2024/1991 4 straipsnio 2 bei 4 dalis ir 11 straipsnio 4 dalį nacionaliniu lygmeniu nustatytų tikslinių rodiklių	Išimčių nėra
		– Mineralinio dirvožemio atveju: DOA / molio santykis $> 1/13$ (t. y. DOA kiekio ir molio frakcijos (frakcija, kurios skersmuo mažesnis kaip 0.002 mm) kiekio santykis) Tikimasi, kad valstybės narės, atsižvelgdamos į sąsają su struktūriniu stabilumu, šiam santykiui taikys korekcinius koeficientus, kai tai pateisinama dėl konkrečių dirvožemio tipų arba klimato sąlygų.	Nevaldomas dirvožemis natūralios žemės plotuose

¹ Dirvožemio deskriptorių ėminių ėmimo *in situ* metodikos minimalieji kriterijai pateikiami II priedo A dalyje, o tolesnė informacija turi būti pateikiama pagal 24 straipsnį.

² Tolesnė informacija apie neprivalomų tvarių tikslinių verčių ir veiklos priežastinių veiksnių verčių nustatymo metodiką, taikomą I priedo A bei B dalyse ir, kai įmanoma, C dalyje išvardytiems dirvožemio deskriptoriams, turi būti pateikiama pagal 24 straipsnį.

³ Elektrinio laidžio tyrimas gali būti netaikomas vietose, kuriose nėra druskėjimo rizikos. Tolesnė informacija apie teritorijų, kuriose nėra druskėjimo rizikos, vertinimo metodiką turi būti pateikiama pagal 24 straipsnį.

Podirvio tankėjimas	Podirvio piltinis tankis (g / cm ³)	Granulimetrinė dirvožemio sudėtis ⁴	Intervalas	Nevaldomas dirvožemis natūralios žemės plotuose ir natūraliai sutankėjusio dirvožemio plotai
		Smėlis, rišlus smėlis, priesmėlis, priemolis	<1,80	
		Smėlingas sunkus priemolis, priemolis, sunkus priemolis, dulkės, dulkiškas priemolis	<1,75	
		Dulkiškas priemolis, dulkiškas sunkus priemolis	<1,65	
		Smėlingas molis, dulkiškas molis, sunkus priemolis su 35–45 % molio	<1,58	
		Molis	<1,47	
	Valstybės narės gali taikyti skirtingas granulimetrinės dirvožemio sudėties klases arba vertes, atitinkančias lygius, kurie laikomi problematiškais augalų įsišaknijimo sistemos vystymuisi			
	Neprivaloma:			
	– sotusis hidraulinis pralaidumas – Ksat (cm per dieną); – oro pralaidumo geba (%)	≥ 10 cm per dieną ⁵ Valstybės narės gali pritaikyti šią vertę atsižvelgdamos į savo vietos dirvožemio sąlygas ≥ 5 % ⁶ Valstybės narės gali pritaikyti šią vertę atsižvelgdamos į savo vietos dirvožemio sąlygas		

⁴ Kaip apibrėžta *IUSS Working Group WRB. 2022. World Reference Base for Soil Resources. International soil classification system for naming soils and creating legends for soil maps. 4th edition. International Union of Soil Sciences (IUSS), Vienna, Austria.*

⁵ Lebert, M., Böken, H., Glante, F. 2007. *Soil compaction—indicators for the assessment of harmful changes to the soil in the context of the German Federal Soil Protection Act. Journal of Environmental Management* 82(3): p. 388–397.

⁶ Lebert, M., Böken, H., Glante, F. 2007. *Soil compaction—indicators for the assessment of harmful changes to the soil in the context of the German Federal Soil Protection Act. Journal of Environmental Management* 82(3): p. 388–397.

B dalis. Dirvožemio deskriptoriai su dirvožemio geros būklės kriterijais, nustatytais valstybių narių lygmeniu			
Perteklinis maisto medžiagų kiekis dirvožemyje	Ekstrahuojamasis fosforas (mg/kg)	< didžiausia vertė Valstybės narės nustato tokio lygio savo didžiausią vertę, kad nebūtų daroma žala žmonių sveikatai ir aplinkai	Nevaldomas dirvožemis natūralios žemės plotuose
Dirvožemio erozija	Dirvožemio erozijos mastas (tonomis vienam hektarui per metus)	< didžiausia vertė Valstybės narės nustato tokio lygio savo didžiausią vertę, kad nebūtų daroma žala žmonių sveikatai ir aplinkai	Dykros ir natūralios žemės plotai, išskyrus atvejus, kai jos (jie) kelia didelę nelaimių riziką
Dirvožemio tarša	– sunkiųjų metalų koncentracija dirvožemyje: As, Sb, Cd, Co, Cr (bendras), Cu, Hg, Pb, Ni, Tl, V, Zn (mg/kg); – valstybių narių nustatyta tam tikrų organinių teršalų koncentracija, atsižvelgiant į esamas koncentracijos ribas, nustatytas Sąjungos teisėje, pvz., dėl vandens kokybės ir į orą išmetamų teršalų.	Pagrįstas patikinimas, kad nėra nepriimtinos rizikos žmonių sveikatai ir aplinkai dėl dirvožemio taršos, gautas imant ėminius jų ėmimo vietose, nustatant ir tiriant potencialiai užterštas teritorijas ir nagrinėjant bet kokią kitą aktualią informaciją. Atliekant rizikos vertinimą atsižvelgiama į natūralias ir antropogenines fonines teršalų koncentracijas. Jei natūrali koncentracija yra vienintelė priežastis, dėl kurios kyla nepriimtina rizika, tuomet atitinkamas dirvožemis laikomas atitinkančiu dirvožemio geros būklės kriterijus, jei jis valdomas taip, kad nekiltų nepriimtina rizika žmonių sveikatai. Į Direktyvos 92/43/EEB I priedą įtrauktos buveinės, kuriose natūraliai yra didelė sunkiųjų metalų koncentracija, ir toliau saugomos.	Išimčių nėra

Dirvožemio vandens sulaikymo ir infiltracijos mažinimas	Vandens sulaikymas: – dirvožemio vandens sulaikymo geba dirvožemio ėminyje (% vandens / viso dirvožemio (tūrio arba masės)) Vandens infiltracija: – sotusis hidraulinis pralaidumas – Ksat (cm per dieną) – oro pralaidumo geba (%)	Apskaičiuota dirvožemio vieneto bendro vandens sulaikymo gebėjimo, sočiojo hidraulinio pralaidumo ir oro pralaidumo gebėjimo vertė viršija minimalią ribinę vertę ir ją taip pat galima įvertinti pagal upės baseiną ar pabasinį, atsižvelgiant į toje skalėje vykstančius vandens procesus Valstybė narė atitinkamoje skalėje nustato tokią mažiausią ribą (tonomis), kad būtų sumažintas po intensyvaus lietaus kilusių potvynių arba dėl sausros besilaikančio mažo dirvožemio drėgnio poveikis	Išimčių nėra
DOA praradimas	DOA sancaupos(tC ha^{-1}) Neprivaloma: – DOA kiekis (g/kg)	Prisidėti prie nacionalinių tikslų, susijusių su grynuoju absorbuojamu šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiu LULUCF sektoriuje, kaip nurodyta Reglamento (ES) Nr. 2018/841 4 straipsnio 3 dalyje > „minimali vertė“ valstybės narės nustato minimalią vertę pagal granulimetrinę dirvožemio sudėtį	Išimčių nėra

C dalis. Dirvožemio deskriptoriai be kriterijų	
Dirvožemio degradacijos aspektas	Dirvožemio deskriptorius
Perteklinis maisto medžiagų kiekis dirvožemyje	Bendrasis azoto kiekis dirvožemyje (mg g^{-1}) DOA ir azoto santykis
Rūgštėjimas	Dirvožemio rūgštingumas (pH) Valstybės narės taip pat gali pasirinkti neprivalomą deskriptorių: – sotinimas bazėmis (t. y. $(\text{Ca} + \text{Mg} + \text{K})$ / veiksmingas katijonų mainų geba (CEC))
Dirvos tankėjimas	Dirvos piltinis tankis (A horizontas ⁷) (g cm^{-3}) Neprivaloma: – sotusis hidraulinis pralaidumas (cm per dieną) – oro pralaidumo geba (%)

⁷ Kaip apibrėžta FAO dirvožemio aprašymo gairių 5 skyriuje (<https://www.fao.org/3/a0541e/a0541e.pdf>).

Dirvožemio biologinės įvairovės nykimas	Grybų ir bakterijų DNR brūkšninis metakodavimas Valstybės narės taip pat gali pasirinkti bent vieną neprivalomą su biologine įvairove susijusį dirvožemio deskriptorių, pavyzdžiui: archėjų, protistų ir gyvūnų brūkšninį metakodavimą fosfolipidų riebalų rūgščių (PLFA) analizę nematodų gausą ir įvairovę sliekų gausą ir įvairovę kolembolų gausą ir įvairovę vietinių skruzdžių gausą ir įvairovę nariuotakojais pagrįstą dirvožemio biologinę kokybę (QBS-ar) invazinių svetimų rūšių ir augalų kenkėjų buvimą bazinį dirvožemio kvėpavimą
--	---

Dirvožemio tarša ⁸	Pagal 7 straipsnio 4 dalį valstybių narių nustatyta PFAS-21⁹ koncentracija ar PFAS-43¹⁰ koncentracija arba pasirinktų PFAS koncentracija Pagal 7 straipsnio 4 dalį valstybių narių nustatyta atrinktų veikliųjų medžiagų koncentracija pesticiduose ir jų metabolituose Neprivaloma: – Pagal 7 straipsnio 4 dalį valstybių narių nustatyta atrinktų kitų naujų dirvožemio teršalų koncentracija ar buvimas.
-------------------------------	---

⁸ Gali būti matuojama ribotame ėminių ėmimo vietų skaičiuje.

⁹ 6:2 FTS, PFBA, PFBS, PFDA, PFDODA, PFDODS, PFDS, PFHpA, PFHpS, PFHxA, PFHxS, PFNA, PFNS, PFOA, PFOS, PFPeA, PFPeS, PFTTrDA, PFTTrDS, PFUnDA, PFUnDS ar kitos 21 PFAS, turimos laboratorijose.

¹⁰ PFOS, PFOA, PFHxS, PFNA, PFBS, PFPeS, PFHpS, PFNS, PFDS, PFUnDS, PFDODS, PFTTrDS, PFBA, PFPeA, PFHxA, PFHpA, PFDA, PFUnDA, PFDODA, PFTTrDA, PFTTeDA, PFOSA, N-EtFOSA, N-MeFOSA, FOSAA, N-EtFOSAA, N-MeFOSAA, FHxSA, N-EtFHxSA, N-MeFHxSA, FHxSAA, N-EtFHxSAA, N-MeFHxSAA, FBSA, N-EtFBSA, N-MeFBSA, FBSAA, N-EtFBSAA, N-MeFBSAA, 6:2 FTS, 8:2 FTS, 5:3 FTCA, 7:3 FTCA ar kitos 43 PFAS, turimos laboratorijose.

D dalis. Dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo rodikliai	
Dirvožemio degradacijos aspektas	Dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo rodikliai
Dirvožemio sandarinimas ir dirvožemio šalinimas	Bendras sandarintų dirvožemių ir teritorijų, kuriose buvo pašalintas dirvožemis, plotas (km² ir % valstybės narės ploto) Dirvožemio sandarinimas ir dirvožemio šalinimas, išsandarinimas ir grynasis sandarinimas (vidutiniškai per metus – km² ir % valstybės narės ploto) Bendras gyvenamųjų teritorijų plotas (km² ir % valstybės narės ploto) Žemės naudojimo paskirties pakeitimas į gyvenamąją teritoriją ir atvirkščiai (vidutiniškai per metus – km² ir % valstybės narės ploto) Valstybės narės taip pat gali matuoti kitus susijusius neprivalomus rodiklius, pavyzdžiui: dirvožemio naudojimą, kai sunaikinamos gamtinės dirvožemio funkcijos kraštovaizdžio sąskaidą pakartotinio žemės panaudojimo lygį komercinei veiklai, logistikos mazgams, atsinaujinančiųjų išteklių energijai, oro uostams, keliams, kasykloms ir pan. zonoms užimtą paviršių dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio šalinimo padarinius, pavyzdžiui, kiekybinį ekosisteminių paslaugų praradimo įvertinimą, potvynių intensyvumo pokytį

II PRIEDAS

METODIKOS

A dalis. Ėminių ėmimo vietų skaičiaus ir vietos nustatymo ir atrankinio tyrimo metodika

Veikla	Minimalieji metodikos kriterijai
1. Ėminių ėmimo vietų nustatymas (atrankinis tyrimas) dirvožemio būklei įvertinti	Atrankinis tyrimas parengiamas pagal visą ėmimo sąrašą, kurį sudaro geriausia turima informacija apie dirvožemio savybių pasiskirstymą, pavyzdžiui, informacija, gauta atlikus atitinkamus tyrimus pagal 9 straipsnio 3 ir 4 dalis Imties planas – sluoksninis atsitiktinių ėminių ėmimas, kuo labiau grindžiamas geriausia turima informacija apie dirvožemio deskriptorių variaciją; sluoksniavimas grindžiamas pagal 4 straipsnio 2 dalį nustatytais dirvožemio vienetais. Imties plane gali būti iš dalies arba visiškai atsižvelgiama į ėminių ėmimo vietas, susijusias su 9 straipsnio 4 dalyje nurodytais tyrimais, nepaisant jų struktūros Ėminių ėmimo vietų skaičius ir vieta atitinka pasirinktų dirvožemio deskriptorių variaciją dirvožemio vienetuose, kai didžiausia procentinė paklaida (arba variacijos koeficientas) yra 5 % Imties paskirstymas ir dydis nustatomi taikant atitinkamas procedūras (pvz., Betelio algoritmą (Bethel, 1989¹), kuriose galima atsižvelgti į reikalaujamą didžiausią vertinimo paklaidą Valstybių narių kiekvienam stebėsenos ciklui parengtas atrankinis tyrimas gali būti keičiamas arba likti toks pat Tolesnė informacija apie ėminių ėmimo vietų skaičiaus ir vietos nustatymą turi būti pateikiama pagal 24 straipsnio 1 dalies a punktą

¹ J. Bethel, 1989. *Sample Allocation in Multivariate Surveys*. *Survey Methodology* 15: 47–57.

Veikla	Minimalieji metodikos kriterijai
2. Vietos atrankinis tyrimas	Ėminiai imami tiksliose ėminių ėmimo vietose, išskyrus atvejus, kai dėl tinkamai pagrįstų aplinkybių, pavyzdžiui, kai dirvožemis yra įmirkęs arba jame yra didelis uolienuų kiekis, tose vietose ėminių imti neįmanoma Kai imami sudėtiniai ėminiai, juose turi būti bent 5 poėminių mišinys Imant dirvožemio ėminus nemiškinguose plotuose, liekanos ir organiniai likučiai pašalinami nuo paviršiaus Imant dirvožemio ėminus miškinguose plotuose, miško pakločių, jeigu aktualu, padalytų į paklotę ir organinį sluoksnį, ėminiai imami atskirai ir registruojamas storis bei svoris Sudėtinio ėminio atveju ėminiai arba jų poėminiai, jei įmanoma, imami bent 30 cm dirvožemio gylyje. Registruojama tokia informacija kaip dirvožemio tipas ir, jeigu įmanoma, genetiniai dirvožemio horizontai. Siekiant gauti homogenišką sudėtinį ėminį, poėminiai sumaišomi. Ėminiai gali būti imami pagal nustatytą gylį arba pagal horizontą, tačiau duomenys turi būti pateikiami pagal nustatytą gylį Piltinio tankio ėminiai turi būti vientisieji ėminiai, paimti atitinkamame gylyje, įskaitant žemiau 30 cm paimtus podirvio ėminus. Su dirvožemio tankėjimu susijusiems ėminiams (sočiojo hidraulinio pralaidumo ir oro pralaidumo gebėjimo) gali būti naudojami tie patys vientisieji ėminiai, kurie buvo paimti dėl piltinio tankio. Jei dėl didelio stambių fragmentų kiekio dirvožemyje ėminio paimti negalima, toje vietoje galima neimti ėminių, kad būtų galima išmatuoti piltinį tankį Tolesnė informacija apie vietos atrankinį tyrimą turi būti pateikiama pagal 24 straipsnio 1 dalies a punktą, be kita ko, nurodant, kaip elgtis konkrečiose situacijose, pavyzdžiui, negilaus dirvožemio ir skirtingame gylyje imamų ėminių atveju

B dalis. Dirvožemio deskriptorių verčių nustatymo arba apskaičiavimo metodika

Jei pamatinė metodika nurodyta toliau pateiktoje lentelėje, turi būti taikoma ši metodika pagal 9 straipsnį:

- pamatinė metodika;
- pamatinei metodikai lygiavertė metodika arba
- kita metodika, jei ji yra išdėstyta mokslinėje literatūroje arba yra viešai prieinama ir yra patvirtinta perdavimo funkcija.

Jeigu yra CEN nustatyta metodika, pirmenybė nėra teikiama pamatinei metodikai. Tokiu atveju pradinė pamatinė metodika laikoma lygiaverte metodika.

Dirvožemio deskriptorius	Pamatinė metodika	Minimalieji metodikos kriterijai	Ar privaloma patvirtinta perdavimo funkcija (jeigu taikoma metodika, kuri skiriasi nuo pamatinės)?
Granulimetrinė dirvožemio sudėtis (molio, dulkių ir smėlio kiekis – reikalinga kitiems deskriptoriams ir susijusiems intervalams nustatyti)	ISO 11277. Dalelių dydžio skirstinio mineralinio dirvožemio medžiagoje nustatymas. Metodas sijojant ir nusodinant	Netaikoma	TAIP

Dirvožemio deskriptorius	Pamatinė metodika	Minimalieji metodikos kriterijai	Ar privaloma patvirtinta perdavimo funkcija (jeigu taikoma metodika, kuri skiriasi nuo pamatinės)?
Elektrinis laidis	1 galimybė. ISO 11265. Savitojo elektrinio laidžio nustatymas 2 galimybė. Tyrimo įmirkusiame dirvožemio masės ekstrakto (eEC) metodas (FAO SOP: GLOSOLAN-SOP-08 ²)	Netaikoma	TAIP

² <https://www.fao.org/3/cb3355en/cb3355en.pdf>.

Dirvožemio deskriptorius	Pamatinė metodika	Minimalieji metodikos kriterijai	Ar privaloma patvirtinta perdavimo funkcija (jeigu taikoma metodika, kuri skiriasi nuo pamatinės)?
Dirvožemio erozijos mastas		Apskaičiuojant dirvožemio erozijos mastą atsižvelgiama į visus veiksmus, kurių imtasi siekiant sumažinti ar kompensuoti erozijos riziką, įskaitant po gaisro taikomas poveikio švelninimo priemones Dirvožemio erozijos masto apskaičiavimas apima visus susijusius erozijos procesus, pavyzdžiui, eroziją dėl vandens, vėjo, derliaus ėmimo ir žemės dirbimo Dirvožemio erozija dėl vandens vertinama atsižvelgiant į šiuos veiksnius: - dirvožemio charakteristikas (pvz., erozingumą, dirvožemio plutos susidarymą, dirvožemio šiurkštį, akmeningumą) - topografiją (pvz., nuolydžio statumą ir ilgį) - klimatą (pvz., kritulių eroziškumą, intensyvumą ir trukmę), - augaliją, pasėlių rūšį, žemės naudojimą ir valdymo praktiką erozijai kontroliuoti ar sumažinti - valdymo praktiką (pvz., antsėlius, supaprastintą dirbimą, mulčiavimą ir kt.) - išdegusius plotus	Netaikoma

Dirvožemio deskriptorius	Pamatinė metodika	Minimalieji metodikos kriterijai	Ar privaloma patvirtinta perdavimo funkcija (jeigu taikoma metodika, kuri skiriasi nuo pamatinės)?
		Dirvožemio erozija dėl vėjo vertinama atsižvelgiant į šiuos veiksnius: - dirvožemio savybes (pvz., erozingumą) - klimatą (pvz., dirvožemio drėgnį, vėjo greitį, garavimą) - augaliją (pvz., pasėlių rūšį) - valdymo praktiką erozijai kontroliuoti arba sumažinti (pvz., apsaugines juostas nuo vėjo) Dirvožemio erozija dėl valdymo praktikos, pavyzdžiui, žemės dirbimo ar biomasės eksporto, turi būti kiekybiškai vertinama remiantis mokslinėje literatūroje pateikta arba viešai prieinama metodika	

Dirvožemio deskriptorius	Pamatinė metodika	Minimalieji metodikos kriterijai	Ar privaloma patvirtinta perdavimo funkcija (jeigu taikoma metodika, kuri skiriasi nuo pamatinės)?
Dirvožemio organinė anglis (DOA)	ISO 10694. Organinės anglies ir bendrojo anglies kiekio nustatymas po sauso deginimo, užtikrinus, kad visa anglis bus sudeginta DOA apskaičiuojama nustatant bendrąjį anglies kiekį ir atimant anglies, esančios kaip karbonatas, kiekį, kuris nustatomas pagal ISO 10693	Netaikoma	TAIP
DOA sankaupos	Reglamento (ES) 2018/1999 V priede pagal 2006 m. IPCC gaires dėl nacionalinės šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos išdėstyta metodika	Netaikoma	TAIP

Dirvožemio deskriptorius	Pamatinė metodika	Minimalieji metodikos kriterijai	Ar privaloma patvirtinta perdavimo funkcija (jeigu taikoma metodika, kuri skiriasi nuo pamatinės)?
Podirvio piltinis tankis	ISO 11272 sausam piltiniam tankiui nustatyti Kai pasirenkamas lygiavertis parametras, metodika turi būti Europos arba tarptautinis standartas, jei toks yra; jeigu tokio standarto nėra, pasirenkama metodika, kuri yra pateikta mokslinėje literatūroje arba viešai paskelbta	Metodika gali būti patobulinta atsižvelgiant į stambių fragmentų dalį	TAIP
Ekstrahuojamasis fosforas	Rekomenduojamas: ISO 11263 natrio hidrokarbonato tirpale tirpstančio fosforo spektrometriniam nustatymui (P-Olsen) Kaip alternatyva gali būti taikomi ir kiti metodai	Netaikoma	TAIP

Dirvožemio descriptorius	Pamatinė metodika	Minimalieji metodikos kriterijai	Ar privaloma patvirtinta perdavimo funkcija (jeigu taikoma metodika, kuri skiriasi nuo pamatinės)?
- Sunkiųjų metalų koncentracija dirvožemyje: As, Sb, Cd, Co, Cr (bendra), Cu, Hg, Pb, Ni, Tl, V, Zn - kitų valstybių narių apibrėžtų ar atrinktų teršalų (įskaitant PFAS, pesticidus ir jų metabolitus) koncentracijos	Sunkiųjų metalų: ISO 54321: Karališkasis vanduo Neprivaloma: ISO 17586 biologinio įsisavinamumo naudojant praskiestą nitrato rūgštį nurodytų teršalų frakcijos	Kitų nei sunkieji metalai teršalų atveju: taikyti Europos arba tarptautinius standartus, jei tokių yra; jeigu tokio standarto nėra, pasirenkama metodika, kuri yra pateikta mokslinėje literatūroje arba viešai paskelbta	Sunkiųjų metalų atveju: TAIP Kitų nei sunkieji metalai teršalų atveju: netaikoma, jeigu Europos arba tarptautinių standartų nėra

Dirvožemio deskriptorius	Pamatinė metodika	Minimalieji metodikos kriterijai	Ar privaloma patvirtinta perdavimo funkcija (jeigu taikoma metodika, kuri skiriasi nuo pamatinės)?
Dirvožemio vandens sulaikymo geba, oro pralaidumo geba ir sotusis hidraulinis pralaidumas	Vieno ėminių ėmimo taško vertės nustatymo metodika: 1) dirvožemio vandens sulaikymo geba ir oro pralaidumo geba: 1 galimybė. LABORATORIJA: ISO 11274 vandens sulaikymo pajėgumui nustatyti. 2 galimybė. APSKAIČIAVIMAS: taikyti pedoperdavimo funkcijas, kurioms reikalingi jėgimo kintamieji, pavyzdžiui, dalelių dydžio skirstinys, piltinis tankis ir dirvožemio organinės anglies koncentracija;	Minimalieji kriterijai, pagal kuriuos apskaičiuojama bendra vandens sulaikymo geba, oro pralaidumo geba ir sotusis hidraulinis pralaidumas dirvožemio vieneto arba upės baseino ar pabaseinio skalėje: – jei dirvožemio plotas nėra sandarintas ar jame dirvožemis nebuvo pašalintas, apskaičiuoti bendrą dirvožemio vandens sulaikymo gebėjimo, oro pralaidumo gebėjimo ir sočiojo hidraulinio pralaidumo vertę – sandarinto ir pašalinto dirvožemio ploto atžvilgiu būtų galima nustatyti, kad nepralaidžių žemės plotų vandens sulaikymo geba, oro pralaidumo geba ir sotusis hidraulinis pralaidumas yra lygūs nuliui, pusiau pralaidiems ir kitiems nenatūralios žemės plotams proporcingai priskiriant tarpines vertes	TAIP (taško vertės atveju)

Dirvožemio deskriptorius	Pamatinė metodika	Minimalieji metodikos kriterijai	Ar privaloma patvirtinta perdavimo funkcija (jeigu taikoma metodika, kuri skiriasi nuo pamatinės)?
	2) sotusis hidraulinis pralaidumas: 1 galimybė. LABORATORIJA: ISO 17313: Sočiųjų aktyviųjų medžiagų hidraulinio pralaidumo nustatymas 2 galimybė. APSKAIČIAVIMAS: taikyti pedoperdavimo funkcijas, kurioms reikalingi įėjimo kintamieji, pavyzdžiui, dalelių dydžio skirstinys, piltinis tankis ir dirvožemio organinės anglies koncentracija		

Dirvožemio deskriptorius	Pamatinė metodika	Minimalieji metodikos kriterijai	Ar privaloma patvirtinta perdavimo funkcija (jeigu taikoma metodika, kuri skiriasi nuo pamatinės)?
Azotas dirvožemyje	1 galimybė. ISO 11261 bendrajam azoto kiekiui dirvožemyje nustatyti taikant modifikuotą Kjeldalio metodą 2 galimybė. ISO 13878 suminio azoto kiekiui nustatyti sausuoju deginimu	Netaikoma	TAIP
Dirvožemio rūgštingumas	ISO 10390 pH nustatyti H ₂ O, KCl ir CaCl ₂ ekstrakto	Netaikoma	TAIP

Dirvožemio deskriptorius	Pamatinė metodika	Minimalieji metodikos kriterijai	Ar privaloma patvirtinta perdavimo funkcija (jeigu taikoma metodika, kuri skiriasi nuo pamatinės)?
Sotinimas natrio, kalio, kalcio ir magnio bazėmis ir keičiamos koncentracijos	ISO 11260 efektyviosios katijonų mainų gebos ir sotinimo bazėmis lygiui nustatyti naudojant BaCl ₂	Netaikoma	TAIP
Dirvos piltinis tankis (A horizontas ³)	ISO 11272 sausam piltiniam tankiui nustatyti	Metodika gali būti patobulinta atsižvelgiant į stambių fragmentų dalį	TAIP
Dirvožemio deskriptoriai, susiję su dirvožemio biologine įvairove ir biologiniu aktyvumu		Taikomi Europos arba tarptautiniai standartai, jei yra; jeigu tokio standarto nėra, pasirenkama metodika, kuri yra pateikta mokslinėje literatūroje arba viešai paskelbta	Netaikoma

³ Kaip apibrėžta FAO dirvožemio aprašymo gairių 5 skyriuje (<https://www.fao.org/3/a0541e/a0541e.pdf>).

C dalis. Minimalieji dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio pašalinimo rodiklių nustatymo metodiniai kriterijai

Dirvožemio sandarinimo ir dirvožemio pašalinimo rodiklių atveju naudojamos metodikos turi atitikti 3 straipsnyje ir I priede pateiktas terminų apibrėžtis. Tokiose metodikose naudojamos bent programos „Copernicus“ paslaugos arba, pageidautina, geriausi turimi duomenys, įskaitant nuotolinio stebėjimo vaizdus, kurie papildomi atitinkamais nacionaliniais aprašais.

Gyvenamosios teritorijos rodiklio atveju valstybės narės gali naudoti pagal Reglamentą (ES) 2018/841 surinktus duomenis, jei tokie duomenys teikiami dirvožemių rajono lygmeniu.

Pasirenkama metodika, kuri yra pateikta mokslinėje literatūroje arba viešai paskelbta.

III PRIEDAS

10 STRAIPSNYJE NURODYTOS PROGRAMOS, PLANAI, TIKSLINIAI RODIKLIAI IR PRIEMONĖS

- 1) Nacionaliniai atkūrimo planai, parengti pagal Reglamentą (ES) 2024/1991.
- 2) Strateginiai planai, kuriuos valstybės narės turi parengti pagal bendrą žemės ūkio politiką pagal Reglamentą (ES) 2021/2115.
- 3) Geros žemės ūkio praktikos kodeksas ir nustatytų pažeidžiamų zonų veiksmų programos, priimtos pagal Direktyvą 91/676/EEB.
- 4) Apsaugos priemonės ir prioritetinių veiksmų programa, nustatyta „Natura 2000“ teritorijoms pagal Direktyvą 92/43/EEB.
- 5) Priemonės, kuriomis siekiama į upių baseinų valdymo planus, parengtus pagal Direktyvą 2000/60/EB, įtrauktų paviršinio vandens telkinių geros ekologinės būklės ir geros cheminės būklės ir požeminio vandens telkinių geros cheminės ir kiekybinės būklės.
- 6) Potvynių rizikos valdymo priemonės, įtrauktos į potvynių rizikos valdymo planus, parengtus pagal Direktyvą 2007/60/EB.
- 7) Sausrų valdymo planai, nurodyti ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijoje.

- 8) Nacionalinės veiksmų programos, parengtos pagal Jungtinių Tautų konvenciją dėl kovos su dykumėjimu.
 - 9) Nacionalinės biologinės įvairovės strategijos ir veiksmų planai, parengti pagal Jungtinių Tautų konvencijos dėl biologinės įvairovės 6 straipsnį.
 - 10) Reglamente (ES) 2018/841 nustatyti tiksliniai rodikliai.
 - 11) Reglamente (ES) 2018/842 nustatyti tiksliniai rodikliai.
 - 12) Pagal Direktyvą (ES) 2016/2284 parengtos nacionalinės oro taršos valdymo programos ir pagal tą direktyvą pateikti oro taršos poveikio ekosistemoms stebėsenos duomenys.
 - 13) Integruotas nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas, parengtas pagal Reglamentą (ES) 2018/1999.
 - 14) Rizikos vertinimai ir nelaimių rizikos valdymo planavimas, nustatyti pagal Sprendimą Nr. 1313/2013/ES.
 - 15) Nacionaliniai veiksmų planai, priimti pagal Direktyvos 2009/128/EB 4 straipsnį.
 - 16) Poveikio aplinkai mažinimo ir rizikos mažinimo priemonės, nurodytos pagal Direktyvą 2011/92/ES atliktuose planų ir projektų, kurie gali turėti neigiamą poveikį dirvožemiui, poveikio aplinkai vertinimuose.
-

IV PRIEDAS

ORIENTACINIS RIZIKOS MAŽINIMO PRIEMONIŲ SĄRAŠAS

- 1) Dirvožemio remediacijos metodai *in situ* arba *ex situ* dirvožemio remediacijos atvejais:
 - a) fizinės dirvožemio remediacijos metodai:
 - i) garų šalinimas, oro įpūtimas;
 - ii) terminis apdorojimas, garo įpurškimas, terminė desorbcija, vitrifikacija;
 - iii) dirvožemio valymas *ex situ* ir dirvožemio valymas *in situ*;
 - iv) skystojo sluoksnio pašalinimas;
 - b) biologinės dirvožemio remediacijos metodai:
 - i) aerobinio ar anaerobinio skaidymo stimuliavimas: bioremediacija, biostimuliacija, bioaugmentacija, biologinis vėdinimas, biologinis įpūtimas;
 - ii) fitoekstrakcija, augalų atliekamas išgarinimas, teršalų skaidymas augaluose;
 - iii) kompostavimas, dirvožemio remediacijos priedai, agrotechnologinis apdorojimas ir bioreaktorių sistemos;
 - iv) biofiltravimas, biologinio valymo šlapynės ir biologiškai apdorojami sluoksniai;
 - v) stebimasis valymasis;

- c) cheminės remediacijos metodai:
 - i) cheminė oksidacija;
 - ii) cheminės redukcijos ir oksidacijos redukcijos reakcijos;
 - iii) požeminio vandens siurbimas ir valymas;
 - iv) remediacijos metodai, kuriais mažinamas teršalų pernešimas (pasitelkiant izoliavimą, sulaikymą ir stebėseną):
 - 1) dirvožemio uždengimas, reaktyviosios uždvaros, inkapsuliacija;
 - 2) cheminė stabilizacija, kietinimas ir imobilizacija;
 - 3) hidrogeologinis izoliavimas ir sulaikymas;
 - 4) fitostabilizacija;
 - 5) kontrolė ir vėlesnė priežiūra pasitelkiant stebėsenos šulinius.
- 2) Rizikos mažinimo priemonės, išskyrus dirvožemio remediaciją, siekiant sumažinti ekspoziciją:
 - a) kultūrinių augalų ir daržovių auginimo ir vartojimo ribojimas;
 - b) kiaušinių vartojimo ribojimas;
 - c) prieigos gyvūnams augintiniams arba ūkiniams gyvūnams ribojimas;

- d) požeminio vandens gavybos ar naudojimo kaip geriamojo vandens, taip pat asmens higienai ar pramoniniais tikslais ribojimas;
 - e) griovimo, išsandarinimo ar statybos veiklos ribojimas teritorijoje (pvz., konstruktyvios vėdinimo, rezervuarų priemonės ir t. t.);
 - f) patekimo į teritoriją (pvz., aptvarais) arba patekimo į plotą, esantį aplink teritoriją, ribojimas;
 - g) žemės naudojimo arba žemės naudojimo paskirties keitimo ribojimas;
 - h) kasimo, gręžimo ar kasinėjimo ribojimas;
 - i) apribojimai siekiant išvengti sąlyčio su dirvožemiu, dulkėmis ar patalpų oru ir atsargumo priemonių taikymas žmonių sveikatai apsaugoti (pvz., respiratorių, pirštinių, šlapiojo valymo ir kt.).
- 3) Direktyvoje 2010/75/ES nurodyti geriausi prieinami gamybos būdai.
- 4) Priemonės, kurių kompetentingos institucijos ir pramonės veiklos vykdytojai imasi pagal Direktyvą 2012/18/ES įvykus didelei avarijai.
-

V PRIEDAS

KONKREČIOS TERITORIJOS RIZIKOS VERTINIMO ETAPAI IR PRINCIPAI

1. Siekiant apibūdinti taršą reikia nustatyti teritorijoje esančių teršalų pobūdį (pvz., sunkieji metalai, organiniai teršalai ir t. t.), jų šaltinį, koncentraciją, cheminę formą ir pasiskirstymą dirvožemyje, motininėje medžiagoje bei gruntiniame vandenyje. Teršalų buvimas ir koncentracija įvairiose terpėse nustatomi imant ėminius ir atliekant tyrimus teritorijoje ir už jos ribų, tuo atveju, jei įtariamas teršalų perkėlimas. Teršalų, susijusių su potencialiai taršia veikla, ėminiai imami atitinkamoje terpėje, atsižvelgiant į aplinkos sąlygas ir fizines bei chemines teršalų savybes, darančias įtaką jų veikimui aplinkoje. Atsižvelgiama į natūralias ir antropogenines fonines teršalų koncentracijas.
2. Ekspozicijos vertinime turi būti nustatomas būdas, kuriuo dirvožemio teršalai gali pasiekti receptorius. Ekspozicijos būdai gali apimti įkvėpimą, nuriimą, sąlytį su oda, įsisavinimą augaluose, nutekėjimą į požeminį vandenį ar kt. Ekspozicijos terpėje esančių teršalų koncentracijos sujungiamos su ekspozicijos parametrais (pvz., ekspozicijos dažnumu ir trukme, įsiskverbimo į dirvožemį norma ir t. t.) ir receptorių savybėmis, pavyzdžiui, amžiumi, lytimi ir sveikatos būkle, kad būtų galima apskaičiuoti kasdienės ekspozicijos dozę. Šaltinio, kelio ir receptoriaus tarpusavio sąsajos apibendrinamos grafiškai, schematiškai ir supaprastintai (toliau – konceptualus teritorijos modelis). Ekspoziciją galima įvertinti atliekant tiesioginę analizę ekspozicijos vietoje arba modeliuojant teršalo perkėlimą į ekspozicijos terpę.

3. Toksiškumo arba pavojingumo vertinimas apima galimo neigiamo teršalų poveikio žmonių sveikatai ir aplinkai vertinimą, atsižvelgiant į dozę ir ekspozicijos trukmę. Atliekant toksiškumo arba pavojingumo vertinimą atsižvelgiama į teršalų būdingąjį toksiškumą ir įvairių patiriančių receptorių (žmonių ir ekosistemų), pavyzdžiui, gyvūnų, mikroorganizmų, augalų, vaikų, nėščių moterų, pagyvenusių žmonių ir kt., jautrumą. Toksikologinė informacija naudojama referencinėms dozėms ar koncentracijoms, kurios naudojamos rizikai apibūdinti, apskaičiuoti.
4. Siekiant apibūdinti riziką, reikia įtraukti ankstesnių etapų informaciją, kad būtų galima apskaičiuoti užterštos teritorijos, įskaitant į kitas aplinkos terpes išsiskyrusius teršalus, neigiamo poveikio žmonių sveikatai ir aplinkai mastą bei tikimybę. Rizikos apibūdinimas padeda įvertinti ir prioritetizuoti poreikį imtis rizikos mažinimo priemonių ir remiacijos priemonių, taip pat padeda užtikrinti, kad dirvožemio būklė atitiktų dabartinę bei planuojamą žemės naudojimą. Tai taip pat gali padėti nustatyti teritorijos dirvožemio remiacijos ar valdymo tikslus, pvz., pasiekti didžiausias priimtinas ribas arba konkrečios teritorijos rizika grindžiamas ribines vertes. Rizikos vertinimas apima daug hipotezių ir neaiškumų. Todėl labai svarbu įvertinti tas hipotezes ir tuos neaiškumus, kad būtų galima visapusiškai suprasti gautų rezultatų svarbą ir priimti tinkamai informacija pagrįstus sprendimus.

VI PRIEDAS

POTENCIALIAI UŽTERŠTŲ TERITORIJŲ IR UŽTERŠTŲ TERITORIJŲ REGISTRO TURINYS

Duomenų struktūra ir pateikimas registre sudaro sąlygas visuomenei stebėti potencialiai užterštų teritorijų nustatymo ir tyrimo bei užterštų teritorijų valdymo pažangą. Registre saugoma ir teritorijos lygmeniu pateikiama toliau nurodyta informacija apie žinomas potencialiai užterštas teritorijas, užterštas teritorijas, užterštas teritorijas, dėl kurių reikia imtis tolesnių veiksmų, ir užterštas teritorijas, kuriose buvo ar yra imamasi veiksmų:

- a) teritorijos koordinatės, adresas arba kadastrinis sklypas (-ai) pagal direktyvas (ES) 2019/1024 ir 2007/2/EB;
- b) įrašymo į registrą metai;
- c) tarši ar potencialiai tarši veikla, kuri buvo ar yra vykdoma vietoje;
- d) teritorijos valdymo statusas;
- e) išvada dėl taršos (arba liekamosios taršos po dirvožemio remediacijos) buvimo ar nebuvimo, rūšies ir rizikos, jei informacija apie tuos elementus jau yra gauta atlikus dirvožemio tyrimus ir konkrečios teritorijos rizikos vertinimą, nurodytus 15 ir 16 straipsniuose;

f) tolesni reikalingi veiksmai ir valdymo etapai, nurodyti 15 ir 16 straipsniuose.

Registre taip pat gali būti teritorijos lygmeniu pateikiama toliau nurodyta informacija apie žinomas potencialiai užterštas teritorijas, užterštas teritorijas, užterštas teritorijas, dėl kurių reikia imtis tolesnių veiksmų, ir užterštas teritorijas, kuriose buvo ar yra imamasi veiksmų, jei tokios informacijos yra:

- a) informacija apie teritorijai suteiktus aplinkosaugos leidimus, įskaitant veiklos pradžios ir pabaigos metus;
 - b) dabartinis bei planuojamas žemės naudojimas;
 - c) dirvožemio tyrimo ir dirvožemio remediacijos ataskaitų, pavyzdžiui, dėl taršos koncentracijos ir kontūrų, rezultatai, konceptualus vietos modelis, rizikos vertinimo metodika, taikyti ar numatomi taikyti metodai, rizikos mažinimo priemonių veiksmingumas ir išlaidų sąmatos;
 - d) tolesnių veiksmų ir valdymo etapų tvarkaraštis.
-